ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN SİGORTA TAZMİNATI VE SİGORTA BEDELİNİN ÖDENMESİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEHRA AVCI

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ A. OĞUZHAN HACIÖMEROĞLU

ANKARA, 2019

ONAY SAYFASI

Zehra Avcı tarafından hazırlanan "Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı Ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvan Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Dr. Öğretim Üyesi A. Oğuzhan HACIÖMEROĞLU (Danışman)	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi	
Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi	
Dr. Öğretim Üyesi Emre KALENDER	Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi	

Tez Savunma Tarihi: 13.06.2019

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 04.07.2019

Zehra AVCI

TEŞEKKÜR

Bu teze çalışırken beni her anlamda özgür bırakan, takdir ve taltif eden, bana hep güvenen ve desteğini hiç esirgemeyerek çalışmalarımda gayretlendiren sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu'na teşekkür gönül borcumdur. Derin bilgi ve tecrübelerini her zaman bizimle paylaşan, bize yol gösteren sayın hocalarım Prof. Dr. Hayri Bozgeyik ve Doç. Dr. Cafer Eminoğlu'na sabırları, kibarlıkları ve beni hiç yalnız bırakmadıkları için çok teşekkür ediyorum. Yine tezimi inceleyerek çok değerli eleştirilerde ve katkılarda bulunan sayın hocalarım Prof. Dr. Hayri Bozgeyik ve Dr. Öğretim Üyesi Emre Kalender'e, ticaret hukukunu bana sevdiren ve üzerimde çok emeği olan sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Aytekin Çelik'e, desteklerini her zaman hissettiğim değerli mesai arkadaşlarıma ve pek tabii ki her şeyimi borçlu olduğum canım anne ve babama sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI I

BEYAN II

TEŞEKKÜR III

İÇİNDEKİLER IV

ÖZET VIII

ABSTRACT IX

Kısaltmalar X

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM 3

KUSUR 3

1.1. GENEL OLARAK KUSUR KAVRAMI VE KUSUR TEORİLERİ 3

1.1.1. Kusur Kavramı 3

1.1.2. Kusur Teorileri 5

1.1.2.1. Sübjektif Kusur Teorisi 5

1.1.2.2. Objektif Kusur Teorisi 6

1.2. KUSURUN ÇEŞİTLERİ 7

1.2.1. Kast 7

1.2.2. İhmal 10

1.2.2.1. Hafif İhmal 10

1.2.2.2. Ağır İhmal 11

1.2.3. Kusur Çeşitlerinin Sorumluluğa Etkisi 12

1.3. KUSUR VE HUKUKA AYKIRILIĞIN AYRIMI 12

1.4. ZARAR GÖRENİN KUSURU (MÜTERAFİK KUSUR) 13

1.5. ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN KUSURU 15

1.6. ÖZEL HUKUKTA VE CEZA HUKUKUNDA KUSUR KAVRAMININ AYRIMI 17

İKİNCİ BÖLÜM 21

RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR 21

2.1. KONUYA İLİŞKİN DÜZENLEMELER 21

2.1.1. Konuya İlişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. Maddesi 21

2.1.2. Konuya İlişkin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. Paragrafı 23

2.1.3. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. Maddesinin ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. Paragrafının İhdasına Etki Eden Saik 27

2.1.4. Konuya İlişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1477, 1503 ve 1504. Maddeleri 31

2.2. SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE İLGİLİ ŞAHISLAR 33

2.2.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları ve İlgilileri 33

2.2.1.1. Sigortacı 33

2.2.1.2. Sigorta Ettiren 34

2.2.1.3.Sigortalı 35

2.2.1.4. Lehtar 38

2.2.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişiler 40

2.2.1.1. Adam Çalıştıranın Sorumluluğu 42

2.2.2.2. Ev Başkanının Sorumluluğu 43

2.2.2.3. Araç İşletenin Sorumluluğu 44

2.3. KUSURUN SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNE ETKİSİ 45

2.3.1. İhmalin Sigorta Tazminatının Ödenmesine Etkisi 45

2.3.1.1. Sigorta Ettiren veya Sigortalının İhmali 45

2.3.1.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişilerin İhmali 47

2.3.1.3. İhmalin Derecesinin Ağır İhmal Olması Hali 48
2.3.2. Kastın Sigorta Tazminatının Ödenmesine Etkisi 55
2.3.2.1. Sigorta Ettiren veya Sigortalının Kastı 55
2.3.2.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişilerin Kastı 56
2.3.3. Sigorta Ettiren veya Sigortalının Tüzel Kişi Olması Durumunda Kusur Meselesi 60
2.3.4. Kusurun Prime Etkisi 61
2.3.5. Zararı Önleme Yükümlülüğü İle Rizikonun Kusurla Gerçekleştirilmesi Arasındaki İlişki 62
2.4. KUSUR İSTİSNALARI 63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 65
SİGORTA TÜRLERİ BAĞLAMINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE DAİR ÖZEL ESASLAR 65
3.1. TÜRK TİCARET KANUNU BAKIMINDAN SİGORTA TÜRLERİ 65
3.1.1. Zarar Sigortaları 65
3.1.1.1. Mal Sigortaları 66
3.1.1.2. Sorumluluk Sigortaları 71
3.1.2. Can Sigortaları 74
3.1.2.1. Hayat Sigortaları 76
3.1.2.2. Kaza Sigortaları 82
3.1.2.3. Hastalık ve Sağlık Sigortaları 84
3.2. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1429. MADDESİNİN GENEL HÜKÜM NİTELİĞİ 85
3.3. SİGORTA TÜRLERİ BAĞLAMINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE DAİR ÖZEL ESASLAR 86
3.3.1. Mal Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi 86
3.3.2. Sorumluluk Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi 87

3.3.2.1. Sorumluluk Sigortalarında Riskin Gerçekleşmesi (Sigorta Olayı). 87
3.3.2.1.1. Genel Olarak 87
3.3.2.1.2. Sigorta Olayını Tespite Matuf Teoriler 89
3.3.2.1.3. Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Olayına İlişkin Kabulü 93
3.3.2.2. Sorumluluk Sigortalarında Sigortalının Rizikoyu Kasten Gerçekleştirmesi 95
3.3.2.3. Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. Maddesinin İhdasının Gerekçesi 98
3.3.2.4. Kastın Birinci Derecede (Kanunen) Riziko İstisnası Olup Olmadığı Meselesi 100
3.3.3. Can Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi 102
3.3.3.1. Can Sigortası Türlerinde Maddi Anlamda Sigorta Himayesinin Kapsamı 102
3.3.3.2. Hayat Sigortasında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi 103
3.3.3.2.1. Hayat Sigortasında Sigortalının İntihar Etmesi 103
3.3.3.2.2. Sigorta Ettiren veya Lehtarın Riziko Şahsını Öldürmesi 111
3.3.3.3. Kaza Sigortalarında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi 116
3.3.4.4. Hastalık ve Sağlık Sigortalarında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi 119
SONUÇ 121
KAYNAKLAR 125
Özgeçmiş 135

ÖZET

Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı Ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi

Sigorta, aynı veya benzer nitelikteki riskle karşı karşıya bulunan çok sayıda insanın tek başlarına karşılayamayacakları riskleri birlikte karşılamak amacıyla oluşturdukları bir kurumdur. Sigorta tazminatının ya da sigorta bedelinin ödenmesinde sigorta ettiren, sigortalı yahut lehtarın ya da bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kusurlu bulunması durumunda ne yapılacağı hususunda Türk Ticaret Kanunu'nda 1429, 1477 ile 1503 ve 1504. madde düzenlemeleri mevcuttur. Bu açıdan 1429. madde hükmü sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümler arasında düzenlendiği için tüm sigorta türlerine uygulanması mümkündür. Sorumluluk sigortaları açısından ise kusurun sigorta tazminatının ödenmesine etkisi ayrıca 1477. madde hükmüyle düzenlenmiştir. Can sigortalarında kusurun sigorta bedelinin ödenmesine etkisi ise sigortalının intiharını düzenleyen 1503 ile lehtarın sigortalı öldürmesini düzenleyen 1504. maddeler ile ayrıca düzenlenmektedir. Söz konusu edilen hükümlere göre rizikonun gerçekleşmesinde kusurun, kusur derecesi ve kim tarafından işlendiğine göre sigorta tazminatı veya sigorta bedelinin ödenmesi borcunun tamamen ortadan kalkmasına veya tazminat veya bedelde indirime olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta tazminatı, Kusur, İhmal, Kast

ABSTRACT

The Effect Of Risk Occasioned By The Negligence On The Insurance Indemnity

Insurance is an establishment of people that are face to face the risks of identical and similar qualities in order to meet the risks together. These risks cannot be met alone. The Turkish Commercial Code regulated the situations of what would happen if the insured or the beneficiary or the people who the insured or the beneficiary is legally responsible for their actions is at fault when the payment of insurance indemnity is going to make. The Turkish Commercial Code regulated the clause number 1429 in the chapter of general provisions that are applicable of every type of insurance contracts. In the terms of the effect of risk occasioned by the negligence on the insurance indemnity in liability insurance, The Turkish Commercial Code specifically regulated the clause number 1477. And finally, in the terms of the effect of risk occasioned by the negligence on the insurance indemnity in personal insurances, The Turkish Commercial Code specifically regulated the clause number 1503 which arranges the suicide of the insured and the clause number 1504 which arranges the murder of insured by the beneficiary. According to these regulations if the risk occasioned by the negligence, taking account of the level of the fault or the fact that whose at fault, the insurer may not pay the insurance indemnity at all or may mitigate the surrender values.

Keywords: Insurance Indemnity, Fault, Disregard, Wrongful Intention

Kısaltmalar

Aufl. **:** Auflage

BGH **:** Bundesgerichtshof

Bkz. **:** Bakınız

C. **:** Cilt

Co. **:** Company

D§O **:** Directors' and Officers'

dn. **:** Dipnot

DStR. **:** Deutsches Steuer-recht

E. **:** Esas

F. **:** Fıkra

HD. **:** Hukuk Dairesi

HGK. **:** Hukuk Genel Kurulu

K. **:** Karar

Ltd. **:** Limited

m. **:** madde

NJW **:** Neue Juristische Wochenschrift

No. **:** Numara

OLG **:** Oberlandsgerichte

Rn. **:** Randnummer

s. **:** sayfa

S. **:** Sayı

s.e.t. **:** Son Erişim Tarihi

T. **:** Tarih

TBK **:** Türk Borçlar Kanunu

TTK **:** Türk Ticaret Kanunu

vd. **:** ve devamı

VerR. **:** Versicherungsrecht

VVG **:** Versicherungsvertragsgesetz

Y. **:** Yıl

ZR. **:** Zivilrat

GİRİŞ

İnsanlar hayatları boyunca bazen gelirlerinde azalmaya ya da kayba yol açan, bazen de ek giderler gerektiren olay ve tehlikelerle karşılaşırlar. Yangın çıkar, ev yanarsa bir tehlikedir, insan hastalanırsa, bir tehlikedir, can ve mal zarar görürse bir tehlikedir. Ekonomik ve sosyal hayatlarında tehlikelerle karşılaşan insanlar, iradeleri dışında ortaya çıkması muhtemel doğal veya sosyal tehlikelere karşı korunmak ihtiyacı duyarlar. Bu da ya tehlikeleri önleyerek, ya da bunların karşılarına çıkardığı zararları tahammül edilir hale getirerek ya da önlemenin mümkün olmadığı yerlerde zararını en aza indirerek mümkün olur. İnsanların doğadaki değişiklikleri ve tehlikeleri önleme imkânı yoktur. Sözü edilen bu tehlikelerden âri bir dünya söz konusu olamayacağı için de kişiler bu tehlikelerle yaşamak zorundadırlar.

İnsanlar tehlikelerin zararını azaltmaya çabalamışlar, kendilerini ve ailelerini karşılaşacakları muhtelif tehlikelere karşı emniyete almak için çeşitli tedbirler düşünmüşlerdir. İnsanların tehlikenin sonucundan kurtulmak için tasarruf yapmaya başlamışlardır. Kişilerin tek başlarına yaptıkları bu tasarruflar da meydana gelen zararın karşılanması için her zaman yeterli olmayabilir. Bu sebeple başkalarının da katılımını gerektiren tedbirler alınmaya başlamıştır. Sigorta kurumunun ortaya çıkması bu şekilde gerçekleşmiştir. Sigorta müessesesi yapılan tasarrufları etkin hale getirebilir. Korkulan tehlikenin meydana gelmesi sonucunda oluşan zararın tazmini ve ekonomik sarsıntının önlenmesi sigorta ile mümkündür.

Sigorta hukukunun temel ilkelerinden biri sigortanın, meydana gelip gelmeyeceği yahut ne zaman meydana geleceği belli olmayan risklere karşı teminat sağlamasıdır. Bu açıdan sigortalanan menfaatin sigorta süresi içinde bir zarara uğrayıp uğramayacağı yahut sigorta olayının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsizdir. Ancak kişilerin sigorta ile teminat altına aldıkları rizikonun kusurlarıyla gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde artık riskin belirsizliği ortadan kalkmış olur. Yine, sigortanın sakıncalardan biri, kişilerin kasten zarar vermelerine neden olabilmesidir. Çalışmamızın konusu bakımından oldukça önemli olan bu sakınca, kişilerin finansman sıkıntısı çekmeleri halinde sigorta tazminatı veya sigorta bedelini almak amacıyla rizikoyu kasten gerçekleştirmeleridir. Bu sakıncanın önlenmesi açısından hukuk sistemleri rizikonun kasten gerçekleştirilmesini sigorta himayesinden çıkarmıştır.

Tezimizin yazım aşamasında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisine ilişkin hükümlerinin değerlendirilmesinin yanında, Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerine de karşılaştırma yapılabilmesi açısından değinilmiştir. Yine, dünya hukuk sistemlerinden rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisiyle

ilgili hükümlere örnekler verilmiştir. Uygulamadan örnek vermek için ise yer yer bazı sigorta türlerinin genel şartlarının ilgili hükümleri değerlendirilmiştir. Fakat çalışmanın kapsamını genişletmemek için tüm genel şart hükümleri incelemeye alınmamıştır.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kusur kavramı üzerinde durularak, kusurun dereceleri ile bu derecelerin sorumluluğa etkisi ele alınmış, üçüncü kişinin yahut zarar görenin kusurunun varlığı halinde, bu durumun zarar verenin kusuruna etkisi incelenmiştir.

İkinci bölümde ise rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisine ilişkin genel esaslar üzerinde durularak, konuya ilişkin genel hüküm niteliğinde olan Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hükmü incelenmiştir. Karşılaştırma yapılması açısından ikinci bölümde Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun konuya ilişkin 81. paragrafı ile bu hükümlerin ihdasına etki eden saike yer verilmiştir. Sigorta sözleşmesinde ilgili şahıslar incelenerek bunların kusurlu hareketlerinin kusurun derecesine göre sigorta tazminatı veya sigorta bedelinin ödenmesine etkisinin ne olacağı üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde ise sigorta türleri bağlamında rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisine dair özel esaslar incelemeye tabi tutulmuştur. Öncelikle sigorta türlerinin genel bir tanıtımı yapılmış ve daha sonra sigorta türleri açısından rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisine dair getirilen özel hükümler değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KUSUR

1.1. GENEL OLARAK KUSUR KAVRAMI VE KUSUR TEORİLERİ

1.1.1. Kusur Kavramı

Kusur, hukuk düzenine aykırı hareketin yapılmasında irade sahibi olmaktır[1]. Başka bir deyişle, hukuka aykırı bir fiilin işlenmesine ya da hukuka aykırılığın giderilmesi hususunda gerekenin yapılmamasına yönelik irade gösterme halidir[2]. Türk Borçlar Kanunu'nun[3] 49. maddesinde kusur sorumluluğunun kurucu unsuru olarak kusur düzenlenmekle birlikte tanımı yapılmamıştır[4].

Bir şahsın kusurlu sayılabilmesi için öncelikle fiilinin hukuka aykırı olması gerekir[5]. Kusurlu bir fiil mutlaka hukuka aykırıdır. Çünkü hukuka aykırı olmayan bir fiilin kınanması söz konusu değildir. Hukuka aykırı bir fiilin sonucunda kişinin sorumluluğuna gidilebilmesi için de kusurun varlığına ihtiyaç vardır[6]. Esasen hukuka aykırı bir fiilin sorumluluk doğurması için kusurlu hareket yeterlidir ancak bunun sorumlu şahıslar için ağır sonuçları olabileceğinden kusurun yanında illiyet bağı ve zarar unsurlarının da aranması gerekir[7].

---

1 **Tandoğan**, Haluk (2010) Türk Mes'uliyet Hukuku, 1961 Yılı 1. Basıdan Tıpkı Basım, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 45; **Güven**, Sabri (1982) 'Kusur Kavramı ve Çeşitleri I ve II', I, s. 574, Yargıtay Dergisi, I: Y. 1981, s. 570-588, II: Y. 1982 s. 154-186.

2 **Erdoğan**, İhsan (1990) 'Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru' Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, http://dergipark.gov.tr/suhfd/issue/26614/280260, s.e.t. 11.06.2018, s. 117.

3 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6098 sayılı kanun.

4 **Eren**, Fikret (2013) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 569; **Oğuzman**, Kemal/ **Öz**, Turgut, (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, C. 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 54; **Tiftik**, Mustafa (1994) Akit Dışı Sorumlulukta Maddî Tazminatın Kapsamı, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 55.

5 **Eren**, (2013), s. 569; **Erdoğan**, s. 117; **Hacıömeroğlu**, A. Oğuzhan (2017) 'Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı' (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 52.

6 **Reisoğlu**, Safa (2014) Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 171; **Schwarz**, Andreas B. (1948) Borçlar Hukuku Dersleri, (Çeviren: Bülent Davran), 1. Baskı, İstanbul, Kardeşler Basımevi, s. 106.

7 **Tandoğan**, Haluk (1963) Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk – İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, 1. Baskı, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, s. 17.

Kusurun tanımı, kusur hususunda ortaya konulmuş iki teoriden yola çıkarak ayrı ayrı yapılabilir. Bu teoriler; sübjektif ve objektif kusur teorileri olarak adlandırılmaktadır. Bu teoriler kusurun kaynağının aranması sonucu ortaya çıkmıştır[8].

Sübjektif kusur teorisine göre önemli olan failin kendisidir. Nitekim bu teoriye göre failin kusuru kendisinin kişisel yetenekleri, içinde bulunduğu sosyal ve psikolojik koşullar, eğitim düzeyi ve benzeri hususların etkisine göre belirlenir[9]. Bu teoriye göre kusur, failin kişisel yapısından ve içinde bulunduğu durumdan soyutlanamaz. Kusur, failin iradesinde bir eksikliktir ve kınanması gerekir. Öyleyse sübjektif kusur teorisinde kusur, failin kişisel yeteneklerine göre fiilinin meydana getirebileceği menfi neticeleri öngörebilmesine rağmen bundan kaçınmak için çaba sarf etmemesidir[10].

Objektif kusur teorisine göre ise, önemli olan failin mensup olduğu toplumdur. Bu teoriye göre kusurun ölçütü toplumda ortalama bir zekâya sahip makul bir şahsın davranış biçimidir. Eğer fail, toplumda kendisinin içinde bulunduğu sosyal çevre yahut mesleki grupta makul ve ortalama bir insanın göstermesi veya göstermemesi beklenen davranıştan farklılaşmış ise kusurundan bahsedilir[11]. Kusur teorilerinden aşağıda bahsedileceği için burada bu kadar değinmekle yetinilecektir.

Kusur, ayrıca Roma Hukukundan beri kast ve ihmal olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutularak incelenmektedir[12]. Yani, hukuk düzenine aykırı hareket, kasten veya ihmali işlenmiş olabilir. Bu ayrım kusurun ortaya çıkışına göre yapılmaktadır.

Kast, bir neticeyi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmek anlamına gelen, kusurun en ağır derecesidir[13]. Kast, kendi içinde doğrudan kast ve dolaylı kast olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Doğrudan kast halinde fail, hukuka aykırı neticeyi açıkça istemektedir. Dolaylı

---

8 **Oğuz**, Habip (2016) 'Sorumluluk Hukukunda Kusur', Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 7, S. 28, s. 277.

9 **Eren** (2013), s. 570; **Oğuz**, s. 277.

10 **Eren** (2013), s. 570.

11 **Oğuz**, s. 278.

12 **Rado**, Türkan (2015) Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku 11. Baskı, İstanbul, Filiz Yayınevi, s. 24; **Tahiroğlu**, Bülent (2016), Roma Borçlar Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, s. 48; **Honig**, Richard (1938), Roma Hukuku (Çeviren: Şemseddin Talip), 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 230; **Güvel**, Övünç (2017) 'Roma Hukukunda Sorumluluk', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, s. 387; **Güven**; (1981), s. 581; **Zilelioğlu**, Hilal (1987) 'Roma Hukukundaki Sorumluluk Ölçütlerine Genel Bir Bakış' Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 39, S. 1, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2859.pdf, s.e.t. 16.08.2018, s. 251.

13 **Eren** (2013), s. 574; **Tiftik**, s. 56.

kastta iste fail, neticeyi istememekte ancak neticenin gerçekleşmesi ihtimaline karşı umursamaz davranmaktadır.

İhmal ise, hukuka aykırı olan neticenin istenmemesine rağmen, meydana gelmemesi için gereken özenin sarf edilmemesi hali olarak tanımlanabilir[14]. İhmal, kasta nazaran kusurun daha hafif derecesidir. İhmalde neticenin fail tarafından objektif ölçütlere dayanılarak öngörülebilir olması yeterlidir. Failin somut olayda neticeyi öngörmüş olması zorunlu olarak aranmaz[15]. İhmal, ağırlık derecesine göre ağır ve hafif ihmal olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Ağır ihmalde ölçüt, aynı şartlar altında makul ve ortalama bir insanın uygulaması gereken tedbirin uygulanmamış olmasıdır. Hafif ihmalde ise ölçüt dikkatli bir kişinin göstereceği özenin fail tarafından gösterilememiş olmasıdır[16].

Sigorta hukukunda ise kusur, kasten veya ihmali hareketle rizikoyu gerçekleştirmek veya gerçekleşmesine sebebiyet vermek olarak karşımıza çıkmaktadır. Rizikoyu kasten veya ihmali hareketle gerçekleştiren veya gerçekleşmesine sebebiyet veren kişi sigorta ettiren, sigortalı, lehtar veyahut üçüncü bir kişi olabilir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı inceleneceği üzere, kusurlu şahsa ve kusurun derecesine göre sigortacının sigorta bedelini veya tazminatını hiç ödememe veya bedelden indirim yapma hakları vardır.

1.1.2. Kusur Teorileri

1.1.2.1. Sübjektif Kusur Teorisi

Sübjektif kusur teorisi failin kendisini esas alır. Bu teoriye göre kusur, failin kişisel özelliklerine, psikolojisine ve ruh haline göre değerlendirmeye tabi tutulur. Faile kusur izafe edilebilmesi için, haksız fiili işlediği sırada içinde bulunduğu hali, başka bir deyişle kişisel özelliklerini, eğitim düzeyini, yeteneklerini, psikolojik durumunu dikkate almak gerekir. Bu teoride kusur zararı meydana getiren fiilin kendisiyle değil, fiili işleyenin yapısıyla alakalıdır. Faile kusurlu bir hareket izafe edilirken onun şahsi yetenekleri, özellikleri de birlikte değerlendirilir. Sübjektif teoride kusur, failde bulunan bir irade zafiyetidir[17]. Yani kusur, kişinin kendisinde meydana gelen ve kınanabilecek bir harekettir. Fail burada hareketinin zarar doğuracak bir sonuca neden olabileceğini öngörmesine rağmen başka bir şekilde

[14] **Eren** (2013), s. 576; **Ayan**, s. 273; **Reisoğlu**, s. 172; **Tiftik**, s. 57.

[15] **Ayan**, s. 274; **Eren** (2013), s. 577.

[16] **Ayan**, s. 274; **Eren** (2013), s. 579; **Reisoğlu**, s. 173; **Tiftik**, s. 58.

[17] **Eren** (2013), s. 570; **Güven** (1981), s. 574.

davranmamakta ya da bu hareketten kaçınmamaktadır. İşte fail sonucu engelleyebileceği halde engellemediği için de kusurlu sayılmaktadır. Sonuç olarak sübjektif kusur teorisinde kusur, failin şahsi yeteneklerine göre fiilinin yol açabileceği menfi neticeleri öngörebiliyor olmasına rağmen bundan kaçınmak için herhangi bir çaba sarf etmemesi olarak tanımlanabilir[18].

1.1.2.2. Objektif Kusur Teorisi

Objektif kusur teorisi, hareketin kusurluluğunu değerlendirirken zarar veren şahıs yerine objektif bir ölçütü dikkate alır. Burada asıl önemi haiz olan failin mensup bulunduğu toplumdur. Bu teoriye göre kusurun ölçütü toplumda ortalama bir zekâya sahip makul bir şahsın davranış biçimidir. Bu şahsı, davranışı örnek alınacak ve failin davranışıyla karşılaştırılacak soyut bir tip oluşturur. Eğer fail, toplumda kendisinin içinde bulunduğu sosyal çevre yahut mesleki grupta makul ve ortalama bir insanın göstermesi veya göstermemesi beklenen davranıştan farklılaşmış ise kusurundan bahsedilir[19]. Burada, toplumda faille aynı şartlar altında bulunan ortalama bir insanın davranışı ile failin davranışı kıyaslanır. Zira bir insanın toplum içinde yaşaması zorunluluğu, her bireyin objektif açıdan belirli bir düzeyin üzerinde özellikler göstermesini gerektirir.

Objektif kusur teorisinde, sübjektif kusur teorisinden farklı olarak failin kişisel özellikleri değil ortalama bir insanın göstereceği örnek davranış biçimi önem arz etmektedir. Kusur, menfi neticenin meydana gelebileceğini öngörmesine rağmen bundan kaçınması beklenen failin sosyal çevresinde makul ve ortalama bir insanın bulunmasına rağmen failin bu davranıştan kaçınmamış olmasıyla meydana gelmiş olur[20].

Objektif kusur teorisinde de kusur yine sübjektif kusur teorisinde olduğu gibi menfi neticenin öngörebiliyor olmasına ve bundan kaçınmak için herhangi bir çaba sarf edilmemesini içerir. Ancak burada sübjektif kusur teorisinden farklı olarak failin kişisel özelliklerine göre değil, içinde bulunduğu toplumda yaşayan objektif ölçütte bir kişiye göre değerlendirme yapılır[21].

---

[18] **Eren** (2013), s. 570.

[19] **Oğuz**, s. 278.

[20] **Eren** (2013), s. 571.

[21] **Eren** (2013), s. 571.

1.2. KUSURUN ÇEŞİTLERİ

Yukarıda kısaca bahsettiğimiz üzere, kusur ortaya çıkışına göre kast ve ihmal olarak ikiye ayrılır. Kusurun ağırlık derecesi hareketin kasten veya ihmali olarak yapılmasına göre değişiklik gösterir. Zira kasten işlenmiş bir hareketin neden olduğu zararda kusur daha ağır olacak, ihmali bir hareketin neden olduğu zararda ise kasta göre daha hafif bir kusur söz konusu olacaktır.

Sigorta hukukunda da kusurun sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesine etkisi, riskin gerçekleşmesine neden olan hareketin kasten veya ihmali olarak işlenmiş olmasına göre değişiklik arz edebilir.

Kast ve ihmal kavramlarının da derecelerine göre ikili ayrımlara tabi tutulduğu görülür. Kast ve ihmal kavramları bu ayrımlarıyla aşağıda incelenecektir.

1.2.1. Kast

Kast, en basit tanımla neticenin bilerek ve istenerek meydana getirilmesidir[22]. Kasttan bahsedebilmek için failin, hareketinin hukuka aykırı bir netice doğuracağını görebilmesi ve bunu istemiş olması gerekir. Yani, burada failin iradesi hukuka aykırı bir sonuca yönelmiş bulunmaktadır.

Failin, hukuka aykırı neticeyi bilerek ve isteyerek meydana getirmesi kast olduğu halde, fail meydana getirdiği neticenin hukuka aykırı olduğunu bilmiyorsa kastın varlığı söz konusu olmaz. Örneğin failin, zarara uğrattığı eşyanın kendisinin olduğunu sanması halinde hukuka aykırılığın bilinmesi unsuru gerçekleşmediğinden kastın varlığından söz edilemez[23]. Burada, failin kastından değil artık ihmalinden bahsetmek gerekir ve zararın bu yolla tazmini mümkündür. Failin işlediği hukuka aykırı fiilin müeyyidesini bilmemesi ise kastına etki etmeyecektir[24]. Yani fail, işlediği fiilin hukuka aykırı olduğunun bilincindedir ancak bu hukuka aykırılığın hukuk düzeninde nasıl bir müeyyide ile karşılığının bulunduğunu bilmemektedir. İşte bu durumda dahi kastından bahsetmek mümkün mümkündür. Örneğin failin, hırsızlık yapması durumunda bu hareketine hukuk düzeninin nasıl bir müeyyide bağladığını bilmese bile hareketinden sorumlu olur. Burada kastın unsurları bulunduğu takdirde kişinin karşılaşacağı

---

[22] **Eren** (2013), s. 574; **Tandoğan** (2010), s. 46; **Reisoğlu**, s. 172; **Schwarz**, s. 109; **Tiftik**, s. 56; **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 56.

[23] **Schwarz**, s. 110; **Tandoğan** (2010), s. 48; **Von Tuhr**, Andreas (1983) 2. Baskı, Ankara, (Çeviren: Cevat Edege) Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Yargıtay Yayınları, s. 379.

[24] **Von Tuhr**, s. 379.

müeyyideyi bilmemesi kastını etkilemeyecek ve failin hareketinin kusurluluğu kastıyla ölçülecektir.

Kastın, tanımından yola çıkarak iki unsurdan oluştuğu söylenebilir. Bu unsurlar, bilme ve isteme unsurlarıdır. Bilme unsuru, failin yapacağı hareketin neticesinde meydana gelecek olaylardan haberdar olmasıdır[25]. Örneğin, kasko sigortasında sigorta ettirenin çarpacağını bilmesine rağmen arabasını duvara sürmesinde, sonucu bilmesine rağmen hareketi gerçekleştirdiğinden dolayı kasttaki bilme unsurunun oluştuğu söylenebilir.

İsteme unsuru ise iki farklı şekilde söz konusu olabilir. Fail, meydana gelecek neticeyi açıkça istiyorsa bu doğrudan kast olarak adlandırılır. Burada failin iradesi hukuka aykırı neticenin gerçekleşmesine yönelmiştir. Fail, hukuka aykırı neticeyi istemiyor ancak göze alıyorsa, burada ihtimali kasttan başka bir deyişle dolaylı kasttan söz edilir. Burada fail neticeyi bilmekte ama doğrudan istememekte, fakat buna rağmen hareketi gerçekleştirmektedir. Örneğin, kırmızı ışık yanarken hızını kesmeden kavşaktan geçen sürücünün, trafik güvenliğine uygun olarak yeşil ışıkta geçen başka bir otomobili görmesine rağmen durmaması ve ona çarpması sonucunda meydana gelen ölüm neticesinde dolaylı kastı mevcuttur.

Kastın gerçekleşmesi için hukuka aykırı neticenin istenmesi yeterlidir. Buna ek olarak sebep olunan neticelerin ya da hukuka aykırı hareketin sebep olduğu zararın istenmesi gerekli değildir[26]. Genel kural bu olmakla birlikte, Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesine göre, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 41. maddesiyle paralel olarak, *"kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.*" mezkûr hükmüne uyan haksız fiillerin sonucunda zararın tazmininin istenebilmesi için failin zararı da istemiş olması gerekir[27].

Kast, isteme unsuruna göre doğrudan ve dolaylı kast olarak ikiye ayrılır. Ancak bu iki kast türünün hukuki sonuç açısından bir farkı yoktur[28].

---

[25] **Tandoğan** (2010), s. 46.

[26] **Schwarz**, s. 109; **Tandoğan** (2010), s. 48-49; **Tiftik**, s. 57.

[27] **Schwarz**, s. 109; **Ayan**, s. 275.

[28] **Tekinay**, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Haluk/**Altop**, Atilla (1988) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 666; **Tiftik**, s. 57.

Doğrudan kastta hukuka aykırı netice açıkça istenir[29]. Burada fail, hukuka aykırı neticeyi öngörür ve gerçekleşmesi yönünde doğrudan doğruya irade sahibidir. Doğrudan kastta, kastın bilme ve isteme unsurlarının her ikisi de açıkça bulunur. Örneğin bir kişinin kızgın olduğu arkadaşının arabasının camını kırmasında doğrudan kastı bulunur. Zira burada kişi, bilerek ve isteyerek fiili gerçekleştirmekte ve arabanın camını kırmaktadır.

İhtimali kast ise, failin hukuka aykırı neticeyi öngörmüş olması halinde, neticeyi doğrudan doğruya istemese bile gerçekleşme olasılığına karşı fiili yine de işlemesi, kabullenmesi olarak tanımlanabilir[30]. Başka bir ifadeyle fail, hukuka aykırı neticeyi istememekte ancak göze almaktadır. Örneğin bir otomobil sürücüsünün acelesi olduğu için bazı kimselere çarpmayı göze alarak kalabalık bir caddeden son hızla geçmesinde ihtimali kast söz konusudur[31]. Zira burada sürücünün caddedeki insanlara çarpmayı doğrudan istememiş olması, bunun olabileceğini kabullenmiş olmasından dolayı kastının bulunduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Sigorta hukukunda da kasten işlenen fiillerin sigorta tazminatı veya bedelinin ödenmesinde etkisi söz konusudur. Türk Ticaret Kanunu'nun[32] 1429. maddesi uyarınca *"sigorta ettiren, sigortalı ya da tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez."* Bu hükme göre, sigorta ettiren veya sigortalı rizikonun gerçekleşmesine doğrudan veya ihtimali kast ile sebebiyet verdiği takdirde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkar. Yine sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla kasten rizikoyu gerçekleştirmesi de sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaktadır. Burada fiilin kasten işlenmesi yetmemekte, kanun koyucu bir de özellikle hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin tazminat ödenmesi amacıyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermelerini aramaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesi uyarınca ise 1429. maddenin bu hükmünün aksine sözleşmelerin geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre sigortacı ve sigorta ettiren kasten rizikonun

---

[29] **Hatemi**, Hüseyin **/ Gökyayla**, Emre (2012) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 139; **Tandoğan** (2010), s. 47.

[30] **Schwarz**, s. 109; **Tandoğan** (2010), s. 47.

[31] **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 57.

[32] 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6102 sayılı kanun.

gerçekleştirilmesinin sigorta tazminatı veya bedelinin ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını muhtevi bir sözleşme akdederlerse bu sözleşme geçersiz olacaktır.

1.2.2. İhmal

Failin, hukuka aykırı neticeyi istememesine rağmen, durumun gerektirdiği tedbirleri almayarak neticenin gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde ihmalin varlığından söz edilir[33]. Burada, failin iradesi hukuka aykırı neticeye açıkça yönelmemiş olmasına rağmen gerekli özeni göstererek neticenin gerçekleşmesini önlemediği ve bu sebepten hukuk düzenine aykırı bir sonuç meydana geldiğinden ötürü bu hareket kusurlu olarak vasıflandırılmaktadır[34]. Örneğin, araba kullanan bir insanın yola değil telefonuna bakarak o anda yoldan geçen insanlara çarpması, ihmale örnek gösterilebilir. Kastın aksine, ihmalde hukuka aykırı neticenin fail tarafından mutlaka öngörülmüş olması gerekli değildir. Neticenin objektif olarak öngörülebilir olması yeterlidir[35].

Fail, hukuka aykırı neticeyi öngörebilmekle beraber, bu neticenin gerçekleşmeyeceğini umarak, gerçekleşmemesi için gereken tedbirleri almadı ise, bilinçli ihmal söz konusu olur. Fail tarafından hukuka aykırı netice öngörülememekle beraber bu netice makul bir insanın öngörebileceği bir nitelikte ise, bilinçsiz ihmal söz konusu olur[36]. Hukuk sistemimizde bilinçli yahut bilinçsiz ihmal ayrımı değil, ağır ve hafif ihmal ayrımı kusurun tespitinde rol oynar. İhmal kavramı, ağırlık derecesine göre ağır ve hafif ihmal olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulur.

1.2.2.1. Hafif İhmal

Hafif ihmal, normal bir kimsenin göstereceğinden daha fazla dikkat ve tedbir gösteren bir kimsenin gösterebileceği özenin gösterilmemiş olması halidir. Ağır ihmal olarak vasıflandırılamayan her türlü ihmal hafif ihmal olarak vasıflandırılır. Yani hafif ihmalde, ancak dikkatli ve özenli kimselerin gösterebileceği bir özenin gösterilmemiş olması söz konusudur[37].

Örneğin bir haberin gerçek olup olmadığına ilişkin tüm araştırmaları yapmış olan bir gazetecinin haberin daha önemsiz kalan unsurlarına ilişkin birtakım kısımların gerçek olmadığı

---

[33] **Ayan**, s. 273; **Güven** (1982), s. 154; **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 57; **Tiftik**, s. 57; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 667; **Von Tuhr**, s. 380.

[34] **Tandoğan** (2010), s. 49.

[35] **Ayan**, s. 274.

[36] **Güven** (1982), s. 155; **Tandoğan** (2010), s. 49; **Von Tuhr**, s. 380.

[37] **Ayan**, s. 274; **Erdoğan**, s. 128; **Güven** (1982), s. 161; **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 58; **Tandoğan** (2010), s. 55; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 668.

anlaşıldığı takdirde burada hafif kusurun varlığı söz konusudur. Yine tehlikeli bir ameliyat gerçekleştiren bir cerrahın ameliyatı başarılı olmasına rağmen dikişleri yetersiz yapması nedeniyle hastanın kanamasının olmasında veya başarılı ve özenli bir şirket yöneticisinin bir ihale tarihini kaçırması sebebiyle şirketi zarara uğratmasında hafif ihmal olduğu söylenebilir[38].

Kusurun hafif olarak nitelendirilmesi failin içinde yaşadığı çevrenin anlayışı açısından değil, toplumun korunması açısından değerlendirmeye tabi tutulur. Failin davranışındaki ihmal, makul ve ortalama bir kişinin davranışından ne kadar ayrılırsa ve zararı meydana getiren neticeyi önlemek ne kadar kolaysa o ölçüde ağırlaşır.

İhmalin derecesi belirlenirken kişiyi bu davranışı yapmaya iten saik de dikkate alınabilir. Örneğin arkadaşlarını etkilemek amacıyla otomobilini hız sınırının çok üzerinde süren bir kişinin ihmalinin derecesi ile acil hastası olması nedeniyle otomobilini hızlı süren kişinin ihmalinin derecesi farklılık gösterecektir[39]. Her somut olaya göre gösterilmesi gereken özen ve dikkat ayrı değerlendirilmelidir. Zira ağır ve hafif ihmal arasındaki sınırı somut olaya göre hâkim belirleyecektir.

1.2.2.2. Ağır İhmal

Ağır ihmal, aynı şerait altında bulunan, makul ve dürüst her kişinin alması gereken en basit tedbirin alınmaması, en temel özenin gösterilmemesi olarak tanımlanabilir[40]. Başka bir deyişle ağır ihmal, en basit dikkat kurallarını aynı durum ve koşullarda bulunan her makul insanın yapılmasını zorunlu göreceği tedbirlerin alınmasını ihmal eden kişinin davranışıdır.

Ağır ihmal, kusurun ağır derecesini oluşturur[41]. Örneğin cadde üzerinde evi bulunan bir şahsın, balkondan aşağı kirli su boşaltması sonucu caddeden geçen bir kamyonun kasasındaki malların zarar görmesi olayında failin ağır ihmali söz konusudur[42]. Yine, şirkette yolsuz işlemler yapıldığını bilmesine rağmen hiçbir tedbir almayarak şirketin zararına neden olan şirket yöneticisinin; hastaneye getirilen hastanın tedavisini uyarılmasına rağmen zamanında gerçekleştirmeyen hekimin davranışları da ağır ihmal olarak değerlendirilir[43]. Bir sirk

---

38 **Kılıçoğlu**, Ahmet (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 315.

39 **Güven** (1982), s. 162.

40 **Ayan**, s. 274; **Erdoğan**, s. 128; **Güven** (1982), s. 161; **Oğuzman/Öz**, s. C. 2, 58; **Tandoğan** (2010), s. 55; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 668.

41 **Kılıçoğlu**, A., s. 315.

42 **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 668.

43 **Kılıçoğlu**, A., s. 315.

çalışanının aslanların olduğu kafes kapısını açık bırakması sonucu insanların yaralanması durumunda da ağır ihmalin varlığından söz edilir[44].

Kişinin davranışının kusurlu olup olmadığının veyahut kusurlu olduğunun kabulünde kusur derecesinin ağır ihmal mi yoksa hafif ihmal mi olduğunun tespiti için aynı durumda ve benzer şartlar altında kalan dikkatli ve özenli bir kişinin nasıl hareket edeceği sorusu sorulmalıdır. Başka bir deyişle kusurun ve ihmal derecesinin tespitinde objektif ölçüt dikkate alınır.

1.2.3. Kusur Çeşitlerinin Sorumluluğa Etkisi

Kusur, kast ve ihmal olarak derecelendirilir. Ancak zararın tazmini için kusur derecelendirilirken, ağır ve hafif kusur kavramları üzerinde durulur. Bu açıdan kast, tazminat hesaplanırken ağır kusur; ihmal ise, ihmalin derecesine göre ağır veya hafif kusur olarak değerlendirilir.

Failin olayda hafif kusurunun olması yani hafif ihmalle hareket etmiş olması halinde fail, zararın tamamından değil bir kısmından sorumlu olur. Bu durumda, tazminattan indirim yapılması söz konusudur. Çünkü zararın doğmasında hafif ihmali bulunan bir kimsenin zararın tamamını üstlenmesi hakkaniyete aykırıdır. Zira kusurun derecesine göre faile gösterilen tepki de farklı olmalıdır. Bir kişinin kasten adam öldürmesindeki kusurun ve dolayısıyla tepkinin ağır, ihmali hareketle adam öldüren kişinin hareketindeki kusurun ve dolayısıyla tepkinin daha hafif olması bu duruma örnek gösterilebilir[45].

Kusurun hafif ihmal derecesinde olması halinde, zararın tamamı değil ancak daha az bir kısmı tazmin ettirilebilir. Hatta zarar görenin, durumdan çok kötü etkilenmeyeceğine kanaat getirilirse tazminattan tamamen vazgeçilebilir. Ancak somut olaya göre zarar görenin çok kötü duruma düşeceği belli ve fail de maddi açıdan çok güçlü durumdaysa, zararın tamamının tazmin edilmesi de istenebilir. Burada hakkaniyete uygun düşecek şekilde bir karara varılabilir[46].

1.3. KUSUR VE HUKUKA AYKIRILIĞIN AYRIMI

Kusur ve hukuka aykırılık kavramları birbirleriyle karıştırılabilen kavramlardır. Bu açıdan bu iki kavramın ayrımının kısaca belirtilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. Haksız

---

[44] **Güven** (1982), s. 161.

[45] **Erdoğan**, s. 129; **Tandoğan** (2010), s. 317.

[46] **Erdoğan**, s. 129.

fiilin unsurlarından ikisi kusur ve hukuka aykırılıktır. Ancak kusur haksız fiilin sübjektif, hukuka aykırılık ise objektif unsurudur[47].

Hukuka aykırılık, işlenen fiilin hukuk kuralına aykırı olduğunu ifade eder. Başka bir deyişle hukuka aykırılık, başka kimselere zarar verilmesini yasaklayan yahut zarar sonucunun doğmasını engellemek için bir hareketin yapılmasını zorunlu kılan hukuk davranışının, hukuka uygunluk sebebinin de bulunmaması halinde, ihlâli olarak tanımlanabilir[48]. Kusur ise yukarıda tanımlandığı üzere, hukuka aykırı bir fiilin işlenmesine ya da hukuka aykırılığın giderilmesi hususunda gerekenin yapılmamasına yönelik irade gösterme halidir[49]. Kusurda hukuka aykırı bir fiil işlediği için failin bu fiili kınanmaktadır. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere, hukuka aykırılık, haksız fiilin objektif unsuru iken, kusur sübjektif unsurunu oluşturmaktadır. Örneğin, ayırt etme gücünden yoksun birinin bir kimseyi yaralaması olayında işlenen fiil hukuka aykırı olmasına rağmen failin kusurluluğundan bahsedilemeyeceği için fiil cezalandırılamayacaktır[50].

1.4. ZARAR GÖRENİN KUSURU (MÜTERAFİK KUSUR)

Zarar görenin kusuru, aynı şartlar altında bulunan makul, dürüst ve ortalama bir kimsenin kendi menfaatini zarara uğratmamak için yapmaktan kaçınacağı bir hareketi ifade etmektedir. Zarar gören kişi, eğer bu fiiliyle başkasının menfaatini zarara uğratabilecek idiyse, kusurlu olduğu anlamına gelir[51].

Türk Borçlar Kanunu'nun 52. maddesinde *"Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir. Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir."* hükmü mevcuttur. Bu hükme göre, zarar görenin zararın doğmasında veya artmasında kusuru bulunuyorsa, hâkim kusurun oranına göre tazminatı azaltabilir ya da tamamen kaldırılabilir. Tazminatın kaldırılması, zarar görenin kusuru, hukuka aykırı fiil ile zarar arasındaki illiyet bağını kesecek güçteyse söz konusu

---

47 **Tandoğan** (2010), s. 61; **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 14.

48 **Eren** (2013), s. 586.

49 **Erdoğan**, s. 117.

50 **Oğuzman/Öz**, C. 2, s. 14.

51 **Eren** (2013), s. 582; **Baysal**, Başak (2012) Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 10; **Tiftik**, s. 109.

olabilir[52]. Tazminatın indirilmesi ise, zarar görenin kusurunun illiyet bağını kesmediği ancak neticenin gerçekleşmesine katkıda bulunduğu durumlarda tezahür eder[53].

Zarar görenin kusurunun tazminatta indirim sebebi sayılması genel kural olan dürüstlük ilkesinden kaynaklanır. Zira bir kimsenin kendi fiiliyle kendi menfaatinde meydana getirdiği yahut ağırlaştırdığı bir zararı, başkasına tazmin ettirmek istemesi dürüstlük ilkesine aykırılık teşkil eder[54].

Zarar görenin kusuru, haksız fiilden önce, haksız fiilin işlenişi sırasında yahut sonrasında söz konusu olabilir[55]. Örneğin, (B)'ye çok ağır hakaret eden (A)'nın (B) tarafından yaralanmasında, zarar gören kişinin haksız fiilin işlenmesinden önce kusuru bulunmaktadır[56]. Zarar görenin haksız fiilin işlenmesi sırasındaki kusuruna ise (A)'nın, bahçesine zarar vermekte olan (B)'nin hayvanını kışkırtmak suretiyle zararı artırması örnek verilebilir[57]. Zarar görenin haksız fiilin işlenmesinden sonraki kusuruna ise, (B) tarafından yaralanan (A)'nın doktora danışmadan içtiği ilaç sebebiyle yarasını tedavi edilemez hale getirmesi örnek verilebilir[58].

Zarar görenin kusurundan bahsedilirken burada teknik anlamda bir kusur kavramından söz edilmemektedir. Yukarıda kusur kavramı açıklanırken bahsedildiği üzere kusur, zarar doğmasına sebebiyet veren hukuka aykırı bir fiilin başkasına karşı iradi olarak işlenmesidir. Zarar görenin kusuru ifadesini kullanırken burada, zarar görenin başkasına karşı değil bizzat kendisine karşı bir zarara sebebiyet verdiği görülür. Başka bir ifadeyle, zararın doğmasında yahut artmasında zarar görenin kendisinin hareketleri rol oynar. Bir kimsenin kendisine karşı haksız fiilde bulunamayacağı kabul edildiği için de, zarar görenin kusurundan bahsedilirken teknik anlamda kusur kavramı kast edilmemektedir[59].

---

52 **Eren**, Fikret (1975) Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 187; **Tandoğan** (2010), s. 318; **Oğuz**, s. 282; **Tiftik**, s. 107.

53 **Eren** (1975), s. 187; **Kılıçoğlu**, Mustafa (2004) 'Haksız Fiillerde İlliyet Bağı', Yargıtay Dergisi, C. 30, S. 1-2, http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/yd/ocak2004.pdf, s.e.t. 10.09.2018, s. 34.

54 **Eren** (1975), s. 190; **Karan**, s. 10; **Tiftik**, s. 109.

55 **Günal**, H. Yılmaz (1961) 'Müterafik Kusur', Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, s. 209; **Karan**, Yeliz (2010) 'Haksız Fiil Sorumluluğunda Tazminatın Belirlenmesi Bakımından Zarar Görenin Kusuru', (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 6; **Schwarz**, s. 143; **Tiftik**, s. 113.

56 **Karan**, s. 6; **Tiftik**, s. 113-114.

57 **Karan**, s. 6.

58 **Karan**, s. 6.

59 **Eren** (2013), s. 581, 582; **Eren** (1975), s. 189; **Oğuz**, s. 283; **Tiftik**, s. 107.

Zarar görenin kusurunda, kusur kavramına uygulanan hükümler uygulanır. Zarar görenin kusurunda ağır ve hafif kusur yahut kast ve ihmal ayrımları kullanılır. Buna göre, zarar gören fiilini kasten veya ihmali olarak işleyebilir. Zarar görenin kasten işlediği fiile, bir işçinin, işyerinde kullanılan demiryoluna tren yaklaşırken atlayarak intihar etmek istemesi örnek olarak gösterilebilir[60].

Zarar görenin kusurunda da, genel kusur kavramında olduğu gibi objektif kusur ölçüt olarak kullanılır. Buna göre, zarar görenin kusuru kendisiyle aynı şartlar altında bulunan makul bir insanın aynı durumla karşılaştığı düşünülerek, zararı önlemek için yapacağı veya yapmaktan kaçınacağı hareketler göz önünde bulundurularak hesaplanır[61].

Sigorta hukukunda da zarar görenin kusuru, bazı durumlarda önem arz eder. Zira sigorta ettirenin Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesi gereği zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü bulunmaktadır[62]. Bu hükme göre, *"sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür."* Sigorta ettirenin bu yükümlülüğünü ihlal etmesini ise kanun koyucu müeyyideye bağlamıştır. Aynı hükmün 2. fıkrası gereği, bu yükümlülüğün ihlali halinde sigortacı aleyhine bir durum meydana gelmişse, kusurun ağırlığı oranınca tazminattan indirim yapılabilir. Örneğin, bir kimsenin otomobilinin gerekli bakımlarını yaptırmadığı için otomobilin frenlerinin tutmaması ve çarparak durması sonucu hasar alması olayında, zarar görenin kendi ihmali nedeniyle neticenin ağırlaşması söz konusu olmaktadır. Bu durumda kusurunun ağırlığı ve neticeye etki oranı hesaplanıp sigorta tazminatından indirim yapılacaktır.

1.5. ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN KUSURU

Üçüncü kişinin kusurunu açıklamadan önce üçüncü kişinin kim olduğunu açıklamanın konunun daha iyi anlaşılması açısından daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Üçüncü kişi, zarar gören, fail (zarar veren) ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişiler ile 4721 sayılı

---

60 **Eren** (2013), s. 187; **Baysal**, B., s. 129.

61 **Eren** (2013), s. 582; **Eren** (1975), s. 190; **Tiftik**, s. 111.

62 **Kurt**, L. Müjde (2015) 'Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 64, S. 3, s. 777.

Türk Medeni Kanunu'nun[63] 369. maddesi kapsamında ev başkanının gözetimi altında bulunan kişiler haricinde kalan kişilerdir[64].

Öncelikle hiçbir kimse bir başkasının da sorumlu olduğunu ileri sürerek kendi sorumluluğundan kurtulamaz. Bu bağlamda hiç kimse üçüncü kişinin kusurunu öne sürerek kendisi sorumluluktan kaçınamaz. Kusurlu olan her şahıs, sebep olduğu zarardan sorumludur. Ancak üçüncü kişinin ağır kusurlu olduğu ve illiyet bağını kestiği hallerde artık kusurlu diğer kişiler sorumluluktan kurtulabilir. Buna örnek olarak tren yolu geçidinden geçen bir sürücünün trafik uyarı ve işaretlerine dikkat etmemesi sebebiyle trenle çarpışması sonucu araçtaki bir yolcunun hayatını kaybetmesinde, trenin işletilmesinden meydana gelen zararda illiyet bağı, sürücünün ağır kusuruyla kesilmiştir[65].

Üçüncü kişinin kusurlu fiili, illiyet bağını kesecek derecede ağır ise fail sorumluluktan kurtulur. Üçüncü kişinin kusuru, ilk sebebi bertaraf edecek derecede ise fiili ile netice arasında illiyet bağı kurulmuş olur. Burada illiyet bağının kesilmesinin ölçütü, üçüncü kişinin fiilinin neticenin tek sebebi olabilecek yoğunlukta olmasıdır. Yani üçüncü kişinin kusurunun neticenin oluşmasında failin kusurundan daha yoğun olması gerekir[66]. Bu duruma örnek olarak, bir yayayı yaralayacak ölçütte otomobiliyle çarpan sürücünün kusurunun, hastaneye kaldırılan yayanın yanlış tıbbi uygulamalar sonucu ölümünden sorumlu olmaması gösterilebilir. Burada sürücü, ölüm neticesinden sorumlu değildir. Zira üçüncü kişi konumundaki hastane personelinin kusuru, sürücünün kusurunu bertaraf edecek bir yoğunluktadır. Sürücü, kusurlu olduğu beden bütünlüğünün ihlalinden; hastane personeli ise, ölüm neticesinden sorumlu olacaktır[67].

Üçüncü kişinin kusurunun yoğunluğunun illiyet bağını kesmesinin istisnası ise, tehlikeli işletmelerin fiillerinden doğan zararlarda kendisini gösterir. Buna göre, bazı tehlikeli işletmelerin fiillerinden doğan zararlarda, bu işletmelerin işletme alanlarının çok tehlikeli olması sebebiyle üçüncü kişinin kusuru ne yoğunlukta olursa olsun illiyet bağını kesecek sebebi oluşturmaz. Bu işletmelere örnek olarak uçak işletmeleri, demiryolu işletmeleri, boru hattıyla petrol taşımaları ve atom tesisleri gösterilebilir[68]. Uçak ve tren gibi araçların kullanılmasından

---

63 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4721 sayılı kanun.

64 **Kılıçoğlu**, M., s. 35; **Eren** (2013), s. 568; **Tiftik**, s. 157.

65 **Kılıçoğlu**, M., s. 35.

66 **Eren** (2013), s. 566.

67 **Eren** (2013), s. 567.

68 **Eren** (2013), s. 567.

kaynaklanan zararların, bu araçların işletilmesinin tipik tehlikesi nedeniyle meydana geldiği kabul edilir.

Üçüncü kişinin kusuru ilk sebebi geride bırakacak kadar yoğun değil ancak zarar görenin kendi kusuru veyahut beklenmedik hal ile birlikte neticeyi meydana getiriyorsa, artık ortak illiyetten bahsedilir[69].

Üçüncü kişinin kusurunda, kusur konusunda uygulanan hükümler uygulama alanı bulur. Buna göre, üçüncü kişi, fiili kasten veya ihmali olarak işleyebilir[70]. Üçüncü kişinin kasten işleyebileceği fiile örnek olarak, (B) kişisi tarafından yaralanarak hastaneye kaldırılan (A)'nın, kendisine şahsi husumeti bulunan hastane görevlisi (C) tarafından iyileşmesini istemediği için öldürücü etkiye sahip olduğunu bilerek yanlış ilaç verilmesi sonucu ölmesi gösterilebilir. Burada (A)'nın ölümü sonucundan kasti hareketiyle onu öldüren (C) sorumludur. Zira (C)'nin kasti hareketi (B)'nin yaralama fiilini bertaraf ederek (B)'nin fiiliyle netice arasındaki illiyet bağını kesmiştir.

1.6. ÖZEL HUKUKTA VE CEZA HUKUKUNDA KUSUR KAVRAMININ AYRIMI

Kusur, özel hukukta olduğu gibi ceza hukukunda da sorumluluğu belirleyici bir kavramdır. Ancak, kusur kavramı özel hukukta ceza hukukunda sahip olduğundan daha az bir öneme sahiptir[71]. Zira sorumluluk hukukunda kusur daha geniş bir kavramdır ve objektif kusur teorisine dayanır. Ceza hukukunda ise kusur kavramı sübjektif teoriye dayanır[72] ve böylece sorumluluk hukukuna göre ceza hukukunda bir kişinin kusurlu sayılması daha zordur. Bu farklılık nedeniyle Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesinde "*hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz*." hükmü konularak sorumluluk belirlenirken ceza hukukunun kusurla ilgili hükümlerinin ve ceza hâkiminin kararının bağlayıcı olmadığı ve dolayısıyla kusurun sorumluluk hukukunda farklı bir değerlendirmeye tabi tutulacağını hükme bağlamıştır. Zira sorumluluk hukukuna göre kusurlu

---

69 **Eren** (2013), s. 568.

70 **Eren** (2013), s. 583; **Eren**, (1975), s. 204; **Tiftik**, s. 157.

71 **Güven** (1981), s. 584; **Schwarz**, s. 110; **Von Tuhr**, s. 378.

72 **Özgenç**, İzzet (2018) Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 390.

sayılacak bir kimse ceza hukukuna göre kusurlu sayılmayabilir. Bu durumda, ceza mahkemelerinde kusurlu bulunmaması nedeniyle beraat eden bir kimsenin sorumluluk hukuku açısından kusurunun tekrar incelenmesi ve kusurlu olup olmadığına sorumluluk hükümlerine göre karar verilmesi gerekir.

Ceza hukukunda kusur kavramının çeşitleri kast ve taksir olarak ikili bir ayrıma tabi tutulur. Kast ise kendi içinde doğrudan ve olası kast olmak üzere; taksir de kendi içinde bilinçli ve bilinçsiz taksir olmak üzere ikiye ayrılır[73]. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca doğrudan kast, kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesidir. Örneğin, (A) kişisinin şahsi kin beslediği (B)'yi silahla ateş ederek yaralamasında doğrudan kast vardır. Bu açıdan ceza hukukundaki doğrudan kast ile sorumluluk hukukunda tanımlanan doğrudan kast arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Olası kast ise aynı maddenin 2. fıkrası hükmüne göre kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesidir. Örneğin, kalabalık içinde bulunan (A)'yı öldürmek için ateş eden (B)'nin, (A)'nın yanında bulunan (C) ve (D)'yi öldürmesinde olası kast bulunduğundan söz edilebilir[74]. Özel hukukta ise kastın varlığı için hukuka aykırı neticenin mutlaka istenmesine gerek yoktur, bunun öngörülmesi yeterlidir. Olası kastta kişi işlediği fiilin sonucunu öngörebildiği için de, özel hukuk açısından kastın varlığının kabulü ve kusur derecesi olarak ağır kusur olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır[75].

Türk Ceza Kanunu'nun 22. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmaması nedeniyle, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir. 2. fıkrada yapılan tanım bilinçsiz taksirin tanımı olmakla birlikte aynı maddenin 3. fıkrasında bilinçli taksir tanımlanmaktadır. Bu hükme göre, bilinçli taksir kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesidir. Mezkûr düzenlemeler dikkate alındığında ceza hukuku anlamındaki bilinçsiz taksirin özel hukuktaki karşılığının ihmal kavramı olduğu söylenebilir[76]. Bilinçli taksirde fail, gerçekleşmesini istemediği ancak öngörebildiği neticeyi gerekli dikkat ve özeni göstermediği için gerçekleştirmektedir. Örneğin kendisine kırmızı ışık yanan bir otomobil sürücüsü yine de geçerek bir yayaya çarparsa bilinçli taksirden söz edilir.

---

[73] **Hakeri**, Hakan (2017), Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 242, 272; **Özgenç**, s. 248, 258.

[74] **Hakeri**, s. 242; **Özgenç**, s. 252.

[75] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 55.

[76] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 55.

Ceza hukuku anlamında olası kast ve bilinçli taksir arasındaki ayrım meşakkatli bir meseledir[77]. Bilinçli taksirin ise özel hukukta ihmal olarak mı kast olarak mı inceleneceği hususu önem arz eder. Bilinçli taksirle işlenen bir suçun, örneğin yukarıda örnek verildiği üzere kırmızı ışıkta geçen otomobil sürücüsünün fiilinin, özel hukuka göre ihmali olarak işlendiği kabul edilirse, sürücünün karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasının sigortacısı zarar görenin zararını tazmin etmekle yükümlü olur[78]. Zira bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde *"Sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür."* ifadesiyle hüküm altına alınmıştır. Ancak ceza hukukuna göre bilinçli taksirle işlenen bir fiilin özel hukukta kasten işlendiği kabul edilirse, yukardaki örnekteki sigortacının zararı tazmin etme yükümlülüğü doğmaz[79]. Bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ikinci cümlesinde *"sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez."* denilerek hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesine göre de sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz. Bu açıklamalar ışığında ve bilinçli taksirin özen ve dikkat yükümlülüğünün ihlali olduğu gerçeğinin karşısında, failin hukuka aykırı neticeyi isteyerek gerçekleştirmediği de açıktır. Kastta açıkça hukuka aykırı netice istenmekte ya da olursa olsun denilerek göze alınmaktadır. Bu nedenle bilinçli taksirin özel hukukta kasta denk olduğu görüşü, sorumluluk açısından ağır sonuçlar doğurabilir. Zira bilinçli taksirle işlenen suçların büyük bir bölümü araç trafiğinde karşımıza çıkmaktadır. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun[80] 91. maddesi işletenlere, sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılmıştır. Buna göre, bilinçli taksirin, özel hukukta kasta eşdeğer tutulduğu takdirde, trafikte bilinçli taksirle işlenen fiillerden dolayı bir görüşe göre[81], zorunlu sorumluluk sigortacısının sorumsuzluğu söz

---

[77] **Özgenç**, s. 290; **Toroslu**, Haluk (2016) 'Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme', Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 126, s. 108.

[78] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 56.

[79] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 56.

[80] 18.10.1983 tarih ve 18195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2918 sayılı kanun.

[81] **Şenocak**, Kemal (2018), 'Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m. 1477)', Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 176.

konusu olacaktır. Böylece karayolları motorlu araçlar mali sorumluluk sigortasının zorunlu kılınmasının da herhangi bir anlamı kalmayacaktır[82].

[82] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 57-58; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da aynı görüşte kararları vardır; Yargıtay HGK T. 10.12.2003, E. 2003/11-756, K. 2003/743, *"…..Dava, sigortalı aracın karıştığı kaza sebebiyle mutazarrırlara sigortacı tarafından yapılan ödemenin, sigortalı araç sürücüsünün ağır kusurlu olması nedeniyle riskin sigorta himayesi dışında kaldığı gerekçesi ile rücuen tahsili talebine dayanmaktadır. …..Davalı idareye ait aracın sürücüsü, kırmıza ışıkta geçerek bir kazaya karışmış ve zarara sebebiyet vermiştir. İlk derece mahkemesi, davalı idarenin sürücüsünün, kırmızı ışığa aldırmadan hareket ederek* sanki *kasti yaparmışçasına diğer aracın geçiş yolunu tamamlamasına imkân bile tanımadan ona çarptığı; bu şekilde kasta yakın bir ağır kusurunun olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabûlüne karar vermiştir. Davalıların temyizi üzerine hüküm, özel Dairece bozulmuş; ilk derece mahkemesi önceki kararında direnmiştir. ….motorlu araçların ortaya çıkardığı sorumluluklarda kusur denilince "ihmâl türü" anlaşılmalıdır… davalı sürücünün, sigortalı araca çarpmak ve bu şekilde ona zarar vermek amaç ve kastı ile kırmızı ışıkta geçtiğinin kabûlü hukuken mümkün değildir. Bu sebeple, açıklanan eylemin, sadece bir ihmâlden kaynaklandığı kabûl edilmelidir. Karayolları Trafik Kanunu'nun koyduğu kurallara uyulması zorunludur. Ancak, bu kuralların her türlü ihlâli, sürücünün, kasta yakın bir kusuru olduğunu göstermez. ….kırmızı ışıkta geçmenin her hâlükarda ağır kusur oluşturacağını kabûl etmek, bu hâl gibi Kanun'da asli kusur kapsamında düzenlenen diğer tüm hâlleri kapsayan risklerin sigorta himayesi dışında bırakılması anlamına gelir ki, ne Kanun'da ne de Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda böyle açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. …bu gerekçelerle davanın kabûlü doğru görülmemiştir. Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır."*, Legalbank.

İKİNCİ BÖLÜM

RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

2.1. KONUYA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2.1.1. Konuya İlişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. Maddesi

Rizikonun gerçekleşmesinde kusurun bulunması halinde sigorta teminatından yararlanılmasının hangi şartlara bağlı olduğu Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde düzenlenir. Hükme göre sigortacı, aksi sözleşmede belirtilmediği takdirde sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ile bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulunduğu kişilerin kusurla işledikleri hareketlerden kaynaklanan zararları tazmin etmekle yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı veyahut tazminat ödenmesi amacı ile bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, kasten rizikonun gerçekleşmesine neden oldukları takdirde, sigortacı tazminat yükümlülüğünden kurtulur ve aldığı primleri iade etmez. Bu hüküm Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümleri arasında yer aldığından tüm sigorta türlerine uygulanacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hükmünde belirtilen kast ve kusur kavramları, ilk bölümde incelendiği üzere Borçlar Hukukundaki şekilleriyle anlaşılmalıdır. Kast kavramı, neticenin bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Kastın derecelerinden hem doğrudan hem de olası kastla neticenin meydana getirilmesi halinde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkar. Zira olası kastta da rizikonun gerçekleşeceği öngörülmüş ancak bu sonuç göze alınmış ve hareket yapılmıştır. Bu nedenle olası kastla yapılan harekette de rizikonun kasten gerçekleştirildiği kabul edilmelidir[83]. Kusur kavramı ise zarar doğuran neticenin meydana gelmemesi için gereken özenin gösterilmemesi olarak tanımlanabilir. Herkesin gösterebileceği düzeyde özenin gösterilmemiş olması halinde zarar veren neticenin gerçekleşmesine sebebiyet verme halinde ise ağır kusurdan, başka bir deyişle ağır ihmalden söz edilir.

Rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, sigorta tazminatının ödenmesi yükümlülüğünü sona erdirmez. 1429. madde ile sigorta ettirenin

[83] **Ünan,** Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, C. I, 12 Levha Yayınları, s. 297.

yanında sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kusurlarının da aksi sözleşmede kararlaştırılmadığı sürece sigorta tazminatının ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağı düzenlenmiştir.

1429. maddenin ilk fıkrası hükmü sigorta tazminatı ödenmesini değil, sigorta ettiren, sigortalı, lehtar ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin *"zararlarının tazmin edilmesi yükümlülüğü"* ifade etmektedir. Ancak sigorta hükümlerine uygulanacak genel hükümlerden biri olan bu maddenin zararın tazmin edileceği ifadesini kullanması bu hükmün can sigortalarına uygulanamayacağı tartışmasına neden olabilecektir. Can sigortalarına özel getirilmiş 1503 ve 1504. maddeler de mevcut olduğundan 1429. madde hükmünün can sigortalarına uygulanmayacağı söylenebilirse de maddenin kanun sistematiği açısından yer aldığı bölümün tüm sigorta türlerine uygulanacak hükümlerin yer aldığı bölüm olması hasebiyle can sigortalarına da uygulanması gerekir. Bu nedenle zararın tazmini ifadesinin sigorta bedeli ya da tazminatının ödenmesi yükümlülüğü olarak anlaşılması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. madde hükmü mezkûr düzenlemede sayılan kişilerin rizikoya ihmalleriyle sebebiyet vermeleri halinde sigortacının sorumluluğunun bütün halinde devam ettiğini, kasten sebebiyet vermeleri halinde ise sorumluluktan tamamen kurtulduğunu belirterek kast ve ihmal ihtimalleri halinde neticeyi çok farklı düzenlemiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesi ise emredici değildir. Zira madde lafzında açıkça aksine sözleşme yoksa ifadesi geçmektedir. Buna göre taraflar aralarında sözleşmeyle sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin ihmalleriyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verdikleri takdirde sigortacının sorumlu olmayacağını belirleyebilirler.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddenin birinci fıkrasına göre 1429. maddenin ilk fıkrasının ikinci cümlesine aykırı sözleşmeler geçersiz olur, yani ikinci cümle emredici nitelik taşır. Buna göre 1429. maddede öngörülen sigorta ettirenin, sigortalının veya bunların tazminat ödenmesi için hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, kasten rizikoyu gerçekleştirdikleri hallerde sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmayacağına ilişkin sözleşme yapılamaz, yapılırsa geçersiz olur.

Kanun koyucunun maddenin ilk cümlesini emredici düzenlememesi ve ikinci cümleyi emredici düzenlemesi aynı fıkra içinde çelişkiye neden olmaktadır. Zira maddenin ilk fıkrasının ilk cümlesi emredici değil ancak ikinci cümlesi emredicidir. Buna göre ilk cümlenin aksinin yani ihmalle rizikoya sebebiyet verilmesinin sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldıracağı

sigorta sözleşmesinde düzenlenebilir. Ancak kasten rizikonun gerçekleştirilmesi halinde sigortacının sorumluluğunun devam edeceği sigorta sözleşmesinde kararlaştırılamaz, kararlaştırılması halinde sözleşme batıl olur.

Kanun koyucunun rizikonun kasten gerçekleştirilmesi ihtimalinde sözleşmeyi tamamen geçersiz kabul etmesi, sigorta ettiren açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği görülür. Zira zaten sigorta hukukunun temel ilkeleri rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde sigortacının sorumluluğunun olmamasını gerektirir. Sözleşmede kastın sigortacının sorumluluğunu sona erdirmeyeceğinin düzenlenmesi sonucu sözleşmenin geçersiz olması durumunda ise riziko kastla gerçekleşmemiş olsa bile sözleşme geçersiz olacağından sigortacının sorumluluğu bulunmayacaktır. Bunun ise istenilen bir sonuç olmadığı aşikârdır. Dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinin kanun koyucu tarafından 1429. maddenin ilk fıkrasının ikinci cümlesine aykırı sözleşmelerin tamamen geçersiz sayılmaması sadece bu hükme aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olması şeklinde tekrar düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Sigortacının sigorta tazminatı veya sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünden kurtulmuş olduğunu ileri sürmesi halinde rizikonun 1429. madde hükmü uyarınca kasten gerçekleştirildiğini ispat etmesi gerekir. Sigorta sözleşmesinde rizikoya ihmalle sebebiyet verilmesinin de sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırdığı kararlaştırılmışsa, rizikonun ihmalle gerçekleştirildiğini de sigortacının ispat etmesi gerekir.

2.1.2. Konuya İlişkin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. Paragrafı

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafında rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verme halinde sigorta tazminatının nasıl etkileneceği düzenlenmektedir. Hükme göre, sigortalı, kasten rizikoyu gerçekleştirirse, sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü yoktur.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının ikinci fıkrasına göre ise, sigortalı rizikoya ağır ihmaliyle sebebiyet vermişse, sigortacı, sigorta tazminatını kusurla orantılı olarak indirmeye yetkilidir.

Yukarıda bahsedildiği üzere 1429. madde hükmü söz konusu düzenlemede sayılan kişilerin rizikoya ihmalleriyle sebebiyet vermeleri halinde sigortacının sorumluluğunun bütün halinde devam ettiğini, kasten sebebiyet vermeleri halinde ise sorumluluktan tamamen kurtulduğunu düzenleyerek kast ve ihmal ihtimalleri halinde çıkacak sonucu çok farklı düzenlemiştir. Oysa Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda kusurun derecesinin ağır kusur

olduğu hallerde kusur oranında tazminatın indirilmesi öngörülmüştür. Kanaatimizce Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun konuyu düzenleme sistematiği hakkaniyete daha uygundur. Zira aşağıda ihmal ihtimalleri incelenirken daha detaylı açıklanacak olduğu üzere, ihmalin ağır ve hafif olmak üzere iki derecesi bulunur ve ağır ihmalin bazı durumlarda kasta yaklaştığı görülür. Bu halde ağır ihmal ve hafif ihmali tek sonuca bağlamak ve sigortacı ihmalin tüm derecelerinden tamamen sorumlu tutmanın hakkaniyete aykırılık teşkil edeceği açıktır. Ancak kusurla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verme, Türk Ticaret Kanunu'nun mehazı olan 1908 tarihli eski Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 61. paragrafında düzenlenmekteydi. Hükme göre sigortalının rizikoya kasten veya ağır ihmaliyle sebebiyet vermesi halinde sigortacı tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulmaktaydı[84]. Türk kanun koyucusu ise mehazdaki hükmü olduğu şekliyle almamış, ihmali ağır ve hafif olarak ayrıma tabi tutmaksızın rizikonun ihmalle gerçekleştirilmesini sigorta himayesine dâhil etmeyi tercih etmiştir.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı, sübjektif risk istisnasını düzenlemektedir. Bu hüküm sadece zarar sigortalarında geçerlidir. Bahsedilen eylemler ihmali veya icrai olabilir. Önemli olan sigortalının sözleşmeye göre sağlamak zorunda olduğu güvenlik standardını, icrai veya ihmali hareketiyle açık bir biçimde aşağı çekmiş olmasıdır[85].

Rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet verme durumu kasko sigortalarında daha çok kaza süsü verme hallerinde söz konusu olur[86]. Sigortacı sigorta ettiren veya sigortalının kasten rizikoyu gerçekleştirdiğini ispat etmek zorundadır[87].

İkinci fıkrada belirtilen ağır ihmal, sigortalının gerekli olan özeni ağır bir biçimde ihlal etmesi halinde söz konusu olur. Ağır ihmalin objektif ve sübjektif yönü vardır[88]. Objektif özen genel olarak kabul edilen özen yükümlülüklerine göre belirlenir ve ağır bir biçimde ihlal edilmiş olmalıdır. Sübjektif açıdan sigortalı basit taksire nazaran daha yüksek ve böylece ağır bir kusura sahiptir. Bu bakımdan ilgili kişinin ruhsal ve fiziki durumu göz önünde bulundurulur. Mesleki

---

84 https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fges%2Fvvg1908%2Fcont%2Fvvg1908.p61.htm&anchor=Y-100-G-VVG1908-P-61, s.e.t. 15.03.2019.

85 **Burmann**, Michael / **Heß**, Rainer / **Hühnermann**, Katrin / **Jahnke**, Jürgen (2018), Straßenverkehrsrecht: StVR, 25. Aufl., Buch, C. H. Beck, §81, Rn. 1.

86 **Burmann**/ **Heß**/ **Hühnermann**/ **Jahnke**, §81, Rn. 2.

87 **Burmann**/ **Heß**/ **Hühnermann**/ **Jahnke**, §81, Rn. 2.

88 BGH 1992/08/07 - IV ZR 223/91, NJW 1992, s. 2418, https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2FNJW%2F1992%2Fcont%2FNJW.1992.2418.1.htm, s.e.t. 14.05.2019.

durumu, hayat tecrübesi de dikkate alınır. Genel olarak veya o anki zayıflıklar sigortalının lehine yorumlanır. Bir anlık hata ağır ihmal için yeterli değildir[89].

Sigortalının hareketi ile sigorta olayının gerçekleşmesi arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bunun için sigorta olayına sadece sigortalının neden olması aranmaz, onun hareketinin nedenlerden biri olması yeterlidir[90].

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı bakımından üçüncü bir kişinin rizikoya sebebiyet vermesi halinde ise sigorta ettiren veya **s**igortalı ancak üçüncü kişinin kendi temsilcisi olması halinde sorumlu olur[91]. Bunun nedeni, temsilcinin risk yönetimini üstlenmiş olmasıdır. Bunun için sigortalı şeyin üçüncü kişinin korumasına bırakılmış olması gerekir. Kısa süreli, geçici zilyetlik ilişkisi yetmez[92]. Trafik sigortasında, kişinin aracın sahibi olarak ruhsatta kayıtlı olması, bakım ve tamir faturalarının onun adına düzenlenmiş olması bu kişinin temsilci olduğunu gösteren olgulardır[93]. Firmanın yöneticisi, aracın işletme ve trafik güvenliğinden sorumlu memurlar temsilciye örnek gösterilebilir[94]. Eşler otomatikman temsilci sayılmaz[95]. Şoför de yine kural olarak temsilci değildir[96].

İkinci fıkrada belirtilen ağır ihmal halinde sigorta tazminatından kusur oranında indirim yapılacağı hükmü bakımından kusurun oranını kimin ispat edeceği tartışmalıdır. Bazı yazarlar sigortalının ağır taksirin derecesi konusunda da ispat yükümlülüğü olduğunu savunmaktadır. Ancak kanun hükmünden, taksirin en ağır şeklinin kabul edileceğine ilişkin bir çıkarım yapılamamaktadır. Kaldı ki bu, sigortacının sigorta yükümünden ancak sigortalının kasten hareket ettiği hallerde kurtulacağına ilişkin kuralın amacına da aykırı olur. Bu nedenle

---

89 BGH 1992/08/07 - IV ZR 223/91, NJW 1992, S. 38, s. 2418, https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2FNJW%2F1992%2Fcont%2FNJW.1992.2418.1.htm, s.e.t. 13.05.2019.

90 BGH, 14-07-1986 - IV a ZR 22/85, NJW 1986, S. 45, s. 2638, https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2FNJW%2F1986%2Fcont%2FNJW.1986.2838.1.htm, s.e.t. 14.05.2019.

91 BGH, 21-04-1993 - IV ZR 34/92 (Köln) NJW 1993, S. 29, s. 1862, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1993%2fcont%2fNJW%2e1993%2e1862%2e1%2ehtm, s.e.t. 14.05.2019.

92 BGH, 14. 3. 2007 - IV ZR 102/03 (OLG Köln), NJW 2007, S. 29, s. 2038, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f2007%2fcont%2fNJW%2e2007%2e2038%2e1%2ehtm, s.e.t. 14.05.2019.

93 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 6.

94 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 7.

95 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 8.

96 BGH 20. 5. 1969 - IV ZR 616/68 (Hamm), NJW 1969, S. 32 s. 1387, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1969%2fcont%2fNJW%2e1969%2e1387%2e1%2ehtm, s.e.t. 14.05.2019.

savunulan "*orta değer modeli*"ne göre, sigortalı %50'den daha az kesintiyi haklı çıkaran durumları ispat etmek zorundayken; sigortacı daha yüksek kesintiyi ispat etmek zorundadır. Ancak bu model de, çok açık ağır ihmal hallerinde çıkış noktasının neden %50 olduğunu açıklayamamaktadır. Kusurun ağırlığını belirlerken özellikle yükümlülüğe aykırılığın diğer hukuk alanlarındaki değerlendirmesine de dikkat etmek gerekir. Örneğin alkollü araç kullanmak ceza kanununa göre de suç oluşturabileceği gibi sadece trafik kanununa muhalefet de olabilir[97].

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı bakımından trafikte karşılaşılan ağır ihmal hallerine doktrinde verilen örneklerden bazıları kırmızda ışıkta geçmek, sollama yapmak, hız kurallarına uymamak, alkollü araç kullanmak, çok yorgun olmasına rağmen araç kullanmak, uyuşturucu madde etkisinde araç kullanmak olarak sayılabilir[98]. Yine ilaç kullanmak da araç kullanma yeteneğini olumsuz etkileyebileceğinden bu bakımdan sürücüye sübjektif olarak ağır ihmal ithamı yapılıp yapılamayacağı esas alınır. Açık belirtilere rağmen araç kullanmaya devam etmek veya hekimin ya da prospektüsün uyarısına rağmen araç kullanmak bu kapsamda kabul edilebilir. Bu durumlarda kesinti 25% ile 75% arasında olur[99]. Yine araç kullanırken dikkati etkileyen hareketler yapılması ağır ihmal hali oluşturabilir. Örneğin bir şey almak için eğilmek, kaseti değiştirmek, torpidoyu açmak somut olayın özelliklerine göre bu hallerden sayılabilir[100]. Buna karşılık radyonun ayarlanması kural olarak ağır taksir olarak değerlendirilmez. Aracın park edildiği yer açısından da sigortalının ağır ihmalle hareket ettiği savunulabilir. Örneğin çok hırsızlığın yapıldığı bir yere bilerek araç park etmek ağır kusur olarak değerlendirilmemektedir[101]. Araçta anahtarı bırakmak, araçta ruhsatı bırakmak, anahtarın emniyete alınmamış olması, aracın emniyetli şekilde bırakılmamış olması yani örneğin anahtarı üzerinde bırakmak gibi durumlarda da sigortalının ağır ihmalinin olduğu savunulabilir[102].

---

97 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 11.

98 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 12, 14, 15, 16, 17, 19.

99 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 18.

100 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 20.

101 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 21.

102 **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 22; Federal Mahkeme, anahtarın aracın kapalı torpido gözünde bırakılmasında ağır ihmalin bulunmadığına karar vermiştir; BGH, Urteil vom 14-07-1986 -IV a ZR 22/85, NJW 1986, S. 45, s. 2838, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1986%2fcont%2fNJW%2e1986%2e2838%2e1%2ehtm, s.e.t. 15.05.2019; Rn. 23, 24, 25; Federal mahkeme, büyük bir Avrupa şehrinin ışıklı ve kalabalık bir caddesinde aracın düzgün olarak emniyete alınmış bir şekilde park edilmesinin bölgede hırsızlık yapıldığı biliniyor olsa bile ağır ihmal oluşturmadığına karar vermiştir, BGH, Urteil vom 21-02-1996 - IV ZR 321/94

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı bakımından gerekli tedbirler alınmadan kaynak yaparken yangın çıkması ağır ihmal hali oluşturur[103].

Sigortacı sigortalının rizikoya neden olduğunu, sigortalının hareketinin nedenselliğini ve kusurunu ispatlamalıdır. Ağır ihmalin sübjektif yönünün varlığını da ispatlamalıdır[104]. Sigortacıya yönelik bir ispat kolaylığı söz konusu değildir. Ancak olayın objektif yönünden, ağır ihmalin sübjektif yönünün varlığına ilişkin çıkarımlar yapılabilir. Özellikle araç kullanmaya elverişsizlik bakımından nedensellik belirti deliline göre ispatlanabilir[105]. Ancak nispi elverişsizlik halinde alkole bağlı kullanım hataları açıkça ispatlanmalıdır. Belirti deliliyle nispi elverişsizlik ispatlanamaz. Kast da belirti deliliyle ispatlanamaz[106]. Sigortacı sigorta tazminatından indirim yapacağı oran çerçevesinde ihmalin derecesini ve oranını da ispatlamalıdır[107].

2.1.3. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. Maddesinin ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. Paragrafının İhdasına Etki Eden Saik

Sigorta müessesesinin toplum ve bireyler için yararları olduğu gibi sakıncaları da bulunur. Sigortanın bireysel yararları, sigorta sözleşmesi yaptıran kişiler açısından söz konusu olan yararlardır. Sigortanın toplumsal yararları ise sigorta sözleşmelerinin ihdas ediliyor olmasından dolayı topluma sağlanan yararı ifade eder. Sigortanın bireysel yararlarından birisi riskin oluşturduğu güvensizliği ve endişeyi ortadan kaldırmaya yaraması ve insanların güvende hissetmesini sağlamasıdır[108]. Yine sigorta sözleşmesi sayesinde normalde alınmayacak bazı önlemlerin sigortacının öngördüğü koşullar yahut primde indirim sebebiyle alınması sağlanabilir. Örneğin yangın rizikosuna karşı sigortalanan bir binaya paratoner yaptırılması gibi

(München), NJW 1996, S. 21, s. 1411, https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2FNJW%2F1996%2Fcont%2FNJW.1996.1411.1.htm, s.e.t. 15.05.2019.

[103] **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 26.

[104] BGH, Urteil vom 23-01-1985 - IV a ZR 128/83 (Frankfurt), NJW 1985, S. 44, s. 2648, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1985%2fcont%2fNJW%2e1985%2e2648%2e1%2ehtm, s.e.t. 15.05.2019.

[105] BGH, Urteil vom 09-10-1991 - IV ZR 264/90 (Koblenz), NJW 1992, S. 2, s. 119, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1992%2fcont%2fNJW%2e1992%2e119%2e1%2ehtm, s.e.t. 15.05.2019.

[106] **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 28.

[107] **Burmann/ Heß/ Hühnermann/ Jahnke**, §81, Rn. 31.

[108] **Atabek**, Reşat (1950), Sigorta Hukuku, İstanbul, Duygu Matbaası, s. 4; **Bozer,** Ali (1965), Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 6; **Can**, Mertol (2009) Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 18.

tedbirlerin alınması sağlanabilir[109]. Sigortanın bireysel yararlarından bir diğeri kredi alınmasını kolaylaştırmasıdır. Buna göre, alınan kredinin teminatı olan eşyaların zarara uğraması ile zıyaı halleri veya kredi borçlusunun borcu ödeyemeyecek hale düşmesi ihtimaline karşın, borcun teminatı olan eşyanın yahut borçlunun kendi hayatının sigortalanması kredi verilmesini kolaylaştırır[110]. Ayrıca bazı sigorta türleri bireyler açısından tasarruf aracı olarak kullanılabilir. Örneğin yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında sigorta ettirenin verdiği prime karşılık sigortacı onun belirli bir tarihte hayatta olması halinde sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünü üstlenmektedir[111].

Sigortanın toplumsal yararları ise sigorta sözleşmelerinin akdedilmesi nedeniyle toplumun elde ettiği faydayı ifade eder. Bu faydalardan ilki sigorta şirketlerinde toplanmakta olan sigorta primlerinin finansman araçları ile ülkede yapılan yatırımlar için kaynak oluşturacak kapitale tahavvül etmesini sağlamasıdır[112]. Böylece ödenen sigorta primleri ülke ekonomisine katkı sağlar. Sigortanın toplumsal yararlarından bir diğeri ise bireylerde güven duygusu oluşturduğundan dolayı müteşebbislerin sayısını artırır. Yine milli gelir dağılımındaki eşitsizlikler, bazı sosyal sigortaların sigortalının prim yükünü riskle birlikte kişinin gelir seviyesine göre belirlediğinden, azaltılabilir[113]. Yine reasürans[114] ve retrosesyon[115] uygulamaları sayesinde dış ödemeler dengesi kurulabilir. Örneğin reasürans yoluyla yabancı bir sigorta şirketine prim olarak ödenen bir miktar dövizin tazminat ödemesi alınması halinde daha yüksek bir meblağ olarak dönmesi halinde bu durum söz konusu olur[116].

Sigortanın neden olabileceği sakıncalardan ilki ise bireylerde oluşturduğu güven duygusu sebebiyle normalde davranmayacakları şekilde tedbirsiz ve dikkatsiz davranmalarına yol açabilir. Yine sigorta sebebiyle israfa neden olunabilir. Örneğin sağlık sigortası yaptırmış olan bir kişi istirahat ile düzelebilecek basit rahatsızlıklarda dahi sigortalarının olması güvencesine dayanarak hastanelere başvurarak pahalı tetkikler yaptırıp ihtiyaçları olmayan

---

[109] **Can** (2009), s. 18.

[110] **Atabek** (1950), s. 5; **Bozer** (1965), s. 7; **Can** (2009), s. 19.

[111] Ancak yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortasının tasarruf aracı olabilmesi için doktrinde mutlaka enflasyona karşı korunacak şekilde yapılması gerektiği savunulmaktadır. Bkz. **Can** (2009), s. 19.

[112] **Atabek** (1950), s. 5; **Can** (2009), s. 19.

[113] **Can** (2009), s. 20.

[114] Reasürans, bir sigortacının yüklendiği rizikoları reasüror adı verilen ikinci bir sigorta şirketiyle teminat altına almasını sağlayan bir sözleşmedir, Bkz. **Bozer** (1965), s. 61.

[115] Retrosesyon ise, reasürans sistemiyle yüklenilen rizikoların başka bir reasürora devri anlamına gelir. Bkz. **Bozer** (1965), s. 68.

[116] **Can** (2009), s. 20.

ilaçları alırlar[117]. Sigortanın neden olabileceği sakıncalardan bir diğeri ise kasten verilen zararlara neden olabilmesidir. Çalışmamızın konusu açısından da oldukça önemli olan bu sakınca, kişilerin finansman sıkıntısı çektikleri zaman sigorta tazminatı veya sigorta bedeli almak amacıyla rizikoyu kasten gerçekleştirebilmelerinden kaynaklanır. Örneğin kişi, yangın rizikosuna karşı sigortalanmış evini, finansman sıkıntısını gidermek için sigorta tazminatı almak amacıyla ateşe verebilmektedir. Yine hayat sigortalarında sigorta bedeli almak amacıyla riziko şahsını öldürebilmektedir. İşte sigortanın bu sakıncasını en aza indirebilmek adına rizikonun kasten gerçekleştirilmesi Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı ile sigorta himayesinden çıkarılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının ihdas amaçları, kişilerin sırf sigorta tazminatı almak kastıyla rizikoyu gerçekleştirmelerinin engellenmesidir. Bunun yanında söz konusu hükümlerin konulmasıyla sigortalıların kasten gerçekleştirilen rizikolardan da korunması amaçlanmıştır[118]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin gerekçesinde kanun koyucu bu durumu, *"Maddede, rizikonun gerçekleşmesine kasıt ve kusurla sebebiyet verilmesi hali, temelde 6762 sayılı Kanunun 1278 inci maddesi korunarak düzenlenmiştir. Maddenin gayesi, sigortadan para almak kastıyla rizikonun gerçekleştirilmesine engel olmaktır. Ancak, mevcut düzenlemede yer alan sigortadan yaralanan ifadesi, sigorta terminolojisine uygun olarak "sigortalı ve lehtar" olarak değiştirilmiş, kasıtla gerçekleşen riziko bakımından ise sigorta ettiren veya sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerindeki kast hali tazminat ödenmesi amacına bağlanmıştır. Zira özellikle sorumluluk sigortalarında, eylemlerinden sorumlu olunanlar kişisel nedenlerinden dolayı karşı tarafa zarar vermişlerse, bunlardan habersiz sigorta ettireni veya sigortalıyı sigorta korumasından çıkarmak maddenin amacına uygun düşmez."* şeklinde açıklamıştır.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının ilk fıkrasının gerekçesine göre sigortalı zarar sigortalarında sigorta olayına kasten neden olursa, sigortacı ödeme yapmak zorunda değildir. Kişilerin hukuka aykırı davranışlarına yol açmamak bakımından burada ya hep ya hiç prensibi uygun ve gerekli görülmüştür. Eğer kast halinde sigortacıya kısmi ödeme yükümlülüğü getirilseydi, sigortalı kasti hareketliyle sonuçta sigortacıya zarar verme imkânına sahip olurdu. Sigortalının üçüncü kişinin sebebiyet verdiği zararlardan hangi hallerde sorumlu

---

[117] **Can** (2009), s. 21.

[118] **Armbrüster**, Christian, Prölss/Martin (2015), Versicherungsvertragsgesetz, 29. Aufl., C.H. Beck, §81, Rn. 2.

olacağına ilişkin olarak uygulama temsilcilik kavramını geliştirmiştir. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu bu sorunun cevabını yine uygulamaya bırakmaktadır. Zira kanuni bir düzenleme ile somut olayda temsilcinin sorumluluğuna ilişkin çok çeşitli ölçütler tam karşılanmayabilir[119].

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının ikinci fıkrasının gerekçesine göreyse, ağır ihmal durumunda ağır kusurla yükümlülüklerin ihlali veya tehlikenin artırılması durumlarında olduğu gibi ya hep ya da hiç prensibi yerine somut olayda sigortalının haklarını korumak adına bir karar verilebilmesi için paylaştırma prensibi uygulanmalıdır. Böylece edim yükümlülüğü kusurun derecesine göre belirlenecektir. Sigortacının edim yükümlülüğünün ölçüsü için belirleyici olan ağır ihmalin somut olayda olası kasta mı yaklaştığı yoksa daha çok basit taksir sınırında mı olduğudur. Sigortacı sadece kastı değil, ağır ihmali de ispat etmek durumundadır. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 26/1, 28/1 ve 82/3. maddelerindekinden farklı olan bu düzenlemenin nedeni, bu olaylarda sigortalının yükümlülük veya görev ihlalinin söz konusu olması ve bunun sigortacı tarafından ispatlanmasının gerektiğidir. Buna karşılık 81. maddenin ikinci fıkrasındaki sigortalının ağır ihmali, rizikonun gerçekleşmesine rağmen sigortacının tazminattan kısmi ödemesine yol açan istisnai bir durumdur. Burada ağır ihmalle rizikonun gerçekleştirilmesi halinde hakkaniyete uygunluk açısından zarar paylaşımı yapılır[120].

Türk ve Alman hukuklarında olduğu gibi dünya üzerinde başka hukuk sistemlerinde de, sigorta ettirenin kasten rizikoya sebebiyet vermesi sigorta himayesi dışında bırakılmıştır. Avrupa Birliği hukukunu yeknesak bir hale getirme amacıyla hazırlanan metinlerden birisi de Avrupa Birliği ülkelerinde isteğe bağlı uygulanabilmesi ve ülkeler açısından model bir sigorta hukuku belgesi olması için Avrupa Parlamentosu tarafından 1999'da kurulan Proje Grubu'nun hazırladığı Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukukunun Prensipleri (PEICL: the Principles of European Insurance Contract Law) Ekim 2009'da yayınlanmıştır[121]. Bu belgenin 4:103

---

[119] Deutscher Bundestag, 16. Wahlperiode, Drucksache 16/3945, 20.12.2006, Gesetzenwurf der Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes zur Reform des Versicherungsvertragsrechts, s. 79.

[120] Deutscher Bundestag, 16. Wahlperiode, Drucksache 16/3945, 20.12.2006, Gesetzenwurf der Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes zur Reform des Versicherungsvertragsrechts, s. 80.

[121] **Akgün**, Evrim (2012) 'Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması Ve Hafiflemesi' Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, http://www.academia.edu/10127526/T%C3%BCrk_Hukuku_ve_Avrupa_Sigorta_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi_Hukuku_%C4%B0lkeleri_PEICL_%C3%87er%C3%A7evesinde_Rizikonun_A%C4%9F%C4%B1rla%C5%9Fmas%C4%B1_Ve_Hafiflemesi_Aggravation_and_Reduction_of_Risk_Pursuant_to_Turkish_Law_and_Principles_of_European_Insurance_Contract_Law_PEICL_, s.e.t. 10.03.2019, s. 3;

numaralı maddesinde sigortacının tazminat ödeme sorumluluğunun bulunmadığı durumlar düzenlemiştir. Bu maddeye göre sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğunu azaltan veya sona erdiren nedenler ancak zararın sigorta ettirenin veya sigortalının ya yükümlülüklerine uymadığı kısım açısından ya da rizikonun gerçekleşmesine kasten veya sonucu öngörerek umursamadan neden olursa geçerli kabul edilir[122]. Görüldüğü üzere maddede sigorta ettiren veya sigortalının rizikonun gerçekleşmesine doğrudan ve olası kastla sebebiyet verdiği hallerin sigorta sözleşmesiyle teminat dışına alınabileceği düzenlenir. Amerikan hukukunda ise, California Sigorta Kanunu'nun 533. maddesinde sigortacının, sigorta ettirenin kasti hareketleriyle gerçekleşen rizikodan sorumlu olmadığı ancak sigortacının sigorta ettiren yahut onun temsilcilerinin ihmalleriyle gerçekleştirdikleri rizikodan muaf olmadığı düzenlenmiştir[123]. Söz konusu hükmün sigorta tazminatının kasıtlı olarak suiistimal edilmesinin önlenmesi ve kasten haksız fiil işlenmesinin teşvikinin engellenmesi amaçları ile ihdas edildiği görülür[124].

2.1.4. Konuya İlişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 1477, 1503 ve 1504. Maddeleri

Kanun koyucu 1429. madde hükmünü tüm sigorta türlerine uygulanma kabiliyetini haiz düzenlemekle birlikte sorumluluk sigortaları ve can sigortaları için rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatı veya sigorta bedelinin ödenmesine etkisi açısından ayrıca hükümler ihdas ederek düzenlemiştir.

Zarar sigortalarının sorumluluk sigortalarına ilişkin ikinci ayrımında yer alan 1477. madde hükmü sigorta sözleşmelerinin tamamına uygulanma kabiliyetini haiz 1429. madde haricinde sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatına etkisine uygulanacak bir hükümdür. Kasten sebep olma başlıklı maddede *"Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz."* denilmektedir. Böylelikle sorumluluk sigortaları açısından sigortalının rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi sigorta himayesinin kapsamından çıkarılmıştır. 1429. madde hükmü mevcutken 1477. maddenin de ihdas edilmesi sorumluluk sigortalarının

---

http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201004/20100430ATT73919/20100430ATT73919EN.pdf, s.e.t. 10.03.2019.

122 https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/forschung/evip/restatement/sprachfassungen/peicl-en.pdf, s.e.t. 10.03.2019.

123 http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=INS&division=1.&title=&part=1.&chapter=6.&article=2., s.e.t. 10.02.2019.

124 **Fischer**, James A. (1990), 'The Exclusion From Insurance Coverage Of Losses Caused By The Intentional Acts Of The Insured: A Policy In Search of a Justification', 30 Santa Clara Law Review 95, s. 111, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/saclr30&i=111, s.e.t. 20.12.2018.

sigortalının sorumluluğunu doğuran bir hadisenin meydana gelmesi halinde ortaya çıkan zararı teminat altına almasından kaynaklanmaktadır. Aşağıda detaylı inceleneceği üzere sigortacının sigortalıya karşı edim borcundan kurtulmuş olması sigortalının zararına yol açtığı üçüncü kişiye karşı sigorta tazminatı ödemesi borcundan kurtulduğu anlamına gelmeyecektir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. maddesinde zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının borcunu ifa etme yükümlülüğünden kurtulmuş olması ihtimalinde bile zarar görene sigorta himayesi kapsamında ödeme yapması gerektiği düzenlenmiştir.

Can sigortalarına ilişkin ise hayat sigortalarının düzenlendiği hükümler arasında rizikonun kusurla gerçekleştirilmesine ilişkin 1503 ve 1504. madde hükümleri ihdas edilmiştir. 1503. madde hükmünde sigorta ettirenin intiharı düzenlenirken 1504. maddede ise lehtarın riziko şahsını öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halleri düzenlenmektedir. Hayat sigortalarının kişinin ölmesi yahut belirli bir tarihte hayatta kalması ihtimallerine göre yapıldığı düşünülürse özellikle ölüm ihtimaline göre yapılan hayat sigortalarında sigorta ettirenin intiharı yahut lehtarın riziko şahsını öldürmesi rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1503. maddesinin birinci fıkrasında en az üç yıldır süren ölüm ihtimaline karşı yapılmış hayat sigortalarında üç yıl geçtikten sonra sigortalının intihar etmesi halinde sigortacının sigorta bedelini ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmenin üç yıldır sürmemesi ve üç yılın bitmemiş olması ihtimallerinde sigortalının intihar etmesi halinde sigortacı sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden kurtulacaktır. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, sigortalının intiharının akli melekelerinde bir rahatsızlık nedeniyle üç yıllık süre dolmadan önce gerçekleşmiş olması ihtimalinde de sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünün devam ettiği düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesinin birinci fıkrasında ise sigorta ettirenin, sigorta bedelinin ödenmesini sağlamak için sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden kurtulacağı düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde sigortacının sigorta bedelini lehtara ödemeyeceği ve bedelin ölenin mirasçılarına ödeneceği düzenlenmiştir. Böylece sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesinin sigorta bedeli ödenmesi borcunu ortadan kaldırması için ayrıca özel bir amaçla hareket etmesi de aranmış ancak lehtarın amacı ne olursa olsun sigortalıyı öldürmesi halinde sigorta bedelinden mahrum kalacağı düzenlenmiştir.

2.2. SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE İLGİLİ ŞAHISLAR

2.2.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları ve İlgilileri

2.2.1.1. Sigortacı

Sigorta sözleşmelerinde sigorta konusunu belli bir prim karşılığında teminat altına almayı üstlenen taraf sigortacıdır. Sigortacı, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun[125] 3. maddesinin birinci fıkrasına göre Türkiye'de faaliyet gösterebilmek için anonim şirket veya kooperatif olmalıdır. Yine aynı hükümde sigorta şirketlerinin sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışındaki işlerle iştigal edemeyeceği düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca gerçek kişiler ya da anonim veya kooperatif şeklinde kurulmayan ticaret şirketleri sigortacı olamaz.

Kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketlerinin ilke olarak üyeleri dışındaki şahıslarla sigorta sözleşmesi yapmamaları esastır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1402. maddesinde düzenlenen karşılıklı sigorta ancak kooperatif şirketi şeklinde kurulmuş bir sigortacı tarafından yapılabilir. Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında da üyeleri dışında kişilerle sigorta sözleşmesi kurmayan kooperatif sigorta şirketlerinin karşılıklı sigortacılık faaliyeti yürütmesi, ortaklarının iki yüz kişiden az olmaması ve şirket yöneticilerine ayrıcalık tanınan bir hak verilmemesi gerektiği düzenlenmiştir. Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinin dördüncü fıkrası ise kooperatiflerin üyeleri dışında kişilerle sigorta sözleşmesi kurabilmesini ancak esas sözleşmelerinde açıkça belirtmeleri ve Hazine Müsteşarlığının iznini almalarına bağlı kılar.

Anonim veya kooperatif şeklinde kurulan bir şirketin sigortacılık faaliyeti yapabilmesi için aynı zamanda faaliyette bulunmak istedikleri her sigorta dalı için Hazine Müsteşarlığından ayrı ayrı ruhsat almaları gerekir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1402. maddesinin ilk fıkrasına göre ruhsatı olmayan bir şirketle yapılan sigorta sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu'nun 604 ve 605. maddelerinde düzenlenen kumar ve bahis hükümlerine tabi olur.

Sigorta şirketlerinin her sigorta sözleşmesini bizzat yapmaları zorunlu değildir. Sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerini kendileri yapabilecekleri gibi sözleşme yapma yetkisi verdikleri bir acente aracılığıyla da yapabilirler[126]. Acente tacirin ürettiği mal ve hizmetlerin

---

[125] 14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5684 sayılı kanun.

[126] **Ayhan**, Rıza/ **Çağlar**, Hayrettin (2018), Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, C. I, s. 165; **Ulaş**, Işıl (2012), Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 16.

satışında ya yalnızca aracılık yapmak ya da bu satışta tacir adına ve hesabına işlem yapmak şeklinde faaliyet gösteren bağımsız tacir yardımcısıdır[127]. Sigorta acentesi, Sigortacılık Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre ticari temsilci, ticari vekil, müstahdem veya satış memuru gibi tabii bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak belirli bir bölgede devamlı bir şekilde sigorta şirketlerinin adına ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya sözleşmeleri sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin kurulmasından önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesi hususlarında yardımcı olan kişi olarak tanımlanır.

Zorunlu sorumluluk sigortaları açısından Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesiyle getirilen düzenlemeyle sigorta şirketlerinin özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak şartıyla faaliyette bulunacakları sigorta dallarının içerdiği zorunlu sigortaları yapma yükümlülükleri yüklenmiş ve bu yükümlülükten kaçamayacakları belirtilmiştir.

2.2.1.2. Sigorta Ettiren

Sigorta ettiren, ödediği bir prime karşılık olarak parasal değeri olan bir menfaatini zarara uğratabilecek bir tehlikenin gerçekleşmesi durumunda bunun tazmin edilmesini veya bir kişinin yaşamında meydana gelebilecek birtakım olayların gerçekleşmesi halinde belirlenen bedelin ödenmesini kararlaştıran bir sözleşmeyi sigortacıyla yapan kişi olarak tanımlanabilir. Sigorta ettirenin sözleşme hukuku anlamında medeni hakları kullanma ehliyetini haiz bir kişi olması gerekir[128].

Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren ve sigortalı genellikle aynı kişi olarak karşımıza çıkar. Ancak başkası hesabına sigortada sigorta ettiren ve sigortalı ayrı kişilerdir. Başkası hesabına sigortalarda sigorta ettiren kendisine ait bir menfaati değil başka bir kişiye ait bir menfaati sigorta himayesine almaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1454. maddesinin ilk fıkrasına göre bu sigortalarda rizikonun gerçekleşmesi halinde zararının tazminini sigortacıdan sigortalı isteyebilir.

---

[127] **Arkan**, Sabih (2014) Ticari İşletme Hukuku, 19. Baskı, Ankara, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, s. 198; **Kaya**, Arslan (2013), Türk Ticaret Kanunu Şerhi Birinci Kitap Yedinci Kısım: Acentelik, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 4; **Poroy**, Reha / **Yasaman**, Hamdi (2015), Ticari İşletme Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 252; **Ülgen**, Hüseyin / **Helvacı**, Mehmet / **Kendigelen**, Abuzer / **Kaya**, Arslan / **Nomer Ertan**, Füsun (2015), Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 771, 772.

[128] **Bozer**, Ali (1981), Sigorta Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 43; **Ulaş** (2012), s. 40.

Sigorta sözleşmeleri sigorta ettirenin temsilcisi tarafından da yapılabilir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 1406. maddesinde *"bir kişi, diğer bir kişinin adına onu temsilen sigorta sözleşmesi yapabilir; temsilci yetkisiz ise ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olur."* denilerek bu husus hükme bağlanmıştır.

2.2.1.3.Sigortalı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1454. maddesinde başkası hesabına sigorta kurumu düzenlenmiştir. Hükme göre sigorta ettirenin, üçüncü bir şahsın menfaatini, onun adını belirterek veyahut belirtmeyerek, sigorta ettirmesi mümkündür. İşte sigorta konusu menfaatin sahibi olan bu şahıs, sigortalıdır. Bu durumda sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya ait olacaktır. Mezkûr hükme göre sigortalı, aksi sözleşmede belirtilmemişse, sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesini sigortacıdan isteyebilir.

1452. maddenin ikinci fıkrasına göre hesabına sigorta yapılan üçüncü kişinin adı belirtilmişse, sigorta ettirenin, kendi adına fakat üçüncü kişinin hesabına işlem yaptığı yani üçüncü kişinin temsilcisi olmadığı kabul edilir. Kanun koyucunun bu hükmü açıkça düzenlemesi, 1406. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca başkasının adına yapıldığı anlaşılmayan bir sigorta sözleşmesinin bu durumda menfaati varsa temsilci adına yapılmış sonucunu doğurur.

Hükmün üçüncü fıkrasına göre ise *"sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık da bırakılabilir. 'Kimin olacaksa onun lehine' yapılan böyle bir sigortanın, üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, ikinci fıkra hükmü uygulanır."* Kimin olacaksa onun lehine yapılan sigorta sözleşmelerinde sigorta konusu menfaatin sahibi olan kişi sözleşmenin yapılması sırasında belli değildir, ancak rizikonun gerçekleştiği anda menfaatin sahibi olan kişi her kim ise sigorta tazminatını o isteyebilir. Bu tür sigortalarda sigorta ettirenin üçüncü bir kişinin lehine bu sözleşmeyi yaptığının anlaşılması halinde sigorta ettirenin üçüncü kişinin temsilcisi olmadığı, kendi adına ve üçüncü kişi hesabına işlem yaptığı kabul edilmelidir.

Hayat sigortaları da, sigorta ettirenin veyahut üçüncü bir kişinin hayatı üzerine yapılabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun *"hayatı sigorta edilecek kişi"* başlıklı 1490. maddesinin[129] birinci fıkrası uyarınca sigorta ettiren kişi, kendisinin ya da bir başkasının

[129] Madde gerekçesi şu şekildedir: *"Tasarının bu maddesi ile 6762 sayılı Kanunun 1321 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünde temel nitelikli değişiklikler yapılmıştır. Öncelikle, küçük, kısıtlı veya mümeyyiz olmayan ayrımı kaldırılarak herkesin hayatı üzerine sigorta yapılabileceği ilkesi benimsenmiştir. Zira, yürürlükteki madde kendi içinde çelişkiler içermekteydi. Maddede bahsedilen kişilerin ölümü üzerine yapılan sigorta batıl sayılmış, ancak ölüm gerçekleşirse de matematik karşılıkların ödenmesi öngörülmüştü. Halbuki, batıl bir sözleşmeye dayanarak ödeme yapılması hukuken mümkün değildir. Ayrıca, bu kişilerin hayatları üzerine sigorta sözleşmesi yapılması halinde de ölüm gerçekleştiğinde matematik karşılığın ödeneceği düzenlenmişti.*

hayatını, ölüm veya hayatta kalma ihtimallerine karşı sigorta ettirebilir. Bu hükme göre hayat sigortalarında bir başkasının ölüm rizikosu sigortalanabilir. Hayatı üzerine sigorta yapılan bu üçüncü kişi genellikle doktrinde riziko şahsı olarak tanımlanır[130]. Riziko şahsı, hayat sigortalarında rizikoyu yani ölüm veya hayatta kalma ihtimallerini haiz kişidir. Ancak riziko şahsı hayat sigortasının sigorta ettireninden farklı bir kişidir, sigorta ettiren kendi hayatını sigorta ettirdiği takdirde riziko şahsı olarak anılmamaktadır[131].

Türk Ticaret Kanunu'nda can sigortalarında *"riziko şahsı"* tabiri yerine *"sigortalı"* tabiri kullanılmıştır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 1487. maddesinde riziko şahsından sigortalı olarak bahsedilmiştir. Ancak doktrinde sigortalı tabirinin ancak başkası lehine sigortada söz konusu olması[132] nedeniyle kanundaki kullanımının yerinde olmadığı kanaati haizdir[133]. Zira hayat sigortalarında hayatı sigorta altına alınan kişi ile sigortacı yalnızca riziko nedeniyle karşılaşmakta, bunun dışında birbirleri ile bağlantıları bulunmamaktadır. Hayatı sigorta altına alınan kişi riziko gerçekleştiği takdirde sigorta güvencesinden herhangi bir yarar elde edemeyecektir. Sayılan nedenlerle kanunda hayatı üzerine sigorta yapılan üçüncü kişiye *"sigortalı"* yerine *"riziko şahsı"* denilmesi daha yerinde olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1490. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ise başka birinin hayatı üzerine sigorta yapılabilmesi, o kişinin hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunmasına bağlanmıştır. Söz konusu hüküm, riziko şahsını korumak amacıyla başkasının

---

Ancak, sigorta sözleşmesinde, sigortacının sorumluluğu üstlenmiş olduğu rizikolarla sınırlı olduğundan, yaşama ihtimaline karşı yapılmış sigortada sigortacının yüklenmediği bir rizikodan dolayı ödeme yapmasını düşünmek sigorta hukukuna ters düşer. Bununla birlikte, tasarının bu maddesi ile küçükler, kısıtlılar ve özellikle ayırt etme gücünden yoksun olanlar hakkında yapılan sigorta ile bu kişilere bakmakla yükümlü olanların fayda temin etmelerinin önüne geçebilmek için ve de bir kimsenin bilgisi dışında kendi hayatı üzerinden başkasının para kazanıyor olmasını engelleyebilmek için ölüm 426 ihtimaline karşı yapılan sigortada, sigorta bedeli mutat cenaze masraflarını aşıyorsa, sigortalının; sigortalı kanuni temsilci ile temsil ediliyorsa kanuni temsilcinin yazılı iznini aranacağı, kanuni temsilcinin izninin gerektiği hallerde de ayrıca sigortalı on beş yaşından büyükse ayrıca onunda izninin aranacağı düzenlenmiştir. Menfaat ilişkisinin sonradan ortadan kalkmasının doğuracağı sonuçlar ise maddenin son fıkrasında yer almıştır. Menfaat ilişkisinin varlığı sözleşmenin geçerliliği için kabul edilmiş olmakla birlikte bu ilişkinin sözleşmenin devamı sırasında ortadan kalkması mevcut durumda hükme bağlanmamıştı. Getirilen düzenleme ile bu eksiklik giderilmeye çalışılmış ve sözleşmenin yapılması sırasında olmayan menfaat sözleşmeyi batıl kıldığından, sonradan ortadan kalkmasının da sözleşmeyi geçersiz kılacağı kabul edilmiştir."

[130] **Şenocak**, Kemal (2012) 'Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı)', Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXVIII, S. 4, s. 49; **Tunçomağ**, Kenan (2001), 'Hayat Sigortası Sözleşmesinin Tanım, Meydana Getirilmesi ve Hüküm Doğurması', Nuri Çelik'e Armağan, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, s. 797.

[131] **Şenocak** (2012) s. 49; Kender ise sigorta ettirenin riziko şahsı olabileceği görüşündedir, bkz. **Kender**, Rayegan (2016), Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 14. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 228.

[132] **Ülgen**, Hüseyin (2016) 'Başkası Lehine Sigorta Ve Bu Sigortada Sigortalının Ve Sigorta Ettirenin Talep Ve Dava Hakkı', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Özel Sayı, C. I, s. 2830.

[133] **Şenocak** (2012) s. 49; **Kender** (2016), s. 227.

hayatı üzerine yapılan sigorta sözleşmelerini kısıtlar. Zira hayatı üzerine sigorta yaptırılmak istenen kişinin hayatının devamında lehtarın bir menfaatinin bulunmaması halinde sigorta yapılamaz. Türk Ticaret Kanunu'nun 1520. maddesi uyarınca 1490. maddenin ikinci fıkrası hükmüne aykırı yapılan sözleşmeler de geçersizdir. Ayrıca, ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortalarda, sigorta bedeli mutat cenaze giderlerini aşıyorsa sigortalının veya kanuni temsilcisinin yazılı izni gerekir.

Hayatı ya da ölümü sigortalanacak kişinin gerçek kişi olması gerekir. Bu gerçek kişi hayat sigortası sözleşmesinin yapıldığı sırada yaşayan bir kişi olabileceği gibi henüz doğmamış bir cenin olması da mümkündür. Ancak hayatı veya ölümü sigortalanacak kişi yaşamıyorsa veyahut hiç yoksa sözleşmenin başından beri objektif imkânsızlık söz konusu olur[134].

Bir kişinin kendi hayatı üzerine hayat sigortası sözleşmesi yapması halinde menfaatinin olup olmadığına bakılmamakla birlikte başkasının hayatı üzerine sigorta yaptığı takdirde menfaat şartı aranır[135]. Başka bir deyişle, sigorta ettiren ve riziko şahsının aynı kişi olmaması ihtimalinde, sigorta sözleşmesinin kurulabilmesi için sigorta ettirenin, riziko şahsının hayatının devam etmesinde menfaatinin bulunması gerekmektedir[136]. Bu menfaat sözleşmenin kurulduğu anda bulunmalıdır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda 1321. maddede "*Bir kimsenin hayatı, ya o kimse yahut onun bilgi ve muvafakati mevcut olmasa bile üçüncü bir şahıs tarafından sigorta ettirilebilir; şu kadar ki; üçüncü şahsın o kimsenin hayatının devamında maddi veya manevi menfaati bulunması sigortanın muteberliği için şarttır."* denilerek hayat sigortalarındaki menfaat şartı belirtilmişti. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1490. maddesinde başkasının hayatı üzerine sigorta yapılabilmesi için yalnızca lehtarın menfaatinin bulunmasının gerektiği hükme bağlanmış olsa da, maddenin amacı göz önüne alınarak, lehtar atanmayan hayat sigortalarında hayatı veya ölümü sigorta edilecek kişinin hayatı üzerinde sigorta ettirenin menfaatinin olması geçerlilik şartı olur[137].

Hayat sigortalarında sigorta ettirenin hayatı üzerinde sigorta kurulacak şahsın hayatının devamındaki menfaatin, maddi veya manevi menfaat olabileceği görüşü savunulmaktadır. Bu görüş, 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun 1321. maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik

---

[134] **Bağrıaçık**, Safiye (2013) 'Sigorta Sözleşmesinde Taraflar Dışındaki İlgililerin Hukuki Durumu', (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 76; **Şenocak** (2012), s. 50.

[135] **Bağrıaçık**, s. 75; **Bozer** (1965), s. 330; **Şeker Öğüz,** Zehra (2010), Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 74; **Şenocak** (2012), s. 58-60; **Tunçomağ**, s. 797.

[136] **Şenocak** (2012), s. 60.

[137] **Şenocak** (2012), s. 61.

yapıldığının açıklandığı gerekçeden yola çıkılarak birinci fıkrada veya onun özünde değişiklik yapılmadığı düşüncesi ile desteklenmektedir[138]. Gerekçenin ifadesi dolayısıyla kanun koyucunun, başkasının hayatı üzerine sigorta yapılırken mülga kanunun 1321. maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi maddi veya manevi menfaati kabul ettiği görülecektir. Manevi menfaat, hayatı üzerine sigorta yapılacak şahsın ölümünün sigorta ettireni derinden sarsacağı hallerde söz konusu olur. Örneğin aile içindeki kişilerin arasında bu bağın olduğu savunulur. Hayatı üzerinde sigorta yaptırılmak istenen kişinin ölümü sigorta ettireni etkilemeyecek hatta sevindirecekse, bu halde o kişinin hayatı üzerinde sigorta yapılamaz.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1490. maddesi dördüncü fıkrası uyarınca menfaat şartının varlığının sözleşmenin yapılmasından sonra sona ermesi hâlinde sözleşme o andan itibaren geçersiz hâle gelir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1520. maddesi uyarınca da bu hükme aykırı yapılan sözleşmeler geçersizdir.

2.2.1.4. Lehtar

Sigorta hukukunda lehtar kavramı, can sigortalarına özgü bir kavramdır. Türk Ticaret Kanunu'nun lehtarı düzenleyen 1493. maddesine göre sigorta ettiren, gerçek ya da tüzel kişi lehine sigorta sözleşmesi akdedebilir. İşte lehine sigorta sözleşmesi akdedilen bu üçüncü şahsa lehtar denilmektedir. Rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigorta bedelini talep etme hakkı da lehtara ait olur.

Lehtar, gerçek kişi olabileceği gibi, tüzel kişi de olabilir[139]. Örneğin uygulamada da bankalar kredi verirken kendilerinin lehtar olarak gösterildiği ölüm veya çalışma gücünün kaybı ihtimallerine karşı hayat sigortası yapılmasını ister. Bu durumda kredi almak isteyen kişi sigorta ettiren ve riziko şahsı olurken banka da lehtar olmaktadır. Böyle sigortalarda sigorta bedeli, alacaklı olduğu miktar bakımından bankanın kendisine, bunun üzerinde kalan miktar bakımından ise kredi alanın mirasçılarına ödenir. Lehtarın sigorta bedelinin ödeneceği anda belirlenebilir olması yeterlidir[140].

Lehtarın atanması ve değiştirilmesi Türk Ticaret Kanunu'nun 1493. maddesinin ikinci ve devam fıkralarında düzenlenmektedir. Buna göre, sigorta ettiren, sigortacıya atadığı lehtarı bildirir. Sigorta ettiren, sözleşme yapılırken sözleşmeye koymak suretiyle veya sözleşme

---

[138] **Şenocak** (2012), s. 61.

[139] **Ayhan/Çağlar**, C. I, s. 117; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 132; **Ünan** (2016), C. III, s. 57.

[140] **Akyol**, Şener (1976) Tam Üçüncü Şahıs Lehine Sözleşme, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 100; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 131; **Oğuzman/Öz**, s. 799; **Eren** (2013), s. 1130.

yapıldıktan sonra lehtar atayabilir. Lehtarın atanması için sigortacının iznine gerek yoktur. Zira atama işlemi sigorta ettirenin tek taraflı irade beyanıyla hüküm doğurmaktadır. Eğer lehtar sigortacıya bildirilmemişse, sigortacı iyiniyetle ödeme yaptığı miktar bakımından borcundan kurtulur.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1493. maddesinin dördüncü fıkrasına göre sigorta ettirenin lehtarı değiştirmesi, değiştirme hakkından vazgeçtiğini sigorta poliçesine yazmakla birlikte sigorta poliçesini lehtara teslim etmişse mümkün değildir. Bu hükümden hareketle, sigorta ettirenin lehtarı, atama işleminden dönebileceği yahut dönemeyeceği olarak iki şekilde ataması mümkündür. Özellikle sigorta ettirenin lehtar atamasından dönemeyeceği kararlaştırılmadığı sürece, atama işleminden dönebileceği kabul edilir. Sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkından feragati de dönülemeyecek lehtar ataması halidir. Sigorta ettiren, lehtarı değiştirme hakkından açıkça vazgeçmişse ve sigorta poliçesi lehtara verilmişse bile, mirasçılıktan çıkarma veya hibeden vazgeçme hâllerinin söz konusu olması durumunda yahut ilgililer arasında kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin neden sona ermişse lehtar değiştirilebilir. Lehtar atanması veya lehtarın değiştirilmesi sigortacının iznine bağlı değildir.

Lehtar tayini yapılan sigorta sözleşmelerinin hukuki olarak Türk Borçlar Kanunu'nun 129. maddesinde düzenlenen üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği taşıdığı söylenmekle birlikte, lehtar atanmış olan sigorta sözleşmelerinin anılan maddede belirtilen sözleşmelerden ayrılan özellikleri de bulunur. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1493. maddesi dikkate alındığında sigorta ettirenin sigortacıyla anlaşmadan kendi başına lehtar atadığı ve bu lehtarı sigortacıya yalnızca bildirmesi gerektiği görülür. Ancak üçüncü kişi lehine sözleşmelerde taraflar üçüncü bir kişinin sözleşmeden yararlanacağı hususunda anlaşmış olmalıdır. Sigorta ettirenin dönebileceğini saklı tuttuğu sözleşmelerde tek taraflı olarak lehtar atamasını geri alması mümkünken, üçüncü kişi lehine sözleşmelerde, lehine sözleşme kurulan üçüncü kişinin hakkını kullanmak istediğini bildirmesi halinde alacaklı taraf üçüncü kişinin hakkını geri alamamaktadır[141]. Doktrinde Ünan[142] da, lehtar atanmasının bir tasarruf işlemi olduğu görüşündedir.

Lehtar, riziko gerçekleştiği zaman sigorta bedelini talep yetkisini aslen kazanır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1493. maddesinin yedinci fıkrası hükmünde sigortacıdan edimi talep ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadığı sürece lehtara ait olur denilmekle beraber hüküm

---

[141] **Ayhan/Çağlar**, C. I, s. 118, 119.

[142] **Ünan**, Samim (2017) 'Hayat Sigortalarında Lehtar Atama İle İlgili Bazı Sorunlar', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16 S. 2-3, s. 296.

ifadesinden sigortacıdan sigorta bedelini talep yetkisinin lehtar atanan sözleşmelerde de sigorta ettirene verilebileceği anlaşılmaktadır. Oysa kanaatimizce sigorta bedelini talep yetkisinin yine de sigorta ettirende kalacağı kararlaştırılmış ise, lehtar atanmasının bir anlamı kalmayacaktır.

Hayat sigortaları da üçüncü bir şahıs lehinde sonuç doğurmak üzere yapılabilir. Ancak zarar sigortalarındaki sigortalıdan farklı olarak meblağ sigortalarında riziko lehtarın şahsında gerçekleşmez[143].

Üçüncü kişi yani lehtar lehine yapılan hayat sigortalarında sigorta ettirenin bir lehtar ataması gerekir. Sigorta ettirenin ölümü ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında sigorta ettiren üçüncü bir kişiyi lehtar olarak atayabilirken, sigorta ettirenin hayatta kalması ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında asıl olanın sigorta ettirenin menfaati olması nedeniyle lehtar ataması yapılmaz[144]. Çünkü yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında sigorta bedelini almaya sigorta ettirenin hakkı vardır. Ancak doktrinde, yaşama ihtimaline karşı yapılan sigortalarda da sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin tarafı olmasına rağmen sigorta bedelini almaya hak kazanmadığını, dolayısıyla lehtar göstermesi gerektiğini savunan bir görüş mevcuttur. Bu görüşe göre, sigorta ettiren sigorta bedelinden kendisi yararlanmak istiyorsa lehtar olarak da kendisini gösterebileceği gibi başkasını yararlandırmak için üçüncü bir kişiyi de lehtar gösterebilecektir[145].

2.2.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişiler

Bir sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü prim ödeme borcudur. Bunun dışında sigorta ettirenin yerine getirilmediği takdirde tazminat hakkını kaybetmeye neden olan yükümlülükleri de bulunur. Sorumluluk hukukunda sorumluluğu meydana getiren fiili işleyen kişinin bunun sonucuna bizzat katlanması genel bir ilkedir. Ancak bazı durumlarda kişinin, kendi kusuru olmasa bile sözleşme ilişkisi olan veya kan bağıyla bağlı olduğu kişilerin kusurlarından kaynaklanan sorumluluğu doğar. İşte sigorta ettiren dışında kalan kişilerin rizikoyu kusurla gerçekleştirmesi sigorta ettirene karşı öne sürülebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde sigorta tazminatının ödenmesi amacıyla sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, kasten rizikonun gerçekleşmesine neden oldukları takdirde, sigortacının tazminat ödeme

---

143 **Kender** (2016), s. 228; **Ayhan/Çağlar**, C. I, s. 117.

144 **Ünan** (1998), s. 179.

145 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 132.

yükümlülüğünden kurtulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre sigorta ettirenin veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmalarının yanında, sigorta tazminatının ödenmesi amacıyla kasten hareket etmiş olmalarının da gerektiği görülür. Burada, sigortacının, sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün sona ermesi için kastın yanı sıra, kişinin belirli bir amaçla hareket etmesi gerekir.

Çalışmamız açısından 1429. maddede bahsi geçen sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin kimler olduğunun saptanması önem arz eder. Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kimlerden oluştuğu sorumluluk hukuku açısından belirlenir. Bu açıdan örneğin sigorta ettirene ait taşınmazı kira sözleşmesiyle kullanan kiracının kasten veya kusurlu hareketi sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz, zira sigorta ettiren kiracısının fiillerinden sorumlu değildir.

Hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler, sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bir iş ilişkisi içinde çalıştırılan yahut bir borç ilişkisi içinde sigorta ettiren veya sigortalıya ifa yardımcısı olarak eşlik eden kişilerdir. Bu bağlamda Borçlar hukukumuzda dikkat ve özen yükümlülüğü olarak karşımıza çıkan sorumluluk türleri de bu sorunun cevaplanmasında yol gösterici olacaktır. Dikkat ve özen yükümlülüğü kapsamında Türk Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinde düzenlenen adam çalıştıranın sorumluluğu, Medeni Kanunun 369. maddesinde düzenlenen ev başkanının sorumluluğu ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinde düzenlenen araç işletenin sorumluluğu hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler kavramını açıklamada önem arz eder.

Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun *"sigorta ettiren dışındakilerin bilgisi ve davranışı"* başlıklı 1412. maddesinde kanunda sigorta ettirenin malumatına ve hareketlerine hukuki sonuç bağlanan hallerde, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci varsa temsilcinin, can sigortalarında ise lehtarın malumatına ve hareketlerinin dikkate alınacağı düzenlenmektedir. Bu madde hükmüne göre sigorta ettirenin bir temsilcisinin bulunduğu hallerde, temsilcinin hareketleri sigorta sözleşmesi açısından sigorta ettireni bağlayacaktır. Örneğin sigorta ettirenin temsilcisi rizikonun gerçekleşmesine bilerek ve isteyerek sebebiyet verirse bu durumda sigorta ettiren bu hareketle bağlı olacak ve sigorta himayesinden faydalanamayacaktır. Ancak kanunun 1429. maddesinde sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti hareketlerinin sigorta himayesini kaldırabilmesi için ayrıca bunların sigorta tazminatının ödenmesi amacıyla hareket etmiş olmalarını aramaktadır. Bu açıdan 1412.

maddede bahsedilen "temsilci" ile 1429. maddede bahsedilen "hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler" aynı anlamda sayılabilirse, iki madde arasında bu özel amaç bakımından çelişki bulunmaktadır. Bu bakımdan temsilcinin söz konusu olduğu haller için hangi madde hükmünün uygulanması gerektiğine ilişkin görüşümüz hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin kastı açıklanırken anlatılacağından burada bu kadar değinmekle yetinilecektir.

2.2.1.1. Adam Çalıştıranın Sorumluluğu

Türk Borçlar Kanunu'nda yardımcı kişinin işin görülmesi esnasında sebebiyet verdiği zarardan adam çalıştıranın sorumluluğu iki şekilde; 66 ve 116. maddelerde düzenlenmektedir. 66. maddede düzenlenen sorumluluk türüne göre adam çalıştıran ile zarar gören üçüncü kişi arasında hiçbir sözleşme ilişkisi bulunmaz. 116. maddede düzenlenen sorumluluk türüne göre ise adam çalıştıran ile zarar gören üçüncü kişi arasında kurulmuş bir sözleşme bulunmaktadır[146].

Türk Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinin ilk fıkrasına göre adam çalıştıran kişi, çalışanının verilen işin yapılması sırasında başkalarına zarar vermesi halinde verdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Buna göre bir işin yapılması için başkalarını çalıştıranların[147] bir işin yapılması sırasında kendi kusurları olmasa bile üçüncü kişilere verilen zarardan sorumlu oldukları düzenlenmektedir. Adam çalıştıranın bu sorumluluğu, kendisiyle sözleşme ilişkisi olmayan üçüncü kişilerin uğradığı zararlar açısından öngörülmüştür.

Türk Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinin ikinci fıkrasına göre adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işle alakalı talimat verirken, çalışanı gözetir ve denetlerken, zararın meydana gelmesini önlemek için gereken özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz. Böylece kanun koyucu, adam çalıştırana kendisini sorumluluktan kurtarması için kurtuluş beyyinesi getirme imkânı vermektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinin üçüncü fıkrasına göre bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın meydana gelmesini engellemeye elverişli olduğunu ispat etmediği sürece, o işletmenin faaliyetleri sebebiyle meydana gelen zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Böylece kanun koyucu adam çalıştıranın işletmesinden kaynaklanan

---

[146] **Çelik**, Nazlı Hilal (2015) 'Adam Çalıştıranın Sorumluluğu' (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 55; **Eren** (2013), s. 619.

[147] Adam çalıştıranın kendisi kusursuz olmasına rağmen çalışanının kusurundan dolayı sorumluluğundan bahsedebilmek için adam çalıştıran ile zarar veren hareketi yapan çalışan arasında çalışan ve çalıştıran ilişkisinin bulunması gerekir. **Eren** (2013), s. 618; Burada hizmet sözleşmesi söz konusu olabileceği gibi sorumluluktan bahsedebilmek için mutlaka bu sözleşmenin bulunması zorunlu değildir. Zira çalışan kişi adam çalıştıranın bilgisi varken hizmet sözleşmesi dışında bir nedenle örneğin hatır için çalışıyor olabilir, **Kılıçoğlu**, A., s. 329.

zararlar için sorumlu olmadığını ileri sürebilmesi için, çalışanını seçerken, talimat verirken gözetim ve denetim yükümlülüğünü gereken özeni göstererek ifa ettiğini ispat etse bile ayrıca işletmesinin çalışma düzeninin zararı engellemeye elverişli olduğunu da ispatlaması gerekir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 83. maddesine göre bir borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati yoksa borçlu, borcunu kendisi ifa etmekle yükümlü değildir. Alacaklının menfaati bulunmuyorsa borçlu, borcunu başka kişiler aracılığıyla ifa edebilir. Borcun yardımcı kişiler tarafından ifa edilmesi asıl borçlunun borcunu sona erdirmez. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 116. maddesinin ilk fıkrasına göre bir kişi, borcunun ifasını veya bir borç ilişkisinden kaynaklanan hakkının kullanılmasını, beraber yaşadığı kişilere veya çalışanları gibi yardımcılarına bırakmış olsa bile, belirtilen bu kişilerin işi yürüttükleri sırada sözleşmenin diğer tarafına verdikleri zararları tazmin etmekle yükümlüdür. Burada ifaya yardımcı olan kişi ile borçlunun arasında mutlaka bir sözleşme olmak zorunda değildir, zira borçlunun borcunun ifasını bir akrabası, arkadaşı veyahut o esnada yanında bulunan bir kişi gerçekleştirmiş olabilir[148]. Hükümdeki sorumluluğun doğabilmesi için zarar gören kişi ile asıl borçlu arasında bir sözleşme ilişkisinin mevcut olması şarttır.

Borçlunun 116. maddede öngörülen ifa yardımcısının eylemi sebebiyle söz konusu olan sorumluluktan bir kurtuluş beyyinesi getirilerek kurtulup kurtulamayacağı doktrinde tartışılmıştır. Eren'e göre kanunda açıkça kurtuluş beyyinesi getirilebileceği düzenlenmediği için borçlunun bu şekilde sorumluluktan kurtulması imkânı bulunmaz[149]. Kılıçoğlu'na göre ise, borçlu, borcu kendisi ifa etmiş olsaydı borca aykırılık sebebiyle kusurlu bulunmayacağını ispat ederse borcundan kurtulabilir[150].

2.2.2.2. Ev Başkanının Sorumluluğu

Türk Medeni Kanunu'nun 369. maddesine göre ev başkanı, aynı evde yaşadığı küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin sebep olduğu zararlardan, hal ve şartların gerektirdiği dikkati gösterdiği ve söz konusu kişiyi gözetimi altında bulundurduğu veyahut gereken dikkat ve özeni göstermiş olsa bile zararın oluşmasını engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumlu olur. Madde hükmünde belirtilen sorumluluğun söz konusu olabilmesi için öncelikle ev başkanlığı ilişkisinden bahsetmek gerekir. Ev başkanlığı kanundan,

---

148 **Kılıçoğlu**, A., s. 656.

149 **Eren** (2013), s. 620.

150 **Kılıçoğlu**, A., s. 658.

sözleşmeden[151] yahut örf ve adetlerden kaynaklanabilir. Ev başkanının gözetiminde bulunan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin üçüncü bir kişiye zarar vermesi halinde, ev başkanı kanunda kendisi için öngörülen kurtuluş beyyinesini getiremiyorsa, meydana gelen zararı tazmin ile yükümlüdür.

2.2.2.3. Araç İşletenin Sorumluluğu

Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinde araç işletenin sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk türü olarak düzenlenmiştir. Bu maddenin dördüncü fıkrasına göre araç işleten, aracın sürücüsünün veya aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumludur. Araç işletenin fiillerinden sorumlu olduğu kişiler aracı sevk ve idare edenler ile aracın kullanılmasına yardımcı kişilerdir. Aracı sevk ve idare eden kişilerden anlaşılması gereken, aracı işletenin şoförü ve onun bilgisi ve rızası dâhilinde aracı kullanan kişilerdir. Araç işletenin rızasıyla aracı kullanan kişiler ise onun eşi, çocukları, nişanlısı, akrabaları veya arkadaşları ile aracı kiralayanlar kişiler olabilir[152]. Aracın kullanılmasına yardımcı kişiler ise, Karayolları Trafik Kanunu'nun 3. maddesinde hizmetli olarak adlandırılmaktadır. Buna göre hizmetli, araçta, sürücü haricinde, araç veya taşıma hizmetlerinde belirli süreli veya süresiz çalışan kişiler ile iş makinelerinde sürücü dışındaki kişileri ifade eder. Aracın kullanılmasına yardımcı kişiler içinde muavin, sürücüye aracın manevra yapması için talimat veren kişi de sayılabilir[153].

Karayolları Trafik Kanunu'nda araç işletene sorumluluktan kurtulabilmesi açısından kurtuluş beyyinesi öngörülmektedir. Söz konusu kanunun 86. maddesinin ilk fıkrasına göre araç işleten, kendisinin veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olmadan ve araçtaki bir bozukluğun da kazayı etkilemiş olması halinde, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin yahut üçüncü bir kişinin ağır kusurundan kaynaklandığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir. Hükme göre mücbir sebep, zarar görenin kusuru ve üçüncü kişinin kusuru illiyet bağını kesmektedir.

---

[151] Ev başkanlığı ilişkisinin sözleşmeyle kurulması, kişilerin ev başkanının yönetimine ve denetimine bir sözleşmeyle bırakılması durumunda söz konusu olur. Örneğin, çıraklık sözleşmesi ya da yatılı okullar ve hastaneler bu sebeplerle yapılan sözleşmeler açısından ev başkanı konumunda bulunmaktadır, **Kılıçoğlu**, A., s. 347; **Eren** (2013), s. 640.

[152] **Kılıçoğlu**, A., s. 388; **Eren** (2013), s. 688, 689.

[153] **Eren** (2013), s. 689.

2.3. KUSURUN SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNE ETKİSİ

2.3.1. İhmalin Sigorta Tazminatının Ödenmesine Etkisi

2.3.1.1. Sigorta Ettiren veya Sigortalının İhmali

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ilk fıkrasında sigorta sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalının ihmalleriyle meydana getirdikleri zararları tazmin etmekle yükümlüdür.

Türk Ticaret Kanunu tasarı halindeyken bu maddede, *ihmal* kavramı değil *kusur* kavramı kullanılmaktaydı. Ancak kusur kavramı kast ve ihmali içine alan daha geniş bir kavramdır. Kusur kavramı ihmal ile değiştirilmemiş olsaydı, kasten sebebiyet verilen rizikoların da sözleşme ile himaye kapsamına alınabileceği yorumu yapılabilirdi. Bu da, hükmün ikinci fıkrasında kasten rizikonun gerçekleştirilmesinin himaye kapsamı dışında kalacağı ifadesiyle çelişki oluştururdu[154]. Bu açıdan alt komisyonun ilk fıkradaki kusur kavramını ihmal ile değiştirmesi kanaatimizce yerinde bir düzeltme olmuştur.

1429. maddenin ilk fıkrası hükmüne göre sigortacı, sigorta ettirenin veyahut sigortalının kast oluşturmayan ağır ihmal ve hafif ihmal ile gerçekleştirdikleri tüm zarardan sorumludur[155]. Ağır ihmal ile rizikoya sebebiyet verilmesinde kusurun derecesinin kasta yakın olduğu ve bu sebeple sigortacının ortaya çıkan zararlardan tamamen sorumlu tutulmasının hakkaniyete aykırı olduğu ve en azından hafif ihmal hali ile farklı bir düzenlemeye gidilmesi gerektiği görülmektedir. Keza yukarıda açıklandığı üzere Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafında sigortalı rizikoya ağır ihmaliyle sebebiyet vermesi halinde, sigortacının sigorta tazminatını kusurla orantılı olarak indirmeye yetkili olduğu düzenlenmiştir. Türk kanun

---

[154] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 60.

[155] Yargıtay 17. HD. 11.06.2013, E. 2013/6915, K. 2013/8891, *"Dava, trafik sigortası poliçesinden kaynaklanan rücuan tazminat istemine ilişkindir... Somut olayda, sigortalı araç sürücüsünün, park halindeki araca çarpması şeklinde zincirleme trafik kazası meydana gelmiştir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda sigortalı araç sürücüsünün %100 kusurlu olduğu belirtilmiştir. Yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda, mahkemece sigortalı sürücünün tam kusurlu olduğu, geceleyin araç kullanarak yol kenarına park etmiş araca çarpıp olay yerinden de kaçmış olması nedeniyle ağır kusurlu olduğunun kabul edilmesi, sigortalı araç sürücüsünün kastı ve ağır kusuru olarak değerlendirilemez. Bu durumda mahkemece, davacı sigortacının, sürücünün kasta dayanmayan tam kusuru sebebiyle verdiği zarardan dolayı üçüncü kişiye ödediği tazminat bakımından rücu hakkının bulunmadığı gözetilerek, davanın reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..."* **Bilgen**, Mahmut (2017), Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 1209.

koyucusu ise söz konusu hükmü her iki ihmal ihtimalinde de aksi sözleşmede kararlaştırılabilir olmakla beraber, sigorta himayesi içinde düzenlemiştir[156].

Doktrinde ise Kender, söz konusu madde hükmünü ihmalin kusurun en hafif derecesi olduğu ve maddede ağır kusurun düzenlenmediği gerekçesiyle eleştirmiştir[157]. Ancak kusurun en hafif derecesi ihmal değil, hafif ihmaldir. Zira ilk bölümde incelendiği üzere sorumluluk hukukuna göre kusur kast ve ihmal olmak üzere bir ayrıma tabi tutulmakta ve ihmal de ağır ihmal ve hafif ihmal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ağır kusur olarak belirtilen kavram ağır ihmali oluşturmaktadır. Bu nedenle Kender'in hükmü eleştirisi sorumluluk hukukunda belirtilen kusur ayrımına aykırılık oluşturur. Ağır ihmal ile sebebiyet verilen zararların tazmin edilip edilmeyeceği hükümde bellidir. Zira madde hükmünde ağır ihmal de dâhil olmak üzere kasta varmayan tüm ihmal halleri aksine sözleşme yoksa sigorta himayesi kapsamında bırakılmıştır.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1278. maddesinde de sigortacının, sözleşmede aksine hüküm yoksa sigorta ettiren veya sigortalının yahut hukuken fiillerinden sorumlu bulunduğu kimselerin kusurlarından doğan hasarları tazmin ile yükümlü olduğu kararlaştırılmıştı. Bu maddeye göre 6762 sayılı kanun döneminde de ihmal ile rizikoya sebebiyet verilmesi halinde sigortacının sorumluluğu devam etmekteydi. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1292. maddesinin üçüncü fıkrasında ise sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini kusuru ile ihbar etmemesi halinde, kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebileceği hükme bağlanmıştı. Yine 1293. maddenin ikinci fıkrasında 1292. maddenin üçüncü fıkrasının bu hükme de uygulanacağı düzenlenmişti.

---

[156] Yargıtay 11. HD. 06.11.2006, E. 2005/10477 K. 2006/11237, "*Davacı vekili, müvekkiline ait kasap dükkanının önünde bulunan ve davalı şirkete sigortalı jeneratörün 08.10.2002 tarihinde dükkan sahibi müşterileriyle ilgilenirken çalındığını, ancak davalının sigorta bedelini ödemediğini ileri sürerek 2.000.000.000 TL'nin olay tarihinden itibaren işleyecek reeskont oranında faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir. Mahkemece toplanan delillere göre, ceza davasında delil yetersizliğinden beraat kararı verildiği, bu kararda hırsızlık olayının vukubulmadığına dair bir tespitin olmadığı, davacının olay tarihinde dükkandaki müşterileriyle meşgul olmasından yararlanılarak dükkanın önünde bulunan jeneratörün kimliği belirsiz kişilerce gündüz iş saatinde otomobil bagajına konulmak suretiyle çalındığı, riziko mahallinde dükkanın önünü de koruyacak şekilde kepenk bulunduğu ancak poliçede yer alan kepenk olması kaydıyla teminat verilmesine ilişkin özel şartın, rizikonun gece yada dükkanın kapalı olması gereken zamanda gerçekleşmiş olması durumuna münhasır olduğu, sigortalı emtianın geçici sürelerle dükkan dışına çıkarılmasının teminatı ortadan kaldırmadığı, bu durum sigortalının ağır kusuru olarak nitelendirilse bile sigortalının ağır kusurluolması hali teminat dışında bırakılmadığından davalının gerçek zarardan sorumlu olduğu, davacı tarafından da kabul edilen ATO'dan gelen cevabi yazıya göre gerçek zararın 1.900.000.000 TL olduğu, davalı sigortacının16.10.2002 tarihinde temerrüde düştüğü gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir."* Legalbank.

[157] **Kender** (2016), s. 300.

Buna göre sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğünü ihmal ile ihlali halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebilecekti.

Bu hükümlerden yola çıkılarak, sigorta ettirenin ihbar ve zararı önleme yükümlülüklerinin kusurla ihlali halinde sigorta tazminatı yahut sigorta bedelinden indirim yapılabilmesi, ancak rizikoyu kusuruyla gerçekleştirmesi halinde sigorta tazminatı veya bedelinin tam olarak ödenmesi hususu çelişkili görünmektedir. Zira sigorta hukukunun genel ilkeleri kapsamında gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirsiz olması yahut gerçekleşme tarihinin bilinmemesi gereken rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi, zararı önleme veya ihbar yükümlerinin kusurla ihlal edilmesinden daha ağır müeyyidelere bağlanmalıdır. Bunun yerine rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi sigortanın himayesi kapsamına alınmış, ancak aksinin sigorta sözleşmesiyle kararlaştırılabileceği düzenlenmiştir. Kanaatimizce sigorta ettiren veya sigortalının ağır kusurlarıyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde sigorta tazminatı veya sigorta bedelinin kusur oranında indirilebilmesi hükme bağlanmalıdır.

2.3.1.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişilerin İhmali

Rizikonun gerçekleşmesine sadece sigortalı veya sigorta ettirenin ihmali davranışları sebep olmayabilir. Bu açıdan sigortalı veya sigorta ettirenin hukuken fillerinden sorumlu oldukları kişiler de ihmalleriyle rizikoya veya sigorta zararına sebep olabilirler[158]. İşte sigortalı veya sigorta ettirenin hukuken fillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikoya ihmali hareketleriyle sebep olmaları halinde sigortacının sorumluluğuna ne olacağı Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde düzenlenmektedir. Bu hükme göre sigortacı, aksi sözleşmede öngörülmüyorsa, sigortalının, sigorta ettirenin, lehtarın ve hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinin sebep olduğu zararlardan sorumludur. Sigortacı, sigortalının, lehtarın veya sigorta ettirenin hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmal ile rizikonun gerçekleşmesine sebep oldukları takdirde sigorta tazminatını ödemekle yükümlüdür[159].

---

158 **Can** (2009), s. 41; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 67.

159 Yargıtay 11. HD. T. 15.04.1982 K. 1982/1273-1731 *"..Rizikonun kasten gerçekleştirilmiş olması dışında, hasarın meydana geliş şekli sigortacının sorumluluğu yönünden TTK 1278'ıncı maddesine göre sonuca etkili olmamasına göre..."* şeklinde hüküm kurmuş ve kast dışındaki kusur hallerinin neticeye etkili olmadığı durumların sigorta himayesinde olduğunu belirtmiştir, **Yaman**, Fulya (2006), 'Mal Sigortalarında Sigorta Himayesinin Kapsamı' (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, s. 8, dn. 10; Yargıtay 3. HD. 10.06.1992 E. 1992/1204, K. 1992/12050, *"davacı sigortacının (kasko sigorta) TTK.nun 1278. maddesi hükmü uyarınca sadece sigorta ettiren değil, sigortadan faydalanan kimsenin yahut eylemlerinden hukuken sorumlu oldukları kimselerin kusurlu davranışlarından kaynaklanan ve araçta meydana gelen hasar ve ziyaı da karşılamakla yükümlüdür. Bir başka anlatımla, sigorta ettirenin onayı ile sigortalı malı kullanan kimsenin kasıt dışında hata ve kusuru ile dava konusu mala zarar vermesi halinde dahi*

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1278. maddesinde ise sigortacının aksine bir hüküm bulunmadığı müddetçe sigorta ettiren, sigortalı yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kusurlarından sorumlu olduğu düzenlenmişti. Ancak hükmün ikinci cümlesinde sigorta ettiren veya sigortalının kasten rizikoyu gerçekleştirmesi halinde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulduğu düzenlenmekteydi. Hükme göre mülga kanun döneminde sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu bulunduğu kişilerin kasten veya ihmalleriyle rizikoya sebebiyet vermeleri halinde de sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü devam etmekteydi. Başka bir deyişle, mülga kanun döneminde sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasten rizikoyu gerçekleştirmeleri hali de sigorta himayesi dâhilindeydi[160].

2.3.1.3. İhmalin Derecesinin Ağır İhmal Olması Hali

Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasten rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde müeyyideler öngörülmüş ancak ihmalleriyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri hali bir bütün olarak sigorta himayesi kapsamında bırakılmıştır. Bu açıdan ağır ihmal ve hafif ihmal ayrımı da yapılmamıştır. Ancak birinci bölümde bahsedildiği üzere ağır ihmali hareketler kasta daha yakın olduğundan burada ağır ihmalle gerçekleştirilen rizikoların sigorta himayesi kapsamından çıkarılması yahut kast derecesinde olmayan ağır kusurlu davranışlar bakımından en azından sigorta tazminatında indirime gidilmesi gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Zira Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafında sigorta ettiren veya sigortalının rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri halinde sigortacının tazminat ödeme borcundan kurtulacağı, rizikoyu ağır ihmalleriyle gerçekleştirmeli halinde ise sigortacının sigorta tazminatına kusur oranında indirim yapabileceği düzenlenmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun da mehazı olan 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 61. paragrafında ise sigorta ettirenin ağır ihmaliyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün sona erdiği düzenlenmekteydi[161].

---

malın sigorta ettirene bedelini ödeyen sigortacının, zarara neden olan kişiye karşı rücu davasını açmasına hukuken olanak bulunmamaktadır." Legalbank.

[160] Doktrinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde Bozer, müstahdemin kasten işlediği fiillerden doğan zararın sigorta himayesine girip girmeyeceğine ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmadığını savunmaktaydı. Bkz. **Bozer** (1965), s. 258, dn. 2; Ancak hükümde aksine sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalı yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kimselerin kusurlarından doğan hasarları tazmin etmekle mükellef olduğu açıkça belirtilmiş olduğundan Bozer'in bu görüşü Can tarafından kanaatimizce haklı olarak eleştirilmekteydi, Bkz. **Can** (2009), s. 42, dn. 95.

[161] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 61, dn. 202.

Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukuku hükümlerinin mehazı olan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda ağır ihmalle rizikoya sebebiyet verme sigorta tazminatından indirim sebebi olarak düzenlenmekle birlikte Türk Ticaret Kanunu'nda ihmalle rizikoya sebebiyet vermenin sigorta himayesi dâhilinde düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Taraflar ancak sözleşmeyle ihmal ile rizikoya sebebiyet verilmesi halinin sigorta teminatı dışında olduğunu veyahut kusur oranında indirim yapılacağını kararlaştırabilirler zira hüküm emredici değildir. Kanaatimizce Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda düzenlenen çözüm yöntemi, ihmalin derecesinin ağır olması halinde hakkaniyete daha uygun düşmektedir. Zira sigorta ettiren veya sigortalı ağır ihmaliyle yani yukarıda açıklandığı üzere en basit dikkat kurallarını aynı durum ve koşullarda bulunan her makul insanın yapılmasını zorunlu göreceği tedbirlerin alınmasını ihmal ederek rizikoya sebebiyet vermesi halinde aksi sözleşmeyle kararlaştırılmamışsa sigorta tazminatı ödenecektir. Genel kural bu olmasına rağmen sigorta genel Şartları'nda da genellikle ağır ihmal olarak telakki edilen bazı hususların sigorta teminatından çıkarıldığı görülmektedir. Bu açıdan kanunun ağır ihmal halini sigorta tazminatından indirim yapılmasını gerektiren bir durum olarak düzenlemesi yerinde olacaktır.

Örneğin Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının teminat dışında kalan halleri düzenleyen A.5 maddesinin 5.5 numaralı bendinde *"aracın, uyuşturucu madde veya Karayolları Trafik Yönetmeliğinde belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelen zararlar"*ın teminat dışında kaldığı düzenlenmektedir. Yine, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının ise B.4 maddesinde *"aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelen zararlar"*ın sigortalıya rücu edilebileceği düzenlenmektedir. Ayrıca Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda ise *"aşikâr sarhoşluk"* nedeniyle zarar meydana gelmişse bu sebeple sigorta bedeli ödenmeyeceği düzenlenmektedir[162]. Burada alkollü araç kullanma durumu yukarıda belirtildiği üzere Alman doktrininde ağır ihmal hallerine örnek olarak sayılmaktadır. Yine, Türk hukukunda da ceza hukukunda da olduğu gibi alkolün etkisiyle sebebiyet verilen netice açısından alkolün iradi alınmasından dolayı kusur yeteneğinin bulunduğu kabul edilmektedir.

---

[162] Yargıtay 17. HD. 27.01.2015, E. 2013/15504, K. 2015/ 1080, *"Özellikle oluşa uygun olarak düzenlenen ve ölen sürücünün aldığı 0,71 promil alkol oranının, kazanın oluş şekli ile yolun virajlı olması sebebiyle kendisini bile bile ağır bir tehlike altına sokacak derecede olmadığı ve kazanın teminat kapsamında kaldığı yönündeki uzman bilirkişi raporunun hükme esas alınmasında bir usulsüzlük bulunmamaktadır."* **Bilgen**, s. 1164.

Yargıtay, alkolün etkisiyle meydana getirilen rizikonun sigorta teminatı dışında kaldığını kabul için alkolün rizikonun gerçekleşmesinde tek etken olmasını aramakta idi[163]. Ancak Karayolları Trafik Kanunu'nun uyuşturucu yahut uyarıcı maddeleri kullanmış olan sürücüler ile alkol almış olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasağı getirdiği 48. maddesinde 2013 yılında yapılan değişiklik ile alkollü olarak araç kullanan sürücünün sebep

---

[163] Yargıtay 17. HD. T. 16.10.2014, E. 2014/16854, K. 2014/13658 *"...Dava, ZMSS poliçesine dayanılarak, sigortalı aleyhinde açılan rücuen alacak istemine ilişkindir. 2918 Sayılı K.T.K.nun 48. maddesinde, alkollü içki alması sebebiyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin kara yolunda araç sürmelerinin yasak olduğu ifade edilmiştir. Karayolları Trafik Yönetmeliğinin "Uyuşturucu ve Keyif Verici Maddelerle içkilerin Etkisinde Araç Sürme Yasağı" başlıklı 97/1. maddesinde; alkollü içki almış olması sebebiyle karayolunda araç sürmelerinin yasak olduğu açıklandıktan sonra, bu konuyla ilgili olan "b-2" bendinde, alkollü içki almış olarak araç kullandığı tesbit edilen diğer araç sürücülerinden kandaki alkol miktarı 0.50 promil üstünde olanların araç kullanamayacakları belirtilmiştir. Öte yandan, Zorunlu Mali Sorumluluk Sorumluluk Genel Şartlarının B 4.d maddesinde: tazminatı gerektiren olay işletenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin veya motorlu aracın hatır için karşılıksız olarak kendilerine verilen kişilerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olarak aracı sevk ve idare etmeleri esnasında meydana gelmiş veya olay yukarda sayılan kişilerin alkollü içki almış olmaları sebebiyle aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunmalarından ileri geliyorsa, sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı olduğu açıklanmıştır. Bununla birlikte, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B 4 d maddesinin dayanağını teşkil eden K.T.K.nun 48. maddesinin yasaklamayı düzenleyen ilk fıkrasında, alkollü içki almış olması sebebiyle güvenli araç sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaklanmış olup, aynı maddenin 2. fıkrasındaki yönetmelik düzenlenmesine olanak tanıyan hükümde, yasaklama yetkisi yönetmeliğe bırakılmış olmadığından. Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 97. maddesinde, yukarda anılan yasa hükmü tekrarlandıktan ve müteakip, uyuşturucu veya keyif verici maddelerle alkollü içkilerin oranlarının ne şekilde saptanacağı belirlendikten sonra, yasada yer alan hükmü dikkate almadan salt 0.50 promilin üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasağı getirilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından geçersiz bulunmaktadır. Geçersiz yönetmelik hükümlerinin yasaya aykırı bir şekilde genel şart olarak kabulü de mümkün değildir. O halde, hasarın teminat dışı kalabilmesi için kazanın meydana geliş şekli itibariyle sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, sürücünün alkollü olması tek başına hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez. Üstelik, böyle bir durumda hasarın teminat dışı kaldığının ispat yükü T.T.K.nun 1281. maddesi hükmü gereğince sigortacıya düşmektedir. Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarında: sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurlarında olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisiyle meydana geldiğinin belirlenmesi durumunda, oluşan hasarın poliçe teminatı dışında kalacağından davanın kabulüne aksi halinde reddine karar verilmesi gerekeceği ilkesi benimsenmektedir. (YHGK.nın 23.10.2002 gün ve 2002/11-768-840: YHGK. nın 7.4.2004 gün ve 2004/11-257-212; YHGK.nın 2.3.2005 gün ve 2005/11-81-18: YHGK.nın 14.12.2005 gün 2005/11-624-713 Sayılı ilamları) Mahkemece, hükme esas alınan 30.12.2013 tarihli trafik kusur uzmanı, nöroloji uzmanı ve sigorta hukuku uzmanından oluşan bilirkişi heyeti raporunda, dava dışı sürücü A. T.'in kazanın oluşumunda asli ve tam kusurlu olduğu ve kazanın münhasıran alınan 0.69 promil alkolün etkisiyle meydana geldiği bildirilmiştir. Trafik kazası tespit tutanağına göre kaza saat 19.00'da gerçekleşmiş, dava dışı sürücüden alkol muayenesi için Muş Devlet Hastanesinde kan örneği aynı gün saat 21 44'de alınmıştır. Düzenlenen raporda sürücü A.T.'in alınan kan örneğinde. 7.4 mg alkol tespit edildiği belirtilmiştir. Bilirkişi heyetince, dava dışı sürücü A.T.'in kan örneğinde belirlenen 7.4 mg alkol. 7.4 promil alkol olarak değerlendirilerek, kaza saati itibariyle 0.62 promil alkole denk geldiği belirtilerek, kazanın alkolün etkisiyle meydana geldiği sonucuna varılmıştır. Bilirkişi heyetince. 7.4 mg alkol. 7.4 promil alkol olarak kabul edilerek tereddüte mahal verilmiştir. Bu sebeple mahkemece, yeniden konusunda uzman nörolog, trafik bilirkişisi ve hukukçu bilirkişiden oluşacak bilirkişi heyetinden, dava dışı araç sürücüsünün karakolda vermiş olduğu ifadeler de gözetilerek, kazanın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin tereddüte yer bırakmayacak şekilde açıklamalı, ayrıntılı, denetime elverişli rapor alınarak, varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir"* Legalbank; Yargıtay 17. HD. 13.01.2015 E. 2013/13688, K. 2015/262 "*Kazanın münhasıran alkolün etkisiyle meydana gelip gelmediği… belirlenmesi gerekmektedir."* **Bilgen**, s. 1112; Benzer yönde bkz. Yargıtay 17. HD. T. 02.05.2013, K. 2013/1998-6148, **Ünan** (2016), C. I, s. 306.

olduğu zararlardan dolayı sigortacının sigorta ettirene rücu hakkının sürücünün *"güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesi"* koşuluyla doğması ifadesi kaldırılmıştır. Aynı şekilde 2015 yılında yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'nda sigortacının rücu hakkı, sürücünün alkollü olmasının 2003 tarihli genel şartlarda mevcut olan *"güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesi"* koşuluyla meydana geleceği düzenlemesini kaldırmıştır. Bu nedenle Yargıtay'ın alkolün etkisiyle meydana gelen rizikonun sigorta himayesi dışında kaldığını kabul için alkolün rizikonun gerçekleşmesinde tek etken olmasının ispat edilmesi şeklindeki kararlarının gerekçesi ortadan kalkmıştır[164]. Bu sebeple Yargıtay'ın alkolün kazanın gerçekleşmesinde tek etken olmasını aradığı kararların bahsedilen mevzuat değişiklikleri sebebiyle gerekçelerinin ortadan kalktığı ve artık kasko ve karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortaları bakımından ayrı değerlendirmeye tabi tutulması gerekir[165]. Bu nedenle kanaatimizce, sürücünün zarara alkollü olması sebebiyle neden olması halinde sigortacının alkollü olarak araç kullanan sigortalıya zararın tamamını rücu etmesi mümkündür. Ancak sürücünün alkollü olmasının zararın meydana gelmesinde bir etkisi bulunmuyorsa sigortacının sigortalıya (alkollü sürücüye) rücu etmesi mümkün değildir. Zararın meydana gelmesinde sürücünün alkollü olmasının yanında başka sebepler de etkili olmuşsa burada artık sigortacının sigortalıya (alkollü sürücüye) rücu hakkı alkolün zarara etkisi oranında olmalıdır[166].

Kasko sigortaları açısından 1 Haziran 2015 tarihinde yürürlüğe giren genel şartlar açısından *"aracın, uyuşturucu madde veya Karayolları Trafik Yönetmeliğinde belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelen zararlar"* ifadesinde güvenli sürüş yeteneğini etkilemesi şartı öngörülmemiştir. Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası açısından ise yine 1 Haziran 2015'te yürürlüğe giren genel şartlarda sigortacının sigorta ettirene alkol sebebiyle meydana gelen bir zarardan dolayı rücu edebilmesi için *güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesi* şartı aranmamıştır. Bu sebeple motorlu araçların kullanılmasında alkolün etkisiyle meydana gelen zararlar söz konusu olduğunda hem kasko sigortasının sigortacısının yükümlülüğünün kalkması açısından

---

[164] **Seven**, Vural (2016) 'Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi' Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, http://dergipark.gov.tr/maruhad/issue/36500/359621, s.e.t. 14.05.2019, s. 2523.

[165] **Seven**, s. 2524.

[166] Aynı görüşte bkz. **Karasu**, Rauf (2016), Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 118, 119.

hem de karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasının sigortacısının sigorta ettirene rücu edebilmesi açısından kazanın meydana gelmesinde alkolün tek etken olması aranmamalı, sürücünün alkollü olması yeterli olmalıdır.

Yine Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın teminat dışında kalan halleri düzenleyen A.5 maddesinin 5.4 numaralı bendinde *"poliçede gösterilen aracın, ilgili mevzuat hükümlerine göre gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararlar"* hükmü düzenlenerek, sigorta teminatından çıkarıldığı görülür. Bu hükme göre aracı gerekli sürücü belgesine sahip olmayan bir kişi tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararların tazmin edilmesi sigortacıdan istenemeyecektir[167]. Ancak aracın gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından kullanılması sırasında zarara uğraması halinde aracın sürücüsünün sürücü belgesi olmamasının zararın meydana gelmesinde tek etken olarak aranıp aranmaması hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce sigortacıdan tazmin edilmesi istenen zararın meydana geldiği andaki aracın sürücüsünün sürücü belgesinin olmamasının, zararın meydana gelmesindeki etkisinin anlaşılması zor olur. Bu nedenle zararın meydana geldiği andaki araç sürücüsünün sürücü belgesinin olmaması halinde sürücü belgesinin bulunmamasının zararın meydana gelmesinde etkili olup olmadığına bakılmaksızın sigorta teminatı dışında kaldığı kabul edilmelidir.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının ise B.4 maddesinin (b) bendinde *"tazminatı gerektiren olay, aracın ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli el konulmuş kimseler tarafından sevk edilmesi veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise"* bu zararlar açısından

---

[167] Yargıtay 11. HD. 15.06.2015, E. 2015/6595, K. 2015/8267, *"Sigorta poliçesinde de iş makinasının karayolunda kullanılması halinde hasarın teminat dâhilinde sayılması için kullanıcının sertifika sahibi olmasından değil, (G) sınıfı ehliyet sahibi olmasından söz edilmektedir. Bu durum karşısında karayolunda meydana gelen hasar sırasında iş makinasını kullanan operatörün sertifikasını ehliyetine işletmemiş olması nedeniyle hasarın teminat dışında kalmadığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekir."* **Bilgen**, s. 1182- 1185; Yargıtay 17. HD. 13.01.2015, E. 2013/14164, K. 2015/260, *"Sürücünün kaza tarihinde ehliyetinin bulunmadığı, davacının aracını araç kiralama şirketine kiralaması nedeniyle aracın rızası dışında elinden çıktığının kabul edilemeyeceği, aracın ehliyetsiz sürücünün sevk ve idaresi altında iken kazanın meydana gelmesi nedeniyle hasarın kasko sigorta teminatı kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olması yerindedir."* **Bilgen**, s. 1186; Yargıtay HGK. 27.02.2013, E. 2012/17-1086 K. 2013/294, *"Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5.4.maddesi gereğince gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından taşıtın kullanılması sırasında meydana gelen zararlar, kasko poliçe teminatı dışında olduğundan mahkemece; davacı sürücüsünün mevcut ehliyeti ve sağlık durumunun Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 90. maddesinde düzenlenen sürücü belgelerinin trafik zabıtasınca geri alınması halleri kapsamında kalıp kalmadığı araştırılarak elde edilecek sonuca göre bir karar verilmelidir."* **Bilgen**, s. 1186-1190.

sigortacının sigortalıya rücu edilebileceği düzenlenmektedir. Yargıtay'ın, trafik sigortası açısından sürücü belgesi eksikliğinin kazanın oluşumunda etkili olmadığı gerekçesiyle sigortacının rücu isteminin reddedilmesi gerektiği yönünde kararları mevcuttur[168]. Ancak Yargıtay'ın daha yeni kararlarında araç sürücüsünün sürücü belgesinin olmadığı hallerde meydana gelen zararlardan, etki hususundan hiç söz edilmeksizin sigortacının sorumlu olmadığını kabul ettiği görülür[169]. Alkollü araç kullandığı için sürücü belgesine el konulan kişinin, sürücü belgesinin geçici olarak kendisinde bulunmadığı dönemde araç kullanması ve kazaya sebebiyet vermesi halinde de bu hüküm uygulanır[170]. Yargıtay, kişinin sürücü kursunun verdiği sertifikayla, sürücü belgesine dönüştürmeden araç kullanması halinde aracın belgesiz kullanılmış olduğunu kabul etmiştir[171].

Motorlu taşıtların kullanılmasından kaynaklanan kazaların bir kısmının ise trafik ışıklarına uyulmaması sebebiyle meydana geldiği görülür. Bu tür kazalar çoğunlukla kırmızı ışıkta durması gerekirken geçen bir taşıttan kaynaklanır. Bu durumda taşıt sürücüsünün bir kaza söz konusu olduğunda kusurunun derecesinin ne olduğuna ve sigorta açısından sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkıp kalkmayacağına karar verilmesi gerekir. Trafik ışık ihlalinin kusur derecesi bakımından ağır ihmal mi yahut kast mı olduğu konusunda belirli bir görüş birliği yoktur. Ancak Türk Ceza Kanunu'nun olası kastla işlenen suçlara örnek gösterirken kırmızı ışıkta geçme fiilini örnek göstermiş bulunmaktadır. Kırmızı ışıkta geçme fiili somut olayın niteliklerine göre kast oluşturabileceği gibi ağır veya hafif ihmal de oluşturabilir. Hatta bazı durumlarda kusurun bulunmadığı bile söylenebilir. Zira ışık ihlalinde her durum için somut olayın özelliklerine bakılmaksızın niteleme yapılması kanaatimizce hatalıdır[172]. Örneğin kendisine kırmızı ışık yanmasına ve yaya geçidinden geçmekte olan

---

168 Yargıtay 17. HD. 05.12.2016, E. 2014/14411, 2016/11131, *"Mahkemece, davalı sürücüsünün kazada kusursuz olduğunun sabit olduğu, ehliyetsiz araç kullanımının kazanın oluşumuna etkisinin bulunmadığı, davacının davalı sigortalısına rücu imkanı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş olmasında bir isabetsizlik görülmemiştir."* **Bilgen**, s. 1171.

169 Yargıtay 17. HD. 10.11.2016, E. 2014/12772, K. 2016/10369, *"Trafik sigortası genel şartları B.4-c uyarınca ödemede bulunan sigortacı, aracın gereken ehliyetnameye sahip olmayan kimseler tarafından sevk edilmesi sonucunda meydana gelen zararları sigortalıdan rücuan tahsilini isteyebilir."* **Bilgen**, s.1171-1173.

170 **Karasu**, s. 117.

171 Yargıtay 11. HD. 16.01.2007, E. 2005/13398, K. 2007/316, Legalbank.

172 Aynı görüşte, bkz. **Memiş**, Tekin (2004), 'Sigorta Hukukunda Ağır Kusur Ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurul Kararı Değerlendirmesi', Reasürör Dergisi, S. 54, s. 15; Yargıtay 11. HD. 10.12.2003, E. 2003/11-756, K. 2003/743, *"Somut olay kendi özel yapısı çerçevesinde bir değerlendirilmeye tabi tutulmaksızın, kırmızı ışıkta geçmenin her halükarda ağır kusur oluşturacağını kabul etmek, bu hal gibi kanunda asli kusur kapsamında düzenlenen diğer tüm halleri kapsayan rizikonun sigorta teminatı dışında bırakılması anlamına gelir ki, ne Kanunda ne de Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda böyle açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir."* **Bilgen**, s. 1210-1211.

yayaları görmesine rağmen durmayan taşıt sürücüsünün fiilinin kasti olduğu açıktır. Ancak sara hastası bir sürücünün bir anda bilincini kaybetmesi ve bu sebeple kırmızı ışıkta geçmesi durumunda kusurunun bulunmadığı söylenebilir. Doktrinde, kırmızı ışıkta geçen sürücünün ağır kusurlu olduğu karinesinin benimsenmesi, ağır kusurlu olmadığını ise sürücünün kendisinin ispatlamasının gerektiği savunulmuştur[173]. Kanaatimizce de kırmızı ışıkta durmayan sürücünün trafik kurallarını ihlal ettiği ve trafik güvenliği açısından tehlike oluşturması nedeniyle aksi ispatlanabilir bir karine olarak ağır kusurla hareket ettiği kabul edilebilecektir. Sürücünün kusurunun derecesinin belirlenmesi ise sigorta hukuku açısından, eğer kırmızı ışıktan kasten geçtiyse ve bu sebeple rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verdiyse sigorta tazminatını alma hakkını kaybetmiş olması nedeniyle önem arz eder. Ancak Yargıtay'ın, kırmızı ışık ihlalinin ağır kusur değil ihmal olduğu yönünde kararları mevcuttur[174].

Kırmızı ışık ihlali dışında, hatalı sollama, kavşaklara hızlı girme, uykusuz olmasına rağmen uzun süre araç kullanmaya devam etme, mıcırlı yolda hızını düşürmeme gibi haller de sürücünün kusurlu sayılabileceği hallerdendir. Ancak sayılan bu hallerin somut olayın özellikleri dikkate alındığında ağır kusur hali oluşturmayabilir[175]. Bu açıdan sigortacının, zarara sebep olan kazayı yapan sürücünün ağır kusurunun bulunduğunu ispat etmesi gerekir.

---

[173] **Ünan** (2016), C. I, s. 313.

[174] Yargıtay HGK. 10.12.2003, E. 2003/11-756, K. 2003/743, "*.....Dava, sigortalı aracın karıştığı kaza sebebiyle mutazarrırlara sigortacı tarafından yapılan ödemenin, sigortalı araç sürücüsünün ağır kusurlu olması nedeniyle riskin sigorta himayesi dışında kaldığı gerekçesi ile rücuen tahsili talebine dayanmaktadır. …..Davalı idareye ait aracın sürücüsü, kırmıza ışıkta geçerek bir kazaya karışmış ve zarara sebebiyet vermiştir. İlk derece mahkemesi, davalı idarenin sürücüsünün, kırmızı ışığa aldırmadan hareket ederek sanki kasti yaparmışçasına diğer aracın geçiş yolunu tamamlamasına imkân bile tanımadan ona çarptığı; bu şekilde kasta yakın bir ağır kusurunun olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabûlüne karar vermiştir. Davalıların temyizi üzerine hüküm, özel Dairece bozulmuş; ilk derece mahkemesi önceki kararında direnmiştir. ….motorlu araçların ortaya çıkardığı sorumluluklarda kusur denilince "ihmâl türü" anlaşılmalıdır… davalı sürücünün, sigortalı araca çarpmak ve bu şekilde ona zarar vermek amaç ve kastı ile kırmızı ışıkta geçtiğinin kabûlü hukuken mümkün değildir. Bu sebeple, açıklanan eylemin, sadece bir ihmâlden kaynaklandığı kabûl edilmelidir. Karayolları Trafik Kanunu'nun koyduğu kurallara uyulması zorunludur. Ancak, bu kuralların her türlü ihlâli, sürücünün, kasta yakın bir kusuru olduğunu göstermez. ….kırmızı ışıkta geçmenin her hâlükarda ağır kusur oluşturacağını kabûl etmek, bu hâl gibi Kanun'da asli kusur kapsamında düzenlenen diğer tüm hâlleri kapsayan risklerin sigorta himayesi dışında bırakılması anlamına gelir ki, ne Kanun'da ne de Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda böyle açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. …bu gerekçelerle davanın kabûlü doğru görülmemiştir. Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır."*, Legalbank.

[175] **Karasu**, s. 116.

2.3.2. Kastın Sigorta Tazminatının Ödenmesine Etkisi

2.3.2.1. Sigorta Ettiren veya Sigortalının Kastı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde sigorta ettirenin veya sigortalının kasten yani bilerek ve isteyerek rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde sigortacının sorumluluktan kurtulacağı düzenlenmiştir[176]. Yukarıda belirtildiği üzere Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının birinci fıkrasına göre sigorta ettirenin sigorta olayını kasıtlı olarak gerçekleştirmesi halinde sigortacı tazminat yükümlülüğünden kurtulur. Düzenlenen bu hükümler toplumda yaşayan bireylerin sigorta tazminatını almak için rizikoyu gerçekleştirmelerinin önüne geçmek amacını taşımaktadır.

Rizikoya kasten sebebiyet verilmesinin sigorta himayesinden çıkarılması, sigorta hukukunun özünü oluşturan ilkelere uygundur. Zira sigorta hukukunda riziko, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan bir olay olarak tanımlanır[177]. Bu nedenle rizikonun bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesinde rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsizliği bulunmamaktadır. Buna da sigorta ettiren veya sigortalının bizzat kendi fiilleri sebep olmaktadır.

Kanun koyucunun 1429. maddede kullandığı *"kasten"* ifadesi hukuki anlamda doğrudan kast ile olası kastı kapsamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde değindiğimiz üzere doğrudan kast neticenin bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesidir. Bu bakımdan sigorta ettiren veya sigortalı rizikoyu bilerek ve isteyerek gerçekleştirirse sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Örneğin yangın sigortasıyla sigortalanmış evini iradi olarak ateşe veren sigorta ettiren, sigorta tazminatı alamayacaktır. Olası kast ise neticenin öngörülmesi ancak doğrudan istenmemesine karşılık neticenin meydana gelmesi ihtimalini kabullenme anlamına gelir. Başka bir deyişle yapılan hareketin sonucunda rizikonun meydana geleceğini öngörmesine rağmen olursa olsun diyerek hareketi yapıp rizikoyu gerçekleştirmek şeklinde karşımıza çıkabilir. Olası kast ihtimalinde de rizikonun meydana geleceği açıkça öngörüldüğü ve kabullenildiği için sigorta himayesi kapsamı dışında olduğu kabul edilmelidir. Zira sigorta ettiren veya sigortalı açıkça istemiyor olsa bile meydana gelecek neticeye karşı bir kabullenmeleri söz konusudur. Bu sebeple sigorta ettiren yahut sigortalının olası kastla rizikoyu

---

[176] Bu hükmün, doktrinde sigorta himayesinde bir muafiyet olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan yazarlar bulunmaktadır, Bkz. **Omağ**, Merih Kemal (2006) 'Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Klozları', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Armağan Özel Sayısı, Doç.Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, İstanbul, s. 530 vd.; **Kender** (2016), s. 299.

[177] **Kender** (2016), s. 293.

gerçekleştirmesi halinde de sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü sona erecektir. Kanun koyucu kast yönünden ayrım yapmadığı ve kasten rizikonun gerçekleştirilmesinin sigorta himayesi dışında bıraktığı görüldüğünden kastın her iki derecesinin de aynı sonuca ulaştığı kanaatindeyiz.

1429. madde hükmünde lehtarın kusuruna ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Zira lehtarın kasten rizikoyu gerçekleştirmesi can sigortalarına ilişkin 1504. maddede ayrıca düzenlenmektedir. Zaten 1429. maddenin ikinci fıkrasında 1504. madde hükmünün saklı tutulduğu görülmektedir. Bu nedenle lehtarın kusurunun sigorta tazminatının ödenmesine etkisi 1429. madde açısından bulunmamaktadır[178].

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi hali, sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğün ihlali anlamına gelmeyeceği için Türk Borçlar Kanunu'nun 112. maddesine dayanarak sigortacı, sigorta ettirenden tazminat talep edemez. Ancak rizikonun kasten gerçekleştirilmesi Türk Ceza Kanunu'nun 157. maddesi ile 158. maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinin ve Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkraları ile bağlantılı olarak sigortacı açısından haksız fiilden kaynaklanan tazminat isteme hakkı söz konusu olur. Tazminat talebinin içeriğini ise özellikle sigortacının, sigorta eksperi açısından ücret ödemesi oluşturur[179].

2.3.2.2. Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olunan Kişilerin Kastı

Yukarıda belirtildiği üzere sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının rizikoyu kasten gerçekleştirmesi halinde sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesi uyarınca bu hükme aykırı sigorta sözleşmeleri geçersizdir. Ancak sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmesi bakımından kanun koyucu sigorta tazminatı borcunun sona ermesi için başka bir şart daha aramaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin sigorta tazminatını almak amacıyla rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri halinde sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünden kurtulduğu düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere kanun koyucu sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu kişilerin kasıtlı davranışlarını sigorta himayesinden ancak bu kişiler ayrıca sigorta tazminatını alma amacı da

---

[178] Bu konu hakkında bkz. Üçüncü bölüm.

[179] **Şenocak** (2018), s. 180.

taşıyorsa çıkarmaktadır. Bu açıdan kanun koyucu hukuken fillerinden sorumlu olunan kişiler açısından özel amaç ya da başka bir deyişle saik aramaktadır.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1278. maddesinde ise sigorta ettiren veya sigortalının rizikoyu kasten gerçekleştirmesi halinde sigortacının sorumlu olmadığı düzenlenmişti. Bu açıdan sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri halinde ne olacağı mülga kanunda düzenlenmemişti. Bu kanun döneminde doktrinde sigorta sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri halinde sigortacının sigorta tazminatı ödemekle yükümlü olduğunu savunan görüşler mevcuttu[180]. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda mesele açıkça düzenlenerek söz konusu belirsizlik kaldırılmıştır.

1429. madde hükmünde hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin davranışlarının sigorta tazminatının ödenmesi yükümlülüğünün sona ermesine sebep olması için iki şart öngörülmektedir. İlk şart olarak, hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin rizikoyu hukuki anlamda kasten gerçekleştirmeleri gerekir. İkinci şart olarak ise rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri üzerinde sigorta tazminatını alma niyetlerinin bulunması lazım gelir. Böylece sigorta ettirenin veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişiler rizikoyu sigorta tazminatını alma amacıyla kasten gerçekleştirmiş iseler sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü sona erer. Ancak kanunda öngörülen açık hükme rağmen doktrinde bazı yazarlar, sigorta ettirenin veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri durumunda sigorta tazminatı alma amacını gütmeseler bile sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün sona erdiği görüşündedir[181]. Kanaatimizce kanun koyucu hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin kasten gerçekleştirdikleri tüm davranışların rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halini sigorta himayesi dışında bırakmak istese idi, madde hükmüne *"tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla"* ifadesini dâhil etmeyerek bu iradesini gösterirdi. Kanun koyucunun iradesinin hukuken fillerinden sorumlu olunan kişilerin bu özel kastla rizikoyu gerçekleştirmeleri halinde sigorta himayesi dışında kalması olduğu açıkça görüldüğünden bu görüşe katılmak mümkün değildir.

---

[180] **Can** (2009), s. 42.

[181] **Ünan** (2016) C. I, s. 303; **Ulaş** (2012), s. 113.

Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet veren fiili işlerken fiile ve sonucuna yönelik kasti hareket etmiş olmaları ancak sigorta tazminatı ödenmesi amacı gütmemeleri halinde ise sigortacının sigorta ödeme yükümlülüğü devam etmektedir. Bu çıkarım 1429. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin mefhumu muhalifinden yapılır. Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin özellikle de sorumluluk sigortalarında kişisel nedenlerden dolayı zarara sebep olmaları halinde bu durumu bilmeyen sigorta ettiren veya sigortalı kanun koyucu tarafından korunmak istemiş ve sigorta himayesi kapsamından çıkarılmamıştır. Bunun aksini savunmak, kanunun 1429. maddesinin gerekçesine de aykırıdır. Örneğin işverenin aracını görevi gereği kullanan işçinin, söz konusu araçla şahsi husumeti bulunan üçüncü bir kişiye zarar verme amacıyla çarpması ve kişinin yaralanmasına sebep olması halinde trafik sorumluluk sigortası sözleşmesi yapan sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü sona ermez. Yine, örneğin yangın sigortasıyla sigortalanmış bir evi sigortalının oğlunun, sigortalı kendisini yurt dışında bir okula göndermediği için öfkeli olduğundan yakması durumunda, sigortacının sigorta tazminatını ödemesi gerekir. Zira kanunun hükmünde teminat dışında kalması için açıkça hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler için özel bir amaç şartı da düzenlenmiştir. Sigortalının oğlunun evi sigorta tazminatını almak amacıyla yakmış olması ihtimalinde ise, 1429. maddede belirtilen şartlar tümüyle gerçekleştiğinden sigortacı tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulur.

1429. madde bağlamında sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin hareketlerinde aranan amaç, ceza hukukumuzdaki amaç ve saik kavramlarıyla benzerlik gösterir. Zira ceza hukukumuzda da bazı suç tiplerinde kanun koyucu kastla birlikte ayrıca failin belirli bir amaca yönelmiş olmasını veyahut belirli bir saik ile hareket etmiş olmasını aramaktadır[182]. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 77. maddesindeki insanlığa karşı suçlar açısından kanun koyucu suç oluşturan fiillerin, *"siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle"* işlenmiş olmasını da aramaktadır. Bu bakımdan insanlığa karşı suç işlenmiş olması için failin, fiili kasten işlemiş olmasıyla birlikte sayılan saiklerden biriyle hareket etmiş bulunması da gerekir.

Sigorta hukuku bakımından sigorta tazminatını alma amacıyla kasti davranışın örnek olarak; bir işçinin işvereninin trafik sigortalı olduğunu bildiği aracını kullanırken kişisel aracında bulunan zararı işverenin trafik sigortasından karşılamak için kasten kendi aracının

[182] **Özgenç**, s. 302.

önceden hasarlı kısmına çarpması gösterilebilir. Bu durumda sigortacı 1429. madde hükmü gereği sigorta tazminatı ödemekten kaçınabilir.

Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmedeki amaçlarının sigorta tazminatı almak olduğunu ispat yükünün hangi tarafa ait olduğunu belirlemek gerekir. Kanaatimizce Medeni Kanunu'nun 6. maddesinin *"kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür"* genel hükmü uyarınca sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikoyu sigorta tazminatı almak amacıyla kasten gerçekleştirdikleri iddiasını ispatlaması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesi hükmü uyarınca kanun koyucu tarafından sigorta ettirenin bilgisine ve hareketlerine hukuki netice bağlanan hallerde, sigortadan haberi olması koşuluyla sigortalının, temsilci söz konusuysa ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve hareketi de dikkate alınacaktır. Bu hüküm uyarınca eğer temsilci rizikoyu kasten gerçekleştirirse sigorta ettiren de sigorta tazminatı alamaz. Fakat değindiğimiz üzere 1429. maddede sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasten rizikoyu gerçekleştirme yalnızca sigorta tazminatı alma amacını da taşıyorsa sigortacı ödeme yapmaktan kurtulur. Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin içinde temsilcinin sayılıp sayılmaması ihtimaline göre bahsedilen iki hüküm arasında çelişki ortaya çıkacaktır. Doktrinde temsilcinin 1429. maddede belirtilen hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler arasında bulunduğu ve dolayısıyla hükümlerin çelişkili olduğunu savunan bir görüş mevcuttur[183]. Temsilcinin hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler arasında bulunduğu kabul edilirse 1412 ve 1429. madde hükümleri arasında çelişki meydana gelecek; 1412. madde hükmünün öncelikli olduğu savunulursa temsilcinin tüm kasti hareketlerinden sigorta ettiren veya sigortalı da sorumlu olacaktır. 1429. madde hükmünün öncelikli olduğu kabul edilirse ise temsilcinin yalnız sigorta tazminatını almak amacıyla kasten hareket etmesi sigorta ettiren veya sigortalıyı da bağlayacaktır. Ancak temsilcinin hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerden olmadığı kabul edilirse bu iki madde hükmü arasında çelişki de söz konusu olmayacaktır. Kanaatimizce 1412. maddede temsilcinin düzenlenmesi ve 1429. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmünde hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler ifadesinin kullanılması kanun koyucunun bilinçli yaptığı bir ayrım değildir. Burada 1412. madde gereği temsilcinin hangi amaçla olursa olsun rizikoya kasten sebebiyet

[183] **Ünan** (2016), C. I, s. 127.

vermesi sigorta ettiren veya sigortalıyı da bağlayacaktır. Yani, 1412. madde kapsamında temsilcinin kusurlu hareketlerinin sigorta ettireni bağladığı savunulursa burada sigorta sözleşmesinde güçsüz durumda olan sigorta ettiren daha da zayıf duruma düşürülecektir. Hakkaniyet gereği temsilcinin de sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden sayılması ve temsilcinin kusuruyla rizikonun gerçekleşmesi halinde 1429. madde hükmünün uygulanması gerekir.

Hırsızlık Sigortası Genel Şartlarının teminat dışında kalan halleri düzenleyen A.5 maddesinde *"sigortalıyla birlikte yaşayan veya birlikte oturan kimseler tarafından yapılan hırsızlık ve tahribat"* da bu sigorta türü açısından sigorta teminatından çıkarılmıştır. Burada sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden olan ev başkanının sorumluluğunun daha genişletildiği şekliyle onunla birlikte yaşayan kimseler tarafından yapılan hırsızlık düzenlenmektedir. Bu açıdan Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde belirtilen hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin kastı hükmünden farklı olarak burada sigortalının aynı evde yaşadığı tüm kimselerin amaçları sigorta tazminatının ödenmesini sağlamak olsun olmasın rizikoyu gerçekleştirmeleri halinde sigorta tazminatının ödenmeyeceği düzenlenmiştir. Hırsızlık Sigortası Genel Şartlarının söz konusu hükmünün Türk Ticaret Kanununun 1429. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin emredici olduğunun ve buna aykırı sözleşmelerin geçersiz olduğu dikkate alındığı takdirde kanuna aykırı olduğu görülür. Bu sebeple kanuna aykırı düzenlenen söz konusu genel şart hükmünün kaldırılması gerekir.

Sonuç itibariyle, 1429. maddede sigortacının sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu oldukları kişilerin kasten gerçekleştirdikleri rizikolardan sorumluluğunun olması kural olarak, sorumluluğunun olmaması ise istisna olarak düzenlenmiştir.

2.3.3. Sigorta Ettiren veya Sigortalının Tüzel Kişi Olması Durumunda Kusur Meselesi

Tüzel kişiler, belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere toplanmış olan ve hukuk düzeninin de kişilik izafe ettiği mal veyahut kişi topluluklarıdır. Örneğin dernekler, vakıflar, ticaret şirketleri birer tüzel kişidir. Tüzel kişiler de gerçek kişilerin sahip olduğu hak ve fiil ehliyetine sahiptirler. Ancak tüzel kişilerin sorumlu olacağı kusurlu hareketlerin tamamı Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi gereği kusur anlamına gelmemektedir. Kusurlu hareketi işleyen bir ya da daha çok kişinin tüzel kişinin organı olup olmamasına göre 1429. madde anlamında kusurun var olup olmadığına bakmak gerekir. Türk Medeni Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca tüzel kişilerin organları aracılığıyla yaptıkları işlemlerde organların kusurlarından dolayı tüzel

kişinin kendisi şahsi olarak sorumludur. Bu nedenle sigorta ettiren veya sigortalının tüzel kişi olması halinde, organlarının kusurlu hareketi Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi kapsamında sigorta ettiren veya sigortalı tarafından kasti yahut ihmali hareket olarak ele alınmalıdır. Kusurlu bir hareket yaparak rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet veren kişi tüzel kişinin organı olmamakla birlikte işçisi ya da borçlarını ifa etmede yardımcısı yahut organ sıfatına sahip olmayan bir temsilcisi ise bu durumda kusurlu hareket sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişinin kusuru olarak ele alınmalıdır[184].

Kusurlu hareketin tüzel kişinin ortakları tarafından gerçekleştirilmesi halinde ise, söz konusu tüzel kişi tek kişilik bir şirket ise bu durumda ortağın kusurlu hareketinin tüzel kişinin kusurlu hareketi olarak ele almak mümkündür. Aynı şekilde "aslan payı"nın bulunduğu şirketlerde de ortağın kusurlu hareketi tüzel kişinin hareketi olarak kabul edilebilir[185]. Ancak ortak, sigorta hukuku bakımından tüzel kişinin temsilcisi sıfatını haizse burada yine sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu kişilerin hareketleri kapsamında değerlendirmek mümkündür.

2.3.4. Kusurun Prime Etkisi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ilk fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca sigorta ettiren, sigortalı veya sigorta tazminatının doğması amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirdikleri hallerde, sigortacı tazminat borcundan kurtulacağı gibi aldığı primleri de geri vermeyecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ilk fıkrasının birinci cümlesi uyarınca ise sigortacı zaten sigorta ettiren veya sigortalının yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kusurlarıyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde sigorta tazminatını ödemekle yükümlüdür. Ancak bu hüküm yukarıda belirtildiği üzere emredici değildir. Taraflar sözleşmeyle sigorta ettiren veya sigortalının yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kusurlarıyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde sigortacının tazminat ödemekle yükümlü olmadığını kararlaştırabilirler. Ancak bu durumda sigortacının aldığı primleri iade etmesi hakkaniyet ilkesi uyarınca gerekmektedir. Başka bir deyişle, sigortacının sigortalı veya sigorta ettiren veya bunların hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin ihmalleriyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet

---

184 **Can** (2009), s. 42; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 68; **Kılıçoğlu**, A., s. 330; **Eren**, s. 580.

185 **Ünan** (2016), C. I, s. 300.

vermeleri halinde sigorta tazminatını ödemeyeceği sözleşmeyle kararlaştırılmışsa, bu durumlardan birinin gerçekleşmesi halinde sigortacının aldığı primleri iade etmesi gerekir.

2.3.5. Zararı Önleme Yükümlülüğü İle Rizikonun Kusurla Gerçekleştirilmesi Arasındaki İlişki

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde düzenlenen rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi hali ve 1448. maddesinde düzenlenen sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğünün arasındaki ilişkinin belirlenmesi konu bütünlüğü bakımından önem arz eder.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinde sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğü düzenlenmektedir. Hükmün ilk fıkrasına göre sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek bulunduğu hallerde, zararın önlenmesi için olanaklar dâhilinde önlemler alma yükümlülüğü bulunur. Sigorta ettirenin gereken önlemleri almaması halinde önlem alınsa idi riziko gerçekleşmeyecekse kusurla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesinden söz edilir. Sigorta ettirenin otomobilini hız sınırının çok üzerinde kullanması sonucu kaza yapması hali bu duruma örnek gösterilebilir. Bu durumda sigorta ettirenin rizikoyu kusuruyla gerçekleştirdiği kabul edilirse 1429. madde anlamında ihmal ile rizikonun meydana getirilmesi söz konusu olacak ve sözleşmede aksine hüküm bulunmuyorsa sigortacı sigorta tazminatını ödemekle yükümlü olacaktır. Sigorta ettirenin 1448. madde kapsamında zararı önleme yükümlülüğüne aykırı davrandığı kabul edilirse, hükmün ikinci fıkrasında sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğüne aykırı davranması sonucu sigortacıyı zarara uğratması halinde, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacağı kararlaştırıldığından kusur oranında sigortacı sorumluluktan kurtulacaktır. Doktrinde 1448. madde anlamında zararın önlenmesi için önlem alma yükümlülüğünün ancak rizikonun gerçekleşmesinin kesin görüldüğü hallerde mümkün olabileceğinden bahsedilmekte ve örnekteki durumda 1429. madde hükmünün uygulanması gerektiği savunulmuştur[186]. Türk Ticaret Kanunu'nun mehazı olan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu da 90. paragrafında öngörülen zararı önleme yükümlülüğünü eşyayla ilgili sigortalarda rizikonun gerçekleşmesinin mutlak bulunduğu hallerde kabul etmiştir[187].

---

[186] **Ünan** (2016), s. 299.

[187] Kanun metninde *"unmittelbar bevorstehenden Versicherungsfall"* terimi kullanılmaktadır, **Ünan** (2016), s. 299; kanun maddesindeki bu terimin İngilizce çevirisi ise *"immediately imminent insured event"* şeklindedir, https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=861#93, s.e.t. 06.03.2019.

2.4. KUSUR İSTİSNALARI

Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta ettiren, sigortalı veya hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin ihmalleriyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde oluşan zararı sigortacının tazmin etmekle yükümlü olduğu hükmü emredici değildir. Hükümde aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça bahsi geçen kişilerin ihmallerinin meydana getirdiği zararları sigortacının tazmin edeceği kararlaştırılmıştır. Sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerin sonunda bulunan Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesindeki koruyucu hükümlerde de 1429. maddenin söz konusu ilk fıkrasının birinci cümlesi hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. 1452. maddede 1429. maddenin söz konusu ilk fıkrasının ikinci cümlesinin emredici olduğu özellikle belirtildiğinden birinci cümlenin emredici özelliği olmadığı tekrar anlaşılır.

Sigorta sözleşmesini yaparken taraflar, sigorta ettiren veya sigortalının ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu hareketleri ile sebebiyet verdikleri zararları sigortacının ödemekle yükümlü olmadığını kararlaştırabilirler. İşte tarafların iradeleriyle sigortanın himayesinden çıkarılan bu kusurlu hareketler sigorta hukukunda kusur istisnaları şeklinde adlandırılır[188].

Yukarıda bahsedildiği üzere, sigorta ettirenin veya sigortalının hukuken fillerinden sorumlu olduğu kişilerin sigorta tazminatını almak amacı dışında bir amaçla kasten rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde sigortacının sorumluluğunun devam ettiği Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ilk fıkrasının ikinci cümlesinin mefhumu muhalifinden anlaşılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1452. maddesinde de 1429. madde hükmünün ilk fıkrasının ikinci cümlesinin emredici olduğu ve bu hükme aykırı sözleşmelerin geçersiz olacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu nedenle burada sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasten işledikleri bir hareketle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde sigortacının sorumluluğunun kaldırılıp kaldırılamayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. 1452. maddeyle öngörülen emredici olması 1429. maddenin ilk fıkrasının ikinci cümlesinin lafzı açısından geçerlidir. Başka bir deyişle, sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmaları halinde, sigortacı tazminat borcundan kurtulacağı hükmü emredicidir. Oysa bu hükmün mefhumu muhalifinden çıkarılan tazminat almak amacı dışında sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kasten rizikoyu gerçekleştirilmesi hali emredici değildir. Bu sebeple sigorta sözleşmesi

[188] **Can** (2009), s. 41.

tarafları sözleşmeyle sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kasten rizikoyu gerçekleştirilmesi halinde bunun sigorta himayesi dışında kalacağını ve sigortacının zararı tazminle sorumlu olmadığını kararlaştırabilirler[189].

Sigorta sözleşmesi taraflarının sözleşmeyle kararlaştırarak tüm kusur ihtimallerini sigorta himayesi kapsamından çıkarıp çıkaramayacağı da kusur istisnaları bakımından incelenmesi gereken bir konudur. Kanaatimizce tarafların tüm kusur ihtimallerini sigorta himayesi kapsamından çıkarılması hususunda anlaşmaları halinde bile bu sözleşmenin geçerliliği söz konusu olmaz. Zira tüm kusur hallerinin sigorta himayesi kapsamından çıkarılmasından sonra sigorta himayesinin kapsadığı alan çok daralır. Sigorta sözleşmesinde belirlenen teminat dışında kalan hallerin sigorta himayesinin içinin boşaltılması kadar geniş tutulmaması gerekir[190]. Çünkü sigorta himayesinin çok dar olduğu durumlarda sigortadan beklenen menfaat karşılanamaz. Sigorta hukukunda da böyle bir sözleşmenin geçerliliği söz konusu olmaz[191].

[189] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 69.

[190] **Omağ** (2006), s. 537.

[191] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 69.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA TÜRLERİ BAĞLAMINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE DAİR ÖZEL ESASLAR

3.1. TÜRK TİCARET KANUNU BAKIMINDAN SİGORTA TÜRLERİ

3.1.1. Zarar Sigortaları

Sigorta hukukuna konu edilen özel sigortalar, Türk Ticaret Kanunu'nda zarar ve meblağ sigortaları olmak üzere iki ayrımda düzenlenir. Zarar sigortaları, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki gerçek zararın tazmin edilmesini amaçlarken, meblağ sigortaları ise sigorta sözleşmesiyle belirlenmiş olan sigorta bedelinin ödenmesini amaçlar[192]. Zarar sigortaları, sigorta ettirenin prim ödemeyi, sigortacının ise sigorta ettirenin parasal bir değeri olan menfaatinin zarara uğraması ihtimaline karşı zararı gidermeyi taahhüt ettiği sigortalardır. Bu sigorta türünde, sigortalanan menfaatin zarara uğraması ihtimali üzerinden, zararın tazmini amaçlandığından tazminat sigortaları olarak da adlandırıldığı görülür[193].

Sigorta hukukunda sigortalının uğradığı zararlar bütün olarak tazmin edilmez, yalnızca teminat altına alınan kısımdaki zararlar tazmin edilir. İşte bu nedenle riziko açısından toplam zarar belirlenirken malvarlığındaki zarar da bütün olarak incelenmez, tek tek kalemler halinde incelenir. Bu nedenle sigortalının malvarlığının riziko öncesi ve sonrasının incelenmesi yeterli olmaz, malvarlığında bulunan kalemlerin ve bu kalemlerde riziko sonrasında oluşan değişikliklerin ayrıca incelenmesi gerekir. Bu bakımdan sigortalının meydana gelen zararı, malvarlığının aktifinin azalması şeklinde gerçekleşebileceği gibi pasifinin artması şeklinde de gerçekleşebilir. Zarar sigortaları bu açıklamalar doğrultusunda aktif ve pasif sigortaları şeklinde bir ayrıma tabi tutulur. İşte *aktif sigortası*nda, sigortalının malvarlığının aktifindeki azalma sigorta himayesine alınırken, *pasif sigortası*nda ise sigortalının malvarlığının pasifindeki artış sigorta himayesine alınmaktadır. Aktif sigortaları, sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan malvarlığı değerine göre *"eşya sigortası"*, *"alacak sigortası"* ve *"kar kaybı sigortası"* şeklinde ayrıma tabi tutulur. Pasif sigortaları ise, *"somut zarar ihtimaline karşı sigorta"*, *"kanuni yükümlülüklerin ihlalinden doğan sorumluluğun sigortası"*, *"akdi yükümlülüklerin ihlalinden*

---

[192] **Ulaş** (2012), s. 165.

[193] **Ayhan / Çağlar**, C. II, s. 23; **Ulaş** (2012), s. 165.

doğan sorumluluğun sigortası", ve *"zorunlu masraflara karşı sigorta"* şeklinde ayrımlara tabi tutulur[194].

Zarar sigortaları, mal ve sorumluluk sigortalarını kapsar. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukukunu düzenleyen altıncı kitabının "Zarar Sigortaları" başlıklı ikinci kısmın birinci bölümünde, kanun koyucu zarar sigortalarına ilişkin genel hükümler koymak yerine mal sigortalarına ilişkin özel hükümlerden başlamıştır.

Zarar sigortalarında, zenginleşme yasağı adı verilen temel bir ilke bulunmaktadır. Zarar sigortalarında, rizikonun gerçekleşmesinin sonucunda meydana gelen gerçek zararın tazmini amaçlandığı için, zenginleşme yasağının kabul edilmesi doğaldır. Bu ilke ile sigorta ettiren yahut sigortalının sigorta ile zenginleşmesinin önüne geçilmek istenmektedir. Zenginleşme yasağının başka bir görünümü de mal ve malvarlığı sigortalarında, sigorta bedeli ve sigorta değerinin birbirine eşit olarak belirlenmesi ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır[195].

Türk Ticaret Kanunu'ndaki sigorta türlerinin ayrımına benzer bir şekilde, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinde de sigortalar, hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Türk Ticaret Kanunu'ndaki zarar sigortaları başlığı altında düzenlenen sigortalar ile meblağ sigortalarının ayrımı Sigortacılık Kanunu'nda böyle belirlenmiş bulunmaktadır.

Mal ve sorumluluk sigortalarına ilişkin genel bilgiler çalışmanın ilgili bölümlerinde yer alacağından, tekrara düşmemek adına burada bahsedilmeyecektir.

3.1.1.1. Mal Sigortaları

Mal sigortaları, sigorta ettirenin malvarlığının aktifinde meydana gelebilecek bir eksilmenin önüne geçilmesi amacıyla yapılır. Bu sigorta, zarar sigortaları içinde yer alması nedeniyle, sigorta ettirenin sigortalanabilir menfaatinin zarara uğraması tehlikesine karşın zararın tazmin edilmesini amaçlar.

Mal sigortaları, sigorta sözleşmesinin teminat altına aldığı menfaatin zarara uğraması halinde bu zararı tazmin etmeyi amaçlar. Burada tazmin edilen zarar, menfaatin uğradığı gerçek zarardır. Sigorta edilen malın zarara uğraması, tamamen yok olmak veya kısmi olarak eksilmek şeklinde gerçekleşebilir[196]. Sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan zarar, sigorta edilen

---

[194] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 80-82.

[195] **Ulaş** (2012), s. 165; **Can** (2009), s. 78.

[196] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 40.

malda meydana gelen azalmadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1453. maddesinin 2. fıkrasında *"rizikonun gerçekleşmesi sonucu doğan kazanç kaybı ile sigorta edilen malın ayıbından doğan hasarlar, aksine sözleşme yoksa sigorta kapsamında değildir"* hükmü getirilmiştir. Böylece borçlar hukukuna göre zarar kavramı içinde değerlendirilen kazanç kaybı aksine sözleşmeye konu olmadıkça sigorta kapsamına dâhil değildir. Taraflar isterlerse sigorta sözleşmesiyle kararlaştırarak kazanç kaybını da teminat kapsamına alabilirler. Başka bir zarar türü olan değer kaybında ise, sigortanın teminat altına aldığı malın hasara uğraması halinde zarar tazmin edilse dahi malın asıl değerinde meydana gelen azalma nedeniyle sigorta ettiren veya sigortalının zararı devam etmektedir. Örneğin, kasko sigortasıyla teminat altına alınmış bir otomobilin kaza yapması sonucu araç onarılsa dahi aracın asıl değerinde bir düşüş meydana gelecektir. Zira kasko genel Şartları'nda bu zararın önlenebilmesi amacıyla "*taşıtın sigorta kapsamına giren kısmi bir zarara uğraması nedeni ile kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar*"ın da ek sözleşmeyle teminat altına alınabileceği kararlaştırılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesinde *"sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder"* denmekle, tazminat ve zenginleşme yasağı ilkeleri getirilmiştir. Bu hükme göre sigorta, sigorta ettiren veya sigortalı için bir kazanç aracı anlamına gelmemelidir[197]. Sigortacı ancak rizikonun gerçekleşmesi halinde meydana gelen zararı karşılamalıdır. Sigorta ettiren veya sigortalının fazladan bir yarar sağlaması bu sigortanın mantığına aykırılık teşkil edecektir. Bunu sağlamak amacıyla kanun koyucu Türk Ticaret Kanunu'nun 1463. maddesiyle aşkın sigortayı yasaklamıştır. Bu madde ile çıkar sağlama amacı güderek kötüniyetle yapılan aşkın sigorta sözleşmesinin geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Yine kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu'nun 1467. maddesiyle çifte sigortayı da yine kendi öngördüğü istisnai haller dışında yasaklamıştır. Hükme göre çifte sigortanın geçerli olabileceği üç hal vardır. Bunlardan birincisi, ilk ve önceki sigortacıların sözleşmeye onay vermesi halidir. Ancak burada müşterek sigorta hükümleri uyarınca tazminat ödenecektir. İkinci istisnası ise, sigorta ettirenin, ilk sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devretmesi veya o haklardan feragat etmesi halidir. Bu durum sözleşmeye yazıldığı takdirde sigorta sözleşmesi geçerliliğini korur ancak tazminat yükümlülüğü ikinci sigortacının üzerindedir. Üçüncü istisna ise, ikinci sigortacının tazmin yükümlülüğünün ancak ilk sigortacının tazmin edip de eksik bıraktığı kısımla ilgili olduğunun kararlaştırılması durumudur. Görüldüğü üzere kanun koyucu çifte sigortaya ancak sigorta ettiren veya sigortalının zararının karşılanacağı ve zararın üzerinde bir fayda sağlayamayacakları hallerde izin vermiştir. Çifte sigorta yalnızca zararın karşılanacağı ve

[197] **Ulaş** (2012), s. 178.

sigorta sözleşmesinden farklı bir fayda sağlanamayacağı hallerde geçerli olacaktır. Bu hüküm zenginleşme yasağının uygulanmasını sağlamaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1453. maddesine göre mal sigortaları, *"rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlar"* tarafından yaptırılabilir. Bu hüküm, menfaat kavramının önemini vurgular. Menfaat, çıkar[198] anlamına gelmekle beraber, mal üzerindeki menfaatten bahsedilirken yalnız mülkiyet hakkından söz edilmemektedir. Menfaatin aynı zamanda sınırlı ayni haklardan (irtifak, rehin gibi) ve nispi haklardan da (kira gibi) kaynaklandığı görülür[199]. Bu bağlamda mal sigortalarında, sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan şey bir mal değil, bu malın üzerindeki menfaattir. Yani sigorta sözleşmesini yalnız mal üzerinde mülkiyet hakkı sahibi olan malik değil, mal üzerinde menfaati olan herkes, örneğin rehin alacaklısı da alacağının teminatı olarak yaptırabilir. Buna ek olarak mal üzerinde irtifak veya intifa gibi sınırlı ayni hakkı olan veya malı kiralayan, ödünç alan, malın muhafaza edilmesinden malike karşı sorumlu olan kişiler de menfaatlerini mal sigortası yaptırarak teminat altına alabilir[200]. Ancak sigorta teminatı altında olan mal, menfaati olmayan kişilerce sigortalanamaz, fiilen sigorta edilmiş olsa bile rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bu kişiler tazminat isteyemez. Çünkü sigorta teminatı altında olan mal, tek başına bir mal olarak sigortalanmamakta, malın üzerindeki menfaat sigortalanmaktadır[201].

Sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan riziko, çeşitli nedenlerle gerçekleşebilir. Riziko, beklenmeyen hal, sigorta ettirenin veya sigortalının kusuru ya da üçüncü bir kişinin kusurundan kaynaklanabilir. Üçüncü kişinin, rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle sorumluluğu söz konusu ise bu halde sigortalı, zararının tazminini hem sigortacıdan hem de üçüncü kişiden isteyebilir. Sigorta ettirenin, sigorta teminatıyla güvence altına alınan zararının tazmini için sigortacıya başvurabilmesi, aralarındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanır. Sigorta ettirenin zararının tazminini, rizikonun gerçekleşmesinde kusuru bulunan üçüncü kişiden isteyebilmesi

---

198 Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bbb8d15479918.27444453, s.e.t. 08.10.2018.

199 **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 24, 25; **Ulaş** (2012), s. 172.

200 **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 25.

201 Aynı yönde, Yargıtay 11. H.D. T. 16.10.1990 E. 1989/3064 K. 1990/6598, *"... Hasara uğrayan araçla ilgili sigorta poliçesinde sigortalı olarak davacı görünmekte ise de, davacı sigorta edilen aracın maliki değildir. Öncelikle, sigorta ettiren davacının, TTK.nun 1269. maddesi uyarınca bir menfaati, dolayısıyla dava hakkı olup olmadığı araştırılmalıdır. Davacının, poliçe düzenletmesi ve prim ödemesi, mücerret tazminata hak kazanmasını gerektirmez. Mahkemece, davacıya araca zilyet olup olmadığı ve ne sıfatla sigorta ettirdiği hususundaki delilleri sorulmalı, ibraz ettirilmeli ve ondan sonra dava hakkı bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Bu hususta yeterli araştırma yapılmaksızın hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir..."*, **Ulaş** (2012), s. 166.

ise haksız fiilden doğan sorumluluğun bir sonucudur[202]. Ancak mal sigortalarında, asıl olan zararın tazmini olduğu için sigorta ettirenin zararının tazminini hem sigortacıdan hem de zarar veren üçüncü kişiden istemesi asıl zarardan fazla bir menfaat sağlamasına neden ve zenginleşme yasağına aykırı olur. Zarar gören sigorta ettirenin, zararının tazminini zarar verenden isteyememesi hali de zarar verenin de sorumluluktan kurtulması anlamına gelebilir. İşte bu nedenlerle mal sigortalarında halefiyet ilkesi uygulama alanı bulur[203]. Halefiyet ilkesi, rizikonun gerçekleşmesinden dolayı sigorta ettirenin zarar gören sıfatıyla üçüncü bir kişiden tazminat talep etme hakkına sahip olduğu hallerde, ödeme yaptığı miktar oranınca bu hakkın sigortacıya geçmesi olarak tanımlanabilir[204]. Türk Ticaret Kanunu'nun mal sigortalarına ilişkin hükümlerinden biri olan 1472. maddesinde kanun koyucu halefiyet ilkesini düzenlemiştir.

Sigortacının, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tazminat ödeme yükümlülüğü başka bir kimsenin rizikonun gerçekleşmesinde kusuru bulunması nedeniyle son bulmaz. Uygulamada da zaten, sigorta ettirenin, zararının tazminini öncelikle sigortacıdan istediği görülür. Zira aralarında bir sözleşme bulunmaktadır ve sigorta ettiren sigortacının ödeme kabiliyetinden emindir[205]. Bu nedenlerle zararını daha hızlı tazmin edebilecektir.

Halefiyet ilkesine göre, sigortacının halefiyet hakkını kullanabilmesi için öncelikle bir sigorta sözleşmesi var olmalı, sigortacı bu sözleşme hükümlerine dayanarak sigortalıya ödeme yapmış bulunmalı ve sigortalının zarar veren kişiye karşı dava hakkı var olmalıdır. Bu şartların gerçekleşmesi halinde sigortacı halefiyet ilkesine dayanan haklarını kullanabilir. Böylece sigorta ettiren veya sigortalının sigorta tazminatını sigortacıdan aldıktan sonra zararın sorumlusu olan üçüncü kişiye başvuru hakkı sigortacıya geçer. Sigorta ettiren veya sigortalının, sigorta tazminatını aldıktan sonra üçüncü kişiye karşı bir alacak hakkı kalmadığı gibi sorumluluğunu ileri sürerek dava da açması mümkün değildir[206].

Halefiyet ilkesi gereği sigortacı, ödeme yaptığı tutar oranında kusuru bulunan kişiye başvurabilir. Bu durum, kusuruyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermiş kişinin

---

[202] **Kayıhan**, Şaban (2016), 'Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, s. 1597; **Omağ**, Merih Kemal (2011), Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 3.

[203] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 64; **Omağ** (2011), s. 2; **Ulaş** (2012), s. 224.

[204] **Omağ** (2011), s. 37; **Ulaş** (2012), s. 224.

[205] **Kayıhan**, s. 1597; **Omağ** (2011), s. 3.

[206] **Omağ** (2011), s. 127; **Sopacı Öztuna**, Birgül (2012), 'Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi', Banka ve Ticaret Enstitüsü Dergisi, C. 28, S. 3, s. 118.

sorumluluktan kurtulmaması açısından önem arz eder. Çünkü halefiyet ilkesinin uygulanmaması zarar veren kişinin, zarar verdiği malın sigorta ile teminat altına alınmış olmasından yararlanarak verdiği zararı tazmin etmekten kurtulması anlamına gelecektir. Zarar veren kişinin, herhangi bir maliyetine katlanmadığı hatta kendisine tamamen yabancı olan bir sigorta sözleşmesinin varlığı sayesinde sorumluluktan kurtulması hakkaniyete aykırıdır. Sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, zarar veren üçüncü kişiye karşı rücu hakkını kullanması sonucunda sorumluluk hukukuna uygun bir durum oluşturulmakla birlikte sigorta tazminatının zararın tazmini için gereken miktardan düşürülmesiyle oluşacak haksızlığın da önlenmesi sağlanır.

Sigortacılık Kanunu bakımından *"hayat dışı sigortalar"* içinde yer alan mal sigortalarının özel türleri, Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiş, mal sigortalarına ilişkin genel hükümlerde her sigorta türüne uygun hükümler konulmuştur. Bu düzenlemeler, uygulamada ortaya çıkabilecek ihtiyaçlar gözetilerek bu şekilde ihdas edilmiştir. Zira ihtiyaçlar değiştikçe yeni sigorta türleri ortaya çıkabilecek, kanunun getirdiği genel hükümlere aykırı olmadığı sürece bunlar korunacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun gerekçesinde bu durum sigortanın, dinamik olması sebebiyle değişen ve gelişen ihtiyaçların gerisinde kalmaması gerektiği için genel hükümlerde her sigorta türüne uygulanabilecek hükümlere yer verildiği şeklinde açıklanmıştır.

Mal sigortaları, var olan somut bir eşyayı koruma altına alabileceği gibi, soyut bir hakkı da koruma altına alabilir. Örneğin, sigorta ettiren elde edeceği muhtemel gelirleri gelir sigortası ile teminat altına alabilir. Mal sigortaları teminat altına alınan menfaatin türüne göre, eşya sigortaları, kazanç sigortaları ve alacak sigortaları olarak üçlü bir ayrıma tabi tutulur. Eşya sigortaları, sigorta ettirenin bir şeyin mülkiyetine sahip olmasındaki, başka bir ifadeyle, bir şeye malik olmasındaki menfaatini teminat altına alır. Bu sigorta türünde hem eşyaya gelen zarar hem de eşyanın üzerindeki zilyetliğin ihlal edilmesine karşı bir teminat söz konusudur. Kazanç sigortalarında, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi yüzünden kazancında meydana gelen azalma tazmin edilir. Alacak sigortalarında ise, sigorta ettiren bir alacak hakkının hukuken yok olması veya alacağının azalması tehlikesine karşı alacağını teminat altına alınır.

3.1.1.2. Sorumluluk Sigortaları

Zarar sigortalarının ikinci türü sorumluluk sigortalarıdır. Sorumluluk sigortalarında sigortalının belirlenen riskin gerçekleşmesi nedeniyle doğacak sorumluluğu sonucu meydana gelecek tazminat yükümlülüğü teminat kapsamına alınmaktadır[207].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin 1. fıkrasında, *"Sigortacı sorumluluk sigortası ile sözleşmede aksine hüküm yoksa sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder."* denilmekle sorumluluk sigortalarının tanımlanması için gereken unsurlar düzenlenmiştir. Bu hükümden yola çıkarak sorumluluk sigortaları, sigortalının sigorta sözleşmesinin süresinde (zarar daha sonra doğmuş olsa bile) meydana gelen bir olaydan doğan sorumluluğu sebebiyle zarar gören kişiye karşı tazminat ödeme yükümlülüğünün sigorta teminatına alındığı sözleşmeler olarak tanımlanabilir.

Sorumluluk sigortaları, sigorta ettiren kişinin üçüncü kişilere verebileceği zararların tazmin edilmesi için sigorta ettirenin malvarlığının pasifindeki artışın önlenmesi amacıyla yapılır. Bu nedenle bu sigortalarda yalnızca sigorta ettiren korunmamakta, ayrıca sigorta ettirenin zarar verebileceği üçüncü kişilerin zararlarının tazmini de söz konusu olduğundan sigorta ettirenin zarar verme ihtimali olan üçüncü kişiler de korunmaktadır. Sorumluluk sigortası hem sigorta ettireni hem de onun hareketi nedeniyle zarar görenleri koruduğu için kendine özgü bir sigorta türü olarak karşımıza çıkar[208]. Yine, sorumluluk sigortası sigorta ettirenin malvarlığının pasifindeki artışı önleme amacı taşıdığından, pasif sigortasıdır. Bu sigortayla sigorta ettirenin ileride meydana gelebilecek olan borçlanmaları diğer bir deyişle pasifleri sigorta teminatına alınır. Sorumluluk sigortaları, pasif sigortaları içinde de *somut zarar ihtimaline karşı sigorta* türüne girmektedir[209].

Sorumluluk sigortaları, meblağ sigortaları içinde yer almadığından, rizikonun gerçekleşmesiyle sigortacı, sigorta sözleşmesinde belirlenen bedelin tamamını ödemek zorunda değildir. Sorumluluk sigortaları, zarar sigortaları arasında yer aldığından, rizikonun

---

[207] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 83; **Bozer** (1965), s. 255; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 3.

[208] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 96; **Ulaş** (2012), s. 764.

[209] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 82.

gerçekleşmesi halinde sigortacı, zarar gören üçüncü kişilerin *"gerçek zararını"* ödemekle yükümlülüğünden kurtulur[210].

Sorumluluk sigortaları açısından belirli bir sigorta değerinin olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, sorumluluk sigortalarında belirli bir değer sigorta himayesine alınmamakta; malvarlığının tamamına belirli rizikolara karşı güvence sağlanmaktadır. Öyleyse aktif sigortalarında söz konusu olan sigorta değerinin sorumluluk sigortalarında uygulama alanı bulması mümkün değildir. Bunun sonucu olarak sorumluluk sigortalarına eksik sigorta ve aşkın sigorta hükümleri de uygulanamaz[211]. Bir diğer görüş ise, sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin önceden belirlenmesi halinde sigorta değerinin var olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ve sorumluluk sigortalarında da eksik sigorta ve aşkın sigorta hükümlerinin uygulanabileceğini savunmaktadır[212]. Bir diğer görüşe göre ise tarafların aralarında akdettikleri sözleşmeyle sigorta bedelini kararlaştırmadıkları durumlarda sorumluluk sigortalarında aşkın ve eksik sigorta hükümleri uygulanamaz ancak tarafların sigorta bedelini kararlaştırdıkları sigortalar açısından aşkın ve eksik sigorta hükümlerinin uygulanması gerekir[213].

Sorumluluk sigortalarının Türk Borçlar Kanunu'nun 129. maddesinde düzenlenen üçüncü kişi yararına sözleşme olup olmadığı hususu da doktrinde tartışılmıştır. Hükmün ilk fıkrasında düzenlenen eksik üçüncü kişi yararına sözleşmelerde alacak hakkı sözleşmeyi kendi adına yapan kişi lehine doğar, bu kişi de can veya sorumluluk sigortaları açısından sigorta ettirene tekabül eder. Bu hükmün ikinci fıkrasında eksik üçüncü kişi yararına sözleşmelerde üçüncü kişinin doğrudan borçludan edimin ifasını isteyebileceği düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortaları açısından bakıldığında ise zarar görenin, sigortacıdan doğrudan talep hakkı Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre sorumluluk sigortalarında

---

[210] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 90; **Ulaş** (2012), s. 764; Sorumluluk sigortaları meblağ sigortalarından olmadığı için sigorta ettirenin üçüncü kişiye zarar vermesi halinde sigortacı, sigorta sözleşmesinde belirlenen bedelin tamamını ödeme değil zararı tazmin yükümlülüğü altındadır, Yargıtay 11. HD. T. 27.09.1979, K. 1979/4077-4237 *"...Dava, (ihtiyari mali sorumluluk sigorta) poliçesine dayalı bir tazminat (destekten yoksun kalma) davasıdır. Bu poliçe ile güvence altına alınan şey araç sahibinin aracın kullanılmasından doğan hukuki sorumluluğundan, daha açık bir deyişle araç sahibi bu sigorta ile üçüncü kişilere ödemek zorunda kalacağı maddi tazminattan dolayı mamelekinde meydana gelecek eksilmeyi güvence altına almış olmaktadır. Öyle ise uyuşmazlığın can-şahıs sigortasının bir çeşidi olan kaza sigortası hükümlerine göre değil, tazminat ilkelerine göre çözümlemek gerekir."* **Ulaş** (2012), s. 764.

[211] **Kender**, Rayegan (1977), 'Mesuliyet Sigortasının Mahiyet ve Türleri', Mesuliyet Sigortaları Semineri Tebliği III, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları, s. 10 vd.

[212] **Bozer**, Ali (1977) 'Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası', Mesuliyet Sigortaları Semineri Tebliği III, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları, s. 311.

[213] **Şenocak**, Kemal (2009), 'Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S.1, s. 201.

zarar görenin, zararının sigorta bedeline kadar olan bölümünün tazminini doğrudan sigortacıdan isteyebilir. Üçüncü kişi yararına sözleşmeler açısından sorumluluk sigortalarında olduğu gibi borçlanılan edim hakkında üçüncü bir kişinin alacak hakkı söz konusudur. Başka bir anlatımla, üçüncü kişi yararına sözleşmelerde de sorumluluk sigortalarındaki gibi alacak hakkı sigortalının şahsında doğmadığından üçüncü kişiye devri söz konusu olmaz, üçüncü kişinin sigortacıya bildirmesiyle kesin olarak kazandığı söylenebilir. Bu açıdan sigortalı yahut sigorta ettiren ifanın kendilerine yapılmasını sigortacıdan isteyemez ve üçüncü kişiye yapılacak ifayı yasaklayamaz. İşte sayılan bu nedenlerle sorumluluk sigortalarının tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği taşıdığı savunulmaktadır[214]. Kanaatimizce de sayılan nedenler göz önüne alındığında sorumluluk sigortaları üçüncü kişi yararına sözleşmedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 130. maddesi ile Türk Ticaret Kanunu'nun 1473 ve devamı maddeleri ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun[215] 132. maddesi hükümleri de bu görüşü desteklemektedir. Doktrinde ise üçüncü kişilerin doğrudan sigortacıya başvurma hakkının genellikle bulunmadığını ileri sürerek sorumluluk sigortasının üçüncü kişi yararına sözleşme olmadığını savunan bir görüş mevcuttu[216]. Bu görüş üzerinde, 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun 1310. maddesiyle yalnızca yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları açısından doğrudan dava hakkı düzenlenmiş olmasının etkili olduğu kanaatindeyiz. Zira yine bu görüşü savunanlar tarafından üçüncü kişilere sigortacıya doğrudan başvurma hakkı veren kanun hükümlerinin bulunduğu hallerde, başka bir deyişle, Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi ve Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 132. maddesi gereği bu hükümlerin uygulanacağı sigortaların üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği taşıdığı kabul edilmiştir[217]. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1478. maddesiyle sorumluluk sigortaları açısından doğrudan dava hakkı düzenlemiş olması açısından bu görüşün haklılığı olmadığı açıktır.

Sorumluluk sigortaları sözleşmeyle belirlenmiş olan bir olayın gerçekleşmesinden kaynaklanan sorumluluğu teminat altına alır. Sorumluluk sigortalarının kapsamı Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinde belirlenmiştir. Hüküm ile sigortacının, sorumluluk sigortası ile sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sigortalının sözleşmede belirlenen ve zarar daha sonradan doğmuş olsa bile, sigorta süresinin içinde meydana gelen bir olaydan doğan

---

[214] **Ayhan/Çağlar**, C. II, s. 96, 97.

[215] 19.10.1983 tarih ve 18196 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2920 sayılı kanun.

[216] **Ulaş** (2012), s. 766.

[217] **Ulaş** (2012), s. 766.

sorumluluğu sebebiyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde belirlenen meblağa kadar tazminat ödeyeceği belirtilmiştir. Sorumluluk sigortalarının himayesine sigorta ettirenin özel hukuk kaynaklı sorumluluğunu doğuran olaylardan doğan zararların dâhil olduğu belirlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin ikinci fıkrası ise sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu sebebiyle akdedildiği takdirde, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa bu sigortanın, sigortalının temsilcisi ile işletmenin yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalışan kişilerin sorumluluğunu da karşılayacağını düzenlemiştir. Bu halde sigortanın bu kişilerin lehine yapılmış sayıldığı kabul edilir.

Türk Ticaret Kanunu ayrıca sigortacıların bazı sorumluluk sigortaları akdetmesini zorunlu kılmıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesine göre, *"sigortacılar, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar."* Bu hükme göre zorunlu sorumluluk sigortalarının yapılması sigortacılar açısından kaçınılamaz bir yükümlülüktür. Bu da, sözleşme özgürlüğü ilkesinin istisnasını oluşturur.

3.1.2. Can Sigortaları

Toplumda yaşayan kimseler, yaşamları boyunca çalıştıktan sonra çalışma gücünü kaybettiklerinde de rahat yaşama isteğiyle veya kendisinin hayatını kaybetmesinin ardından ailesinin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla tasarruf ederler. Ancak kişinin beklenmedik bir şekilde ve zamanda çalışma gücünü veya yaşamını yitirmesi bu tasarrufları yapmalarını engelleyebilir. İşte bu nedenle kişilerin hastalanması, çalışma gücünü kaybetmesi veya hayatını kaybetmesi rizikolarına karşı meblağ sigortalarıyla sigortalama hakları bulunur.

Can sigortaları ya da diğer bir deyişle meblağ sigortaları, hayat ve kaza sigortalarını da içine alan bir üst kavramdır. Türk Ticaret Kanunu'nun sistematiğinde de meblağ sigortaları tanımlanmamış, üst başlık konulduktan sonra hayat sigortasıyla ilgili hükümlere geçilmiştir. Ancak kanunun, sigorta sözleşmesinin tanımlandığı 1401. maddesinden yola çıkarak meblağ sigortası tanımı yapılabilir. Buna göre meblağ sigortası sözleşmesi, sigortacının bir prim ödenmesine karşılık, bir ya da birden çok kişinin yaşamları veya yaşamları boyunca bazı olayların meydana gelmesi hâlinde belirli bir miktar para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme olarak tanımlanabilir. Kanunun gerekçesinde de

sözleşmenin tanımının en azından esaslı unsurlarının belirlenmesi açısından yapılması gerektiği ve bu sebeple detaylara girilmeden çerçeve bir tanım yapıldığı belirtilmiştir[218].

Meblağ ya da diğer bir deyişle can sigortaları ile insan yaşamıyla ilgili rizikolar sigortalanmaktadır. İnsanın yaşamıyla ilgili şahsın ölmesi, sakatlanması, kaza geçirmesi yahut hastalanması gibi rizikolar söz konusudur. Örneğin bir ses sanatçısının bir daha sesini kullanamayacak derecede hastalanması, insan yaşamına yönelik bir rizikodur. Dolayısıyla meblağ sigortalarından biriyle sigortalanabilir.

Mal sigortalarında geçerli olan sigortacının, riziko gerçekleştiği takdirde sigorta ettirenin gerçek zararının karşılanması prensibi meblağ sigortalarında uygulama alanı bulmaz. Zira insan yaşamının ve ona özgü değerlerin para ile ölçülmesi genel hukuk ve ahlak kaidelerine aykırılık teşkil edeceği gibi bu değerlerin maddi olarak ölçülebilmesi de mümkün değildir. Bu sebeple, meblağ sigortalarında sigorta bedeli sigorta ettiren ve sigortacı tarafından kararlaştırılır ve sözleşme bu bedele göre kurulur. Sigortacı, kararlaştırılan bu sigorta bedeliyle bağlıdır. Rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı, belirlenen bu bedeli ödemek yükümlülüğü altındadır. Sigorta bedeli taraflarca kararlaştırıldığından ve rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının tazminat ödeme borcu zararın miktarına göre belirlenmeyeceğinden dolayı mal sigortalarında söz konusu olan çifte sigorta, eksik sigorta ve aşkın sigorta bu sigorta türlerinde görülür. Türk Ticaret Kanunu'nun 1491. maddesinin birinci fıkrasına göre bir kişinin hayatı bir ya da daha fazla sigortacı tarafından istenilen bedeller kararlaştırılarak sigortalanabilir. Böylece meblağ sigortalarında çifte sigortanın serbest olduğu görülür. Sigorta ettiren kişi, sigorta bedelinin düşük olduğu gerekçesiyle yükseltilmesini isteyemez. Aynı şekilde sigorta bedelinin sigortalanan değere oranla çok yüksek olduğu ileri sürülerek aşkın sigorta hükümlerinin uygulanması talep edilemez[219].

Menfaat ilkesi bakımından ise, zarar sigortalarında Türk Ticaret Kanunu'nun 1408. maddesi gereği sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında, sigortalanan şey üzerinde sigorta ettirenin menfaati yoksa sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sözleşmenin yapıldığı anda menfaat

---

[218] Türk Ticaret Kanunu 1401. maddesi gerekçesinde "*Her ne kadar sürekli değişim ve gelişim gösteren toplumsal hayatın bütün çeşitliliği ile kanunlarda düzenlenmesi mümkün değilse de, sosyal ve ekonomik hayatta önem kazanmış, iş hayatının ve mahkeme içtihatlarının gelişmesi sonucunda bugünkü biçimlerini bulmuş olan sözleşme tiplerinin kanunlarda düzenlenmesi özellikle sözleşmeyi o sözleşme yapan "objektif esaslı noktaların" belirlenmesi açısından büyük önem arz eder. Sözleşmenin esaslı noktalarının tespiti ise sözleşmenin kurulmasından yorumlanmasına ve hatta sona ermesine kadar, uygulayıcılara ve mahkemelere önemli kolaylıklar sağlar. Ayrıca, bir sözleşmeye ilişkin hükümlerin Kanunda düzenlenmesi öncelikle o sözleşmenin tanımının da kanunda yer almasını gerektirir."* denilmektedir.

[219] **Çeker**, Mustafa (2016), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 14. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi, s. 318; **Ayhan/Çağlar**, C. I, s. 113.

bulunmaktayken, sözleşme devam ettiği sırada ortadan kalkarsa, sözleşme menfaatin ortadan kalktığı an geçersiz olur. Meblağ sigortalarından biri olan hayat sigortalarında ise sigorta ettiren kişi kendi hayatını bir menfaat koşulu aranmaksızın sigorta ettirebilir. Ancak başkasının hayatı üzerinde ölüm veyahut hayatta kalma rizikolarına karşı sigorta yaptırılmak isteniyorsa sigorta ettirenin, hayatı sigorta edilecek kişinin hayatının devamında menfaatinin olması gerekir. Yine, Türk Ticaret Kanunu'nun 1510. maddesi gereği hayat sigortalarına ilişkin diğer hükümler, kaza sigortası hakkında da kıyasen uygulanacağından, kaza sigortalarında başkasının başına gelebilecek kazaların sigorta ettirilebilmesi için riziko şahsının kazaya uğramamasında sigorta ettirenin menfaatinin söz konusu olması gerekir.

Zarar sigortaları açısından uygulanan halefiyet ilkesi ise meblağ sigortalarında uygulama alanı bulmaz. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 1491. maddesi 3. fıkrası meblağ sigortalarında halefiyet ilkesinin uygulanmayacağını açıkça belirlemiştir. Meblağ sigortalarında sigortalıya sigorta bedelini ödeyen sigortacı, sigortalının rizikoya sebep olan üçüncü kişilere müracaat hakkını devralamaz. Meblağ sigortalarında zenginleşme yasağı söz konusu olmayacağından, sigortalı hem sigorta bedelini hem de zarara sebebiyet veren kişilerden tazminat alma hakkına sahiptir.

Zarar sigortalarında, sigorta konusunu zarara uğratacak olan tehlikenin meydana gelip gelmeyeceği belli değildir. Ancak meblağ sigortalarından hayat sigortasında ise, kişinin hayatı ölüm ihtimaline karşı sigortalanmışsa, rizikonun gerçekleşmesi kesin olmasına rağmen yalnızca ne zaman olacağı belli değildir.

Can sigortalarının; hayatta olma veya ölüm şartı içeren hayat sigortaları, kaza sigortası, hastalık sigortası ve bu sigortaların bir kısmını veya tamamını içeren ya da belirli gruplar için tek poliçe altında yapılan grup can sigortaları gibi türleri mevcuttur.

3.1.2.1. Hayat Sigortaları

Hayat sigortası sözleşmeleri, insan hayatının ve yaşam süresinin belirsizliği riskinden kaynaklanan sigortalardır. Bu sigorta türünde sigortacı, belirli bir kişinin ölmesi veyahut belirli bir tarihte hayatta olması durumunda sigortada kararlaştırılan bedeli ödemeyi taahhüt eder. Sigorta sözleşmesinde ödenecek bedel belirlendiğinden meblağ sigortaları içinde yer alırlar.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1263. maddesinde hayat sigortası, *"sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin (bir rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana*

gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır." şeklinde tanımlanmış idi. Ancak doktrinde bu tanımın yeterli olmadığı savunulmuştu[220]. Bu çerçevede 6102 sayılı kanunda daha yerinde bir tanım öngörülmüştür. Türk Ticaret Kanunu'nun 1487. maddesinde hayat sigortası, sigortacının, belirlenen bir prim karşılığında, sigorta ettirene ya da onun tarafından belirlenen bir kişiye, sigortalı kişinin ölümü veya hayatta kalması durumunda, sigorta bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır.

Hayat sigortası sözleşmesi hukuki niteliği bakımından tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Sigortacı rizikoyu taşıma yükümlülüğünü haizken, sigorta ettiren de prim ödemek durumundadır. Ayrıca yan yükümlülükler de hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından söz konusu olmaktadır. Bunlara sigortacının aydınlatma, sigorta ettirenin ise beyan yükümlülüğü örnek verilebilir.

Hayat sigortası sözleşmesinin bir tarafını sigorta ettiren oluştururken sözleşmenin karşı tarafını sigortacı oluşturmaktadır. Sigortacı, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrası gereği Türkiye'de faaliyet gösterecek anonim veyahut kooperatif şeklinde kurulmuş ve Müsteşarlıktan hayat sigorta gruplarında faaliyet göstermek üzere ruhsat almış olan sigorta şirketleri olabilir. Sigorta ettiren ise, kendi hayatını yahut başkasının hayatını ölüm veya hayatta kalma ihtimalinde sigorta ettiren kişi olarak karşımıza çıkar. Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan borç ve yükümlülükler sigorta ettiren tarafından yerine getirilir.

Tüm sözleşmelerde olduğu gibi hayat sigortası sözleşmesi de, karşılıklı uyumlu iki irade beyanıyla kurulur. Hayat sigortalarında sigorta sözleşmesi yapma önerisi diğer bir deyişle icap, sigorta ettiren tarafından yapılır, sigorta şirketinin sözleşme metnini hazırlaması icap sayılmamaktadır[221]. Sigortacının da sözleşme yapma önerisini kabul etmesiyle sözleşme kurulmuş olur.

Hayat sigortaları, teminat altına aldıkları tehlikelere göre riziko şahsının ölümü veya hayatta kalma ihtimallerine göre akdedilebilir. Riziko şahsının ölümü ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortalarında, riziko şahsının ölmesi halinde sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlüdür. Riziko şahsının ölümü ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortasında lehtar sigorta ettirenin kendisi olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilir. Sigorta ettiren eğer hayat

---

[220] **Tunçomağ**, s. 789; **Ulaş**, Işıl (2002), Can Sigortası Hukuku Hayat ve Kişisel Kaza Sigortaları, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 19.

[221] **Tunçomağ**, s. 792.

sigortasının lehtarının kendisi olacağını bildirmişse bu, sigorta ettiren lehine hayat sigortası olacaktır. Sigorta ettirenin açıkça kendisinin lehtar olduğunu ifade etmesi, özellikle riziko şahsının üçüncü bir kişi olması halinde görülmektedir. Sigorta ettirenin kendisinin riziko şahsı olması durumunda ise ölüm ihtimalli hayat sigortasında kendisini lehtar gösterip gösteremeyeceği hususunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, riziko şahsı olan sigorta ettirenin ölüm ihtimalli hayat sigortasında kendisini lehtar göstermesi mümkündür, zira kendi lehine yaptığı bu sözleşmenin sigorta bedeli alma hakkı da kendi malvarlığına dâhil olacak ve rizikonun gerçekleşmesi halinde terekesinin içeriğine dâhil olacaktır[222]. Terekesine dâhil olmasının sonucu olarak da mirasçıları miras payları oranında bu bedelden yararlanacaklardır. Doktrinde bu görüşün aksine riziko şahsı olan sigorta ettirenin ölüm ihtimalli hayat sigortasında kendisini lehtar olarak gösteremeyeceği de ifade edilmektedir. Zira bu sigorta sözleşmesi, sigorta ettiren kişinin ailesinin geçimine yardımcı olması amacıyla kurulduğundan, üçüncü kişi lehine sözleşmeler içine girdiğinden ve kendisinin bu bedelden yararlanmasının bu sigorta türünün mantığına aykırı olduğu savunulmuştur. Sigorta ettirenin kendisini lehtar göstermediği ihtimalinde bile sigorta bedeli ölümünden sonra zaten terekesine dâhil olarak mirasçılarına geçecektir. Bu halde sigorta ettirenin kendisini lehtar göstermesi hukuken bir sonuç doğurmayacak bir işlemdir[223]. Bu görüşe paralel olarak hayat sigortaları genel şartlarının A.1 bölümünün ikinci fıkrasında sigorta ettiren ve sigortalının aynı kişi olabileceği ve hayatta kalma şartıyla yapılan sigortalarda lehtarın aynı kişi olabileceği belirtilmektedir. Ancak ölüm ihtimalli hayat sigortasından bahsedilmemektedir. Bu nedenle genel şartlarda da ölüm ihtimalli hayat sigortalarında sigorta ettirenin lehtarla aynı kişi olamayacağının kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kanaatimizce riziko şahsının sigorta ettirenin kendisi olduğu ölüm ihtimalli hayat sigortalarında lehtarı da kendisi olarak göstermesinde sakınca bulunmamaktadır. Sigorta ettirenin malvarlığına dâhil olacak olsa bile sigorta bedelinden zaten sigorta ettiren faydalanamayacak, sigorta bedeli mirasçılarına miras payları oranında intikal edecektir. Bu halde yine sigorta bedeli sigorta ettirenin kendisinin ölümünden sonra mirasçılarının geçimlerine katkı sağlamış olacaktır.

Sigorta ettiren hayat sigortası sözleşmesi yaparken kendisini lehtar gösterebileceği gibi bir üçüncü gerçek kişiyi veya bir tüzel kişiyi de lehtar gösterebilir. Lehtarın atanmasına ilişkin

---

[222] **Ayhan/Çağlar**, C. I, s. 117; **Kabukçuoğlu Özer**, F. Dilek (2014), Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, 2. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 131.

[223] **Ünan**, Samim (1998), Hayat Sigortası Sözleşmesi, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 179.

daha ayrıntılı bilgi, çalışmanın ikinci bölümünde lehtar başlığı altında incelendiğinden bu bölümde bu kadar bahsedilmekle yetinilecektir.

Riziko şahsının hayatta kalması ihtimaliyle yapılan hayat sigortaları ise, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesiyle belirtilen süreden daha fazla hayatta kalması halinde sigortacının belirli bir bedeli ödeme yükümlülüğü altına girdiği sigortalardır. Sigorta ettiren bu sözleşmede de başka birisini riziko şahsı olarak göstererek onun hayatta kalması ihtimalini sigorta ettirebilir. Bu sigorta türü başkasının hayatta kalması ihtimali üzerine kurulduğundan üçüncü kişi lehine sözleşme olarak değerlendirilir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1490. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre sigorta ettirenin bir başkasının hayatı üzerinde hayatta kalma ihtimaliyle sigorta sözleşmesi akdedebilmesi için mutlaka o kişinin hayatının devamında menfaatinin bulunması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1496. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre hayat grup sigortaları da yapılabilir. Buna göre, en az on kişiden oluşan ve sigorta ettiren tarafından, belirli ölçütlere göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi olanağı bulunan bir gruba dâhil olan kişiler lehine, tek bir sözleşme ile sigorta yapılabilir. Sözleşmenin geçerlilik süresinde gruba dâhil olan kişiler de sigortadan, grup sigortası sözleşmesi sona erinceye kadar faydalanır. Sözleşmenin kurulmasından sonra grubun on kişiden eksik bir sayıya düşmesi ise geçerliliğini etkilemez. Bu tür sigortalarda sigorta ettiren, sözleşmeyle hayatları sigortalanan kişiler adına sözleşmeyi yapan vakıf, dernek, tüzel kişilik sahibi bir meslek kuruluşu veya bir işveren olabilir. Sigorta sözleşmesinden doğan borç ve yükümlülükler de sigorta ettiren sıfatıyla bu kişilere ait olur.

Hayat sigortası sözleşmesinin tam iki tarafa ve sürekli borç yükleyen bir sözleşme olması özelliği, hem sigortacıya hem de sigorta ettirene çeşitli haklar verilmesini ve borçlar yüklenmesi sonucunu doğurur[224]. Hayat sigortalarında tarafların hak ve yükümlülüklerinden bahsetmek, kusurun sigorta bedelinin ödenmesine etkisi açısından yarar sağlayacaktır. Hayat sigortalarında sigorta ettirenin borcu her sigorta türünde olduğu gibi primi ödemektir. Bunun dışında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü vardır. Sigortacı da sigorta ettiren de sözleşmenin akdedilmesinden önce sözleşmeyle ilgili birbirleri hakkındaki bilgileri bilmek ihtiyacı

[224] Sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup olmadığına ilişkin doktrinde görüş birliği yoktur, Bkz. **Kender** (2016), s. 166-171; **Şeker**, Zehra (2000), Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, Beta Yayınları, s. 1044-1056.

içindedir[225]. Ayrıca sözleşme ilişkisinin varlığının bir gereği olarak tarafların birbirlerine güvenmeleri ve bu doğrultuda hareket etmeleri gerekir. Bu güven sözleşmenin kurulmasından önce kurulmalı ve sözleşme esnasında veya sözleşmesinin sona ermesinde devam etmelidir[226]. Bu nedenlerle sigorta sözleşmesinin akdedilmesinin öncesinde sigorta ettirenin sözleşme ile teminat altına alacağı sigorta himayesi hakkında bilgi sahibi olması, sigortacının da riziko konusu hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Sigorta sözleşmesinin taraflarının bu konularda birbirlerini sözleşmenin kurulmasından önce bilgilendirmesi gerekir.

Beyan yükümlülüğü ayrıca sözleşme devam ettiği sürece rizikonun ağırlığıyla primin uygun bir oranda kalmasının sağlanması ve sözleşmenin her iki tarafının da menfaatlerinin belli bir dengede tutulması bakımından, rizikonun gerçekleşmesinden sonra ise zararın artmasının önlenmesi ve hasar tespiti bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Sözleşme öncesi tarafların birbirini bilgilendirmesi sözleşmenin akıbetini etkileyeceğinden tarafların bilgilendirme yükümlülükleri Türk Ticaret Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiştir. Sigortacının sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü 1423. maddede düzenlenirken, sigorta ettirenin sigortacıya karşı beyan yükümlülüğü 1435. maddede düzenlenmiştir. Bu yükümlülükler sözleşmenin karşı tarafının talebi olmasa dahi dürüstlük kuralı çerçevesinde kendiliğinden yerine getirilmesi gerekir[227].

Beyan yükümlülüğü aslında sigorta ettirenin bir yükümlülüğüdür[228]. Ancak yalnızca sigorta ettiren tarafından değil, aynı zamanda sigorta ettirenin temsilcisi veya sigortalı tarafından yerine getirilebilir. Doktrinde tartışmalı bir husus olmakla birlikte beyan yükümlülüğünün lehtar tarafından yerine getirilmesi de söz konusu olabilir[229]. Beyan yükümlülüğünün sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar tarafından yerine getirilmesi mümkün ise

---

[225] **Özdamar**, Mehmet (2009), Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 188.

[226] **Hacıömeroğlu**, Oğuzhan A. (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi', Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, s. 53.

[227] **Aydın**, Sevgican (2018), Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 21.

[228] **Aydın**, s. 69; **Baysal**, Pelin (2011), '6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bakımından Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerinin İhlaline İlişkin Yaptırımlar', Legal Hukuk Dergisi, C. 9, S. 2011, https://legal.com.tr/Book/NIPsa0kHCUu1Es-eYVKvQA/1294e7d758df410f8496dd5ed58fc83d?s=Legal+Hukuk+Dergisi+Y%C4%B1l+2011+Say%C4%B1+105, s.e.t. 11.08.2018, s. 3519.

[229] **Demirayak**, Ezgi Başak (2011), 'Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, s. 478, dn. 1, http://inonu.dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22404/239805, s.e.t. 4.11.2018.

bu kimseler tarafından ihlali de söz konusu olabilir[230]. Bu bağlamda Türk Ticaret Kanunu'nun 1412. maddesine göre sigorta ettirenin bilgisine ve fiillerine hukuki sonuç bağlanan hususlarda, sigortadan haberi olması koşuluyla sigortalının, temsilcisi varsa temsilcisinin, hayat sigortalarında da lehtarın bilgisi ve fiilinin de dikkate alınacağı düzenleme altına alınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nda beyan yükümlülüğü dört şekilde düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. maddesi sözleşmenin kurulması sırasında beyan yükümlülüğünü düzenlerken, 1443. maddesi sözleşme teklifinin yapılması ile teklifin kabulü arasındaki değişikliklerin beyan yükümlülüğünü düzenlemiştir. Kanunun 1444. maddesi ise sözleşme süresince beyan yükümlülüğünü, 1446. maddesi rizikonun meydana gelmesi hâlinde söz konusu olan beyan yükümlülüğünü düzenlemiştir.

Sigortacı, sigorta sözleşmesini yaptığı sırada, kendi çabaları ve araştırmaları ile sigortanın konusu üzerinde bilgi sahibi olabilir. Ancak sigorta ettiren sigorta konusu hakkında en yakın ve gerçek bilgiye sahip olduğundan, sigortacının sigorta ettirenin beyanlarına ihtiyacı bulunmaktadır. Zira sigorta ettirenin sigortacıyı sözleşme konusu hakkında bilgilendirdiği konular sigorta priminin tayin edilmesinde ehemmiyet arz eder.

Türk Ticaret Kanunu'nun "Can Sigortaları" başlıklı bölümünde beyan yükümlülüğü özel olarak düzenlenmediği için, beyan yükümlülüğünün bu sigortalara uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmıştır. 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu zamanında da yapılan bu tartışmalar sonucu, kanunun tüm sigorta sözleşmelerine uygulanacak hükümlerinin düzenlendiği kısımda beyan yükümlülüğüne yer verilmesi, bu yükümlülüğün can sigortalarında da söz konusu olduğu kanaatini uyandırmıştır[231]. Ancak yine doktrinde, 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun beyan yükümlülüğünü düzenleyen 1290. maddesi, genel hükümler arasında olmadığından ve bu hükmün hayat sigortalarında da uygulanacağı belirtilmediğinden, beyan yükümlülüğünün hayat sigortalarında uygulanmayacağı görüşü de mevcut idi[232]. Yargıtay içtihatlarında ise genellikle hayat sigortalarında beyan yükümlülüğünün uygulandığı görülmektedir[233].

---

[230] **Eroğlu**, Sevilay (2005), Hastalık Sigortası Sözleşmesinin Kurulmasında İhbar Külfeti, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 190 vd.; **Öztan**, Fırat (1966) Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, s. 82 vd.; **Şeker Öğüz** (2010), s. 58 vd.

[231] **Baysal**, P., s. 3518; **Bozer** (1965), s. 354.

[232] **Arseven**, Haydar (1960), 'Ticaret Kanunu'nun Sigortacıya Müteallik Umumi Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler', Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 27 Nisan-3 Mayıs 1959, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, s. 183-216.

[233] **Aydın**, s. 41, 42.

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlali esasen kusurlu bir davranış halidir. Ancak çalışmamızda, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün ihlali bir kusur hali olarak incelenmemiştir. Zira çalışmanın asıl amacı rizikonun gerçekleşmesi sırasındaki kusurun sigorta tazminatı ya da bedelinin ödenmesine etkisini incelemektir. Bu nedenle beyan yükümlülüğüne bu kadar değinilmekle yetinilecektir.

Hayat sigortalarında sigortacının borcu ise yine tüm sigorta türlerinde olduğu gibi rizikoyu taşımaktır. Bunun dışında sigortacının sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesine göre aydınlatma yükümlülüğü, sigortacı ve acentesinin, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve sözleşme ilişkisinin süresi boyunca, gerekli inceleme süresi de tanımak koşuluyla, kurulacak olan sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özellikle dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini ve poliçeden bağımsız olarak sigorta ilişkisi açısından önemli olabilecek durum ve gelişmeleri sigorta ettirene yazılı olarak bildirmesidir. Böylece aydınlatma yükümlülüğü de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne karşı sigortacının bir yükümlülüğü olarak öngörülmüştür. Bu yükümlülükler tarafların sözleşmenin kurulmasında ve devamı süresince birbirlerini sigorta konusu ve himayesi hakkında bilgilendirmesini sağlamaktadır.

3.1.2.2. Kaza Sigortaları

Kaza sigortaları Türk Ticaret Kanunu'nun 1507. ila 1510. maddelerinde düzenlenmektedir. Söz konusu kanunun 1507. maddesine göre, kaza sigortalarında sigortacı, belirli bir prim karşılığında sigortalının uğrayabileceği kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik durumları olmasını teminat altına almaktadır. Ölüm rizikosu, aniden veyahut kaza anından itibaren en çok bir yıl içinde gerçekleşmişse sigorta bedeli sigorta ettirene yahut onun tarafından belirlenmiş bir lehtara yahut geçici ve sürekli engellilik veya iş göremezlik durumlarında ise sigortalının kendisine ödenecektir. Eğer sigortalı geçici olarak çalışma gücünü kaybetmişse, poliçede belirlenmiş süre ile sınırlı olmak üzere, mahrumiyetin devam ettiği zaman zarfında günlük hesabıyla tazminat ödenir.

Kaza sigortaları hukuki mahiyet olarak kimi zaman zarar sigortalarından kimi zamansa meblağ sigortalarından sayılmaktadır. Sigorta sözleşmesinde rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının belirlenen bir meblağı ödeyeceği kararlaştırılmışsa burada bir meblağ sigortası söz konusu olacak, ancak zararın karşılanacağı kararlaştırılmışsa bir zarar sigortası mahiyeti

taşıyacaktır. 1507. madde hükmünde düzenlenmiş rizikolar açısından kaza sigortası bir meblağ sigortası mahiyeti taşımaktadır.

Kaza sigortalarında sigortalı yahut riziko şahsı, rizikonun şahsında gerçekleşeceği yani kazaya maruz kalacak kişiyi belirtir. Sigorta ettiren, kaza sigortasında kendisini sigortalı gösterebileceği gibi üçüncü bir kişiyi de sigortalı olarak gösterebilir. Sigorta ettirenin kendisi aynı zamanda sigortalıysa, ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin atadığı lehtar, lehtar atanmamışsa mirasçıları sigorta bedelini almaya hak kazanır. Sigortalının sakat kalması veya iş göremez hale gelmesi halinde ise sigorta bedelini talep etmeye sigorta ettirenin kendisi yetkilidir. Sigorta ettirenin sigortalı olarak üçüncü bir kişiyi gösterdiği kaza sigortalarında ise ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren kendisini lehtar olarak atamışsa kendisi, başkasını lehtar olarak atadıysa lehtar gösterilen kişi sigorta bedeline hak kazanır. Sigortalının sakat kalması veya iş göremez hale gelmesi halinde ise sigorta bedelini talep etmeye sigortalı yani şahsında riziko gerçekleşen kişi yetkili olur. Bu tür kaza sigortalarında sigortalı dışında sigorta ettirenin kendisinin ya da başka bir üçüncü kişinin lehtar gösterilmesi geçerli değildir[234].

Kaza sigortaları anlamında kazanın tanımı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılmamıştır. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 178. maddesinin 2. fıkrasında ise kaza tanımı yapılmaktadır. Bu tanıma göre kaza, sigortalının kendi iradesi dışında dışarıdan bedeni üzerinde etki doğuran ve ani olarak gelişen bir olay nedeniyle bedeni bir zarara uğramasıdır[235]. Görüldüğü üzere kaza sigortasının söz konusu olabilmesi için sigortalının kendi iradesi dışında bir etkinin zararı meydana getirmesi gerekir. Bu açıdan sigortalının kendi kusuruyla hatta kasten işlediği fiillerin kaza olmadığı savunulabilir. Ancak bazı istisnai hallerde sigortalının kusurlu hareketi de kaza sigortası himayesine girebilir. Mesela sigortalının bir spor müsabakası içinde rakibini etkisiz hale getirmek isterken kendisini sakatlaması, zehirli bir gazı soluması sonucu ölmesi, kendi aldığı uyuşturucudan doz aşımı nedeniyle ölmesi, ısınmak için ateş yakması ve bunun sonucunda sakat kalması halleri buna örnek sayılabilir[236]. Bu gibi durumlarda sigortalının kusuru hatta kasti hareketi söz konusu olmakla birlikte, sonucu bir dış etkinin de varlığı meydana getirmektedir.

---

234 **Ünan** (2016), C.III, s. 329.

235 https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=861#165, s.e.t. 05.02.2019; **Ünan** (2016), C.III, 332.

236 **Ünan** (2016), C.III, 335.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1510. maddesi uyarınca hayat sigortalarında sigortalıyı düzenleyen 1490. maddenin 2 ilâ 4. fıkraları, kaza sonucu ölüm rizikosu için yapılan sigortalarda da uygulanır. Hükmün 2. fıkrasına göre hayat sigortalarının diğer hükümleri de, kaza sigortalarına kıyas yoluyla tatbik edilir. Hükmün 2. fıkrasına göre gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise, zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır.

3.1.2.3. Hastalık ve Sağlık Sigortaları

Hastalık ve sağlık sigortaları Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta türlerine ilişkin özel hükümleri içeren bölümünde can sigortaları başlığı altında düzenlenmektedir. Kanun sistematiğinde hastalık ve sağlık sigortası tek bir başlık konularak hayat ve kaza sigortalarından sonra üçüncü bir can sigortası türü olarak öngörülmüştür. Hastalık sigortalarının can sigortası olması hususunda bir tartışma bulunmamakla birlikte sağlık sigortalarında, sigorta ettirenin malvarlığının pasifinde meydana gelecek bir azalmanın sigorta teminatına alınması nedeniyle zarar sigortaları içinde sayılması gerektiği belirtilmektedir[237].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1512. maddesi hükmüne göre hastalık sigortası, sözleşmede kararlaştırılan hastalıklardan birinin veya birkaçının, sözleşme süresinde gerçekleşmesini veya ortaya çıkmasını sigorta himayesi altına alan sigortalardır. Eğer sözleşmede birden çok hastalık sigorta teminatına alınmışsa, hastalıklardan birinin gerçekleşmesi durumunda da sigorta bedeli ödenir ve sözleşme sona erer. Çünkü sigorta teminatının, aksi sözleşmede kararlaştırılmadıysa, hastalıklardan sadece birinin gerçekleşmesi durumunu kapsadığı kabul edilir.

Sağlık sigortası, sigortacının, sigorta süresi içinde sigortalının hastalanması veya herhangi bir kaza sonucu yaralanması ihtimaline karşı tedavisi için gerekli masrafları ve varsa gündelik tazminatları, sigorta sözleşmesinde belirlenmiş miktarlara kadar temin etmeyi üstlendiği sigortalardır. Sağlık sigortalarında teminat altına alınan hususlar Türk Ticaret Kanunu'nun 1513. maddesinde sayılmaktadır. Buna göre sağlık sigortalarında aksi kararlaştırılmadığı sürece teminat, hastalık sonucu gereken ilaçlar dâhil olmak üzere, her türlü tıbbi bakımı, gebeliği ve doğumu, hastalıkların erken tanısına yönelik, ayaktaki incelemeler de dâhil, sözleşmede kararlaştırılan giderler ile yatarak tedavi gerektiren durumlarda günlük hastane giderlerini, sigortalının, hastalık sonucu çalışamaması nedeniyle yoksun kaldığı

[237] **Ünan** (2016), C. III, s. 391.

kazançlar için belirlenen günlük iş görememe miktarını ve sigortalı bakıma muhtaç haldeyse bakım nedeniyle oluşan giderleri veya belirlenen gündelik bakım parasını kapsamaktadır.

Sağlık sigortaları hem meblağ sigortası hem de zarar sigortası niteliği taşıyabilen sigortalardır. Sağlık sigortaları, her ne kadar kanunda can sigortaları başlığı altında düzenleme alanı buluyor olsa da, tedavi giderleri, hastane bakım ve masrafları ile iş görememeden doğan kazanç kaybı teminatları açısından zarar sigortası özelliği de taşımaktadır. Zira bu teminatlar sözleşmeyle önceden belirlenebilecek bir miktar olmayıp rizikonun gerçekleşmesinden sonra yapılan giderlerle belli olmaktadır. Bu bakımdan sigortacı, sözleşmede belirlenen azami limite kadar ödeme yapmakla yükümlüdür. Buna karşılık, sigorta sözleşmesinde sigortalının hastalanması halinde belirlenen bedelin ödenmesi öngörülüyor ise, meblağ sigortası özelliği taşıdığı söylenebilir[238].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1519. maddesinin 2. fıkrasında sigortalının uğradığı hastalık, ilaç ve tedavi için harcama yapılması gibi gerçek zararların karşılanması kararlaştırılan sağlık sigortalarında, genel hükümler dışında, zarar sigortalarına ilişkin hükümler ile 1500, 1501 ve 1502. maddelerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Sağlık sigortasıyla ilgili hüküm bulunmayan hallerde zarar sigortası hükümlerinin uygulanması, sağlık sigortalarının zarar sigortası başlığı altında değerlendirilmesi gerektiğini gösterir.

3.2. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1429. MADDESİNİN GENEL HÜKÜM NİTELİĞİ

Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukukuna ilişkin hükümlerin düzenlendiği altıncı kitabının birinci kısmı genel hükümlere ayrılmıştır. Genel hükümlerin düzenlendiği birinci kısım, 1401. madde ila 1452. madde hükümlerini kapsar. Bu kapsamda düzenlenen hükümler, tüm özel sigorta türlerine uygulanma kabiliyetini haizdir. Özel sigorta türlerine ilişkin özel hükümler ikinci kısmın içinde düzenleme alanı bulmuştur. İkinci kısmın birinci bölümü zarar sigortalarına ilişkin hükümleri, ikinci bölümü ise can sigortalarına ilişkin bölümleri barındırır.

Türk Ticaret Kanunu'nun tüm sigorta türlerine uygulanabileceği öngörülmüş olan genel hükümlerinin kapsamında 1429. madde de bulunmaktadır. Bu açıdan sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin kusurlarıyla rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermeleri halinde hangi sigorta türü söz konusu olursa olsun 1429.

---

[238] **Çeker**, s. 354; **Karabıyık**, Aydın (2006), 'Poliçe Genel Şartları Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Uyarınca Sağlık Sigortası Sözleşmesi' (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, , İstanbul, s. 23.

madde hükmünün uygulanma kabiliyeti vardır. Ancak yukarıda değinildiği üzere kanun koyucu bazı sigorta türlerinde 1429. madde hükmünün uygulanabilir olmasına rağmen kusurla rizikonun gerçekleştirilmesi hali için özel hükümler öngörmüştür. Ancak bu özel hükümlerin varlığı 1429. madde hükmünün genel hüküm niteliğini ve söz konusu sigorta türlerine uygulanma kabiliyetini etkilemez.

Bu sigorta türleri içinde sorumluluk sigortalarında 1477. madde ile ve can sigortalarında ise 1503 ve 1504. maddelerle rizikonun gerçekleştirilmesinde kusurun etkisi ayrıca düzenlenmiş olsa da, bu hükümlerin uygulanamadığı yahut neticeyi kapsamadığı somut olaylar açısından 1429. madde hükmünün uygulanma kabiliyeti devam eder.

Yine, sorumluluk sigortalarına ilişkin 1477. madde hükmü açısından da, can sigortalarına ilişkin 1503 ve 1504. madde hükümleri açısından da ihmal ile rizikoya sebebiyet verme halinin, sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesine etkisi düzenlenmediğinden, bu durumlarda 1429. madde hükümlerine gidilmesi gerekir.

3.3. SİGORTA TÜRLERİ BAĞLAMINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİNDE KUSURUN ETKİSİNE DAİR ÖZEL ESASLAR

3.3.1. Mal Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukukunu düzenleyen altıncı kitabının sistematiğine bakıldığında öncelikle tüm sigorta türlerine uygulanacak genel hükümler ihdas edildikten sonra özel sigorta türlerine ilişkin hükümlere geçildiği görülmektedir. Bu açıdan kanunun 1429. maddesinin genel hükümler arasında yer aldığını dolayısıyla tüm sigorta türlerine uygulanma kabiliyetini haiz olduğundan yukarıda bahsedilmiştir. Ancak aşağıda inceleneceği üzere rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatının yahut sigorta bedelinin ödenmesine etkisinin özel sigorta türlerine ilişkin maddeler arasında da düzenleme konusu olduğu görülür. Daha önce de bahsedildiği üzere 1429. madde haricinde sorumluluk sigortaları açısından 1477. madde, can sigortalarından biri olan hayat sigortaları için ise 1503. ve 1504. maddeleri ihdas edilmiştir. Ancak mal sigortaları açısından rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatına etkisi ile ilgili ayrıca bir düzenleme yoktur. Bu açıdan mal sigortaları açısından rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatına etkisi incelenirken 1429. madde hükmüne göre değerlendirme yapılmalıdır. 1429. maddeyle ilgili açıklamalar çalışmanın ikinci bölümünde detaylı bir şekilde yapıldığından burada tekrar edilmeyecektir. Zira mal

sigortalarına ilişkin konunun değerlendirilmesi 1429. maddenin değerlendirmesiyle aynılık gösterir.

3.3.2. Sorumluluk Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi

3.3.2.1. Sorumluluk Sigortalarında Riskin Gerçekleşmesi (Sigorta Olayı)

3.3.2.1.1. Genel Olarak

Risk kavramı, sigorta sözleşmelerinin temel unsurudur[239]. Risk tanımı, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre zarara uğrama tehlikesidir. Doktrinde ise risk, Can[240] tarafından istenmeyen neticeleri meydana getiren olgu olarak tanımlanırken, Akmut[241] tarafından ise bir olayın beklenen neticesinden önemli ölçüde saparak gerçekleşen neticesinin objektif olasılığı olarak tanımlanmıştır. Bozer[242] ise riskin, gerçekleşmesinden korkulan olayın gerçekleşmesinden önceki döneme ait bir kavram olduğunu ve korkulan olayın gerçekleşmesinden sonra ise *"sinistre"* terimi ile ifade edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Günlük yaşamın bir parçası olan belirsizlikler ve riskler, teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte azalmamış hatta tam tersine artma eğilimi göstermiştir. Bu sebeple kişiler doğumlarından itibaren, işletmeler ise iktisadi yaşama katılmalarından itibaren risklerle karşılaşmaya başlarlar[243]. Risk oluşturduğu kabul edilen olayların gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen olumsuz sonuçtan etkilenen kişiler risk taşıyıcısı olarak tanımlanır[244]. Risk taşıyıcıları hem gerçek hem de tüzel kişi olabilirler.

Sigorta hukukuna hâkim ilkeler ve temel esaslar gereğince her risk sigorta himayesine alınmaz. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinde sigorta sözleşmesinin *"sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme"* olarak tanımlandığı görülür. Hükme

---

239 **Kender** (2016), s. 293.

240 **Can** (2009), s. 7.

241 **Akmut**, Özdemir (1980), Hayat Sigortası Teori ve Türkiye'deki Uygulama, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 26.

242 **Bozer** (1965), s. 46, dn. 35.

243 **Uluğ**, İlknur (2005), 'Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler', Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği- Sempozyum, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 308.

244 **Can** (2009) s. 7; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 36.

göre kanun koyucu, sigortalanabilecek menfaatleri sadece parayla ile ölçülebilen menfaatler[245] olarak belirlemiştir. Bu sebeple yalnızca iktisadi sonuç doğuran riskler sigortalanabilir[246].

Sorumluluk sigortalarında ise risk açısından Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesi hükmü önem arz eder. Hükmün birinci fıkrasında *"sigortacı sorumluluk sigortası ile sözleşmede aksine hüküm yoksa sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder."* düzenlemesi mevcuttur. Söz konusu hüküm sorumluluk sigortalarının konusu ve kapsamını düzenler. Hükümden yola çıkılarak sorumluluk sigortalarında risk kavramı, sigortalının, üçüncü şahıslara karşı sorumlu olmasına neden olacak olaylar sebebiyle malvarlığında oluşabilecek azalma ihtimalinin varlığıdır[247].

Sigorta sözleşmesiyle sigortanın teminat altına aldığı riskin gerçekleşmesi ise sigorta olayı olarak adlandırılır[248]. Sigorta olayının gerçekleşme anı, sigorta himayesinin zaman bakımından sınırlandırılması yönünden önem taşır[249]. Zira sigorta sözleşmesiyle sigortacı, sigorta ettirenin prim ödeyeceği süre içinde gerçekleşen risklerin neden olduğu zararları tazmin etme yükümlülüğü altına girer[250]. Bu nedenle de, sigorta olayının maddi sigorta süresi içinde meydana gelmesi gerekir[251]. Sigorta olayının maddi sigorta sözleşmesi süresi içinde meydana gelmesiyle sigorta himayesinin zaman bakımından sınırı belirlenmiş olur[252].

Sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiği anın açıklanmaya çalışıldığı ve birbirlerinden farklı şekilde riskin gerçekleşme anına ilişkin zamanları savunan görüşler bulunmaktadır.

---

245 **Uluğ** (2005), s. 311; **Can** (2009), s. 8.

246 **Bennett,** Carol S. (1989) Insurances of Liability, 2nd Edition, London, Witherby & Co. Ltd., s. 75.

247 **Bozer**, Ali (2009), Sigorta Hukuku (Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri), 2. Baskı, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 134; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 38.

248 **Ahrens**, R. (1935), Der Eintritt des Versicherungsfalles in der Haftpflichtversicherung, Nürnberg, s.8; **Wandt**, Manfred / **Weyers**, Hans L. (2003), Versicherungsrecht, 3. Aufl, Carl Heymanns Verlag, s. 174, Rn. 659; **Yongalık**, Aynur (1998), Çevre Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 183.

249 **Şenocak**, Kemal (2000), Mesleki Sorumluluk Sigortası -Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 78.

250 **Şenocak** (2000), s. 78; **Yongalık** (1998), s. 184.

251 **Hacıömeroğlu** (2017), s. 71.

252 **Yongalık** (1998), s. 185.

3.3.2.1.2. Sigorta Olayını Tespite Matuf Teoriler

3.3.2.1.2.1. Sebep Olayı Teorisi

Sebep olayı teorisine göre, rizikonun gerçekleştiği an, sorumluluğu doğuran hareketin yapıldığı andır[253]. Sorumluluk sigortalarında sigortacı, sigorta ettiren yahut sigortalının sorumluluğunun olduğu bir durumda bunlara karşı tazminat istemlerini teminat altına alır. Dolayısıyla sigorta ettiren veya sigortalının sorumluluğunu doğuran bir olayın meydana gelmesi, sigortacının edim yükümlülüğünün söz konusu olması için gereklidir[254]. Sebep teorisi, riskin gerçekleşmesi anını işte bu şekilde sigorta ettiren yahut sigortalının sorumluluğuna neden olan olayın gerçekleştiği an olarak kabul eder[255]. Bir diğer deyişle sorumluluk doğuran olayın meydana geldiği an riskin gerçekleştiği an olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple bu teori *"sebep olayı"* şeklinde isimlendirilmiştir[256]. Sebep olayı teorisi esas alındığında sigorta ettiren yahut sigortalının sigorta süresi içinde sorumluluğunu doğuran olayı gerçekleştirmesi halinde ortaya çıkacak olan zarar, sigorta ilişkisi son bulduktan sonra ortaya çıkmış olsa bile sigorta teminatı kapsamına girmektedir[257]. Sebep olayı teorisinde, sorumluluğu doğuran olayın sigorta süresi içinde meydana gelmesi şartıyla sigorta ilişkisinin sona ermesinden sonra oluşan zararlar da sigorta himayesine dâhildir[258]. Dolayısıyla sebep olayı teorisinde sigorta himayesi geleceğe etki sağlamakta ve sigorta ettirenin faydalandığı görülmektedir[259]. Ancak sebep olayı teorisi kabul edildiğinde sigorta süresi içinde meydana gelen zararlar, sorumluluğu doğuran olay sigorta ilişkisinin başladığı tarihten daha önce bir tarihte meydana gelmişse sigorta himayesi kapsamına girmeyecektir[260].

---

253 **Bozer** (1965), s. 181; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 73; **Ulaş** (2012) s. 771; **Yongalık** (1998), s. 187.

254 **Hacıömeroğlu** (2017), s. 73; **Şenocak** (2000), s. 80.

255 **Fidan**, İsmail (2005), 'Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi', Ankara Barosu Dergisi, S. 2005/2, s. 40; **Wagner**, Erich (1986), Haftpflichtversicherung, 2. Aufl., Bühl, Karlsruhe, s. 118; **Yongalık** (1998), s. 187.

256 Yabancı hukuk doktrininde sebep olayı teorisine göre oluşturulan sigorta sözleşmeleri *"occurance basis policy"* şeklinde adlandırılır, **Can** (2009), s. 19.

257 **Schmidt**, R. (1956), Gedanken zur Dauer des Haftpflichtversicherungsschutz, VersR., s. 266; **Stoecker**, Phillip (2011), Der Vorsatz des Versicherungsnehmers bei der Herbeiführung des Versicherungsfalles im Sinne des ′ 103 VVG, Göttingen Universitätsverlag, Berlin, s. 28; **Şenocak** (2000), s. 80; **Yongalık** (1998), s. 187. Alman imparatorluk yüksek mahkemesinin bir kararında sigorta himayesine dahil olabilmesi için zarara sebep olan olayın sigorta sözleşmesi devam ederken gerçekleşmesinin yeterli olduğuna fakat zararın sigorta süresi içinde yahut sigorta süresi sona erdikten sonra gerçekleşmesinin önemli olmadığına karar verilmiştir; **Şenocak** (2000), s. 80.

258 **Fidan** (2005), s. 41; **Şenocak** (2000), s. 81.

259 **Hacıömeroğlu** (2017), s. 75; **Schmidt** (1956), s. 266.

260 **Fidan** (2005), s. 41; **Şenocak** (2000), s. 83; **Yongalık** (1998), s. 189; Doğal olarak bu, sigortacının lehine bir durum oluşturmaktadır; **Yongalık** (1998), s. 189.

3.3.2.1.2.2. Zarar Olayı Teorisi

Sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleştiği anı açıklayan ikinci teori ise, zarar olayı teorisi olarak adlandırılır[261]. Sorumluluk sigortaları pasif sigortası türü olduğundan, sigorta ettiren, malvarlığını zarara uğratan bir hadisenin meydana gelmesi ihtimaline karşı sigorta yaptırır. Sigorta ettirenin malvarlığındaki bu zarar, kendisine karşı tazminat isteminde bulunulmasına değil, sorumluluğunun doğmasına bağlıdır[262]. Zarar olayı teorisi esas alındığında, sigorta ettirenin sorumluluğunu doğuran olayın sigortanın maddi süresi başlamadan gerçekleşmiş olması halinde dahi zarar, sigorta süresi içinde meydana gelirse sigorta himayesi kapsamında değerlendirilir[263]. Sigorta ettiren, bu teori esas alındığında geçmişe etkili olarak sigorta himayesinden yararlanabilmektedir[264]. Bu sebeple zarar olayı teorisinin benimsendiği sigorta sözleşmelerinde sigortacının, sigorta ilişkisi başlamadan evvel meydana gelmiş olaylar sebebiyle sigorta sözleşmesi süresinde ortaya çıkan zararlar için tazmin yükümlülüğü mevcuttur. Ancak bu teori esas alındığında geçmişe etkili sigorta himayesi sağlanması, sigorta ettirenin yaptığı bir hareketi dolayısıyla sorumluluğunun doğacağını bilmesi sebebiyle ve bu sorumluluktan kurtulmak maksadıyla sigorta yapmasına neden olabilir[265]. Bu halde de sorumluluk sigortaları, kusurlu hareketleriyle zararın gerçekleşmesine sebebiyet veren şahısların sorumluluktan kurtulmak amacıyla kullandıkları araç haline gelir. Böyle bir sonuç da sigorta hukukunun, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olan olayların sigortalanabileceği ilkesine aykırı olduğu görülür. Zira sigorta ettiren şahıs, sorumluluğunu doğuran zarara karşı düşük bir meblağ olan primi ödeyerek sorumluluktan kurtulmaktadır. Zarar olayı teorisinin neden olduğu bu mahzurun Türk Ticaret Kanunu'nun 1435. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunan sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğü ile giderilebileceği savunulabilirse de[266], sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğünün bu mahzuru gidermede tek başına etkili olamayacağını düşünmekteyiz[267]. Zira sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğü açısından riziko ile ilgili önemli

---

[261] Yabancı hukuk doktrininde sebep olayı teorisine göre oluşturulan sigorta sözleşmeleri *"act occured"* veya *"folgeereignisttheorie"* şeklinde adlandırılır; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 77, dn. 260.

[262] **Fidan** (2005), s. 42; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 77; **Littbarski**, Sigurd (2001), Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Haftpflichtversicherung: AHB- Kommentar, München, §1, Rn.8, **Ulaş** (2012), s. 771.

[263] **Schmidt** (1956), s. 266.

[264] **Fidan** (2005), s. 42; **Şenocak** (2000), s. 91.

[265] **Şenocak** (2000), s. 92; **Yongalık** (1998), s. 193.

[266] Bkz. **Yongalık** (1998), s. 193.

[267] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 79.

hususları sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması esnasında bildiğini ispat yükü sigortacıdadır. Bu hususun ispatı ise maddi hukuk açısından zor bir durumdur[268].

Yukarıda bahsedilen iki teorinin kusurun sigorta tazminatına etkisi belirlenirken önemi büyüktür. Zira sebep olayı teorisi esas alındığında sigorta ilişkisinden önce yapılan bir hareket sonucu sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi süresi içinde sorumluluğunun doğması sigorta himayesine dâhil olmayacak, ancak sigorta süresi içinde sorumluluğu doğuran olay gerçekleşirse sigorta himayesi kapsamına girecektir. Zarar olayı teorisi esas alındığında ise sigorta ilişkisi doğmadan meydana gelen bir olay sigorta sözleşmesi içinde sorumluluğa neden oluyorsa sigorta himayesi kapsamında değerlendirilecek ancak sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olayın sözleşme ilişkisi sona erdikten sonra sorumluluğun doğmasına neden olması halinde sigortacı tazminle yükümlü olmayacaktır. Bu açıdan bakıldığında sorumluluk sigortalarında sigorta himayesi, riskin gerçekleştiği anın kabulüne göre değişiklik göstermektedir.

3.3.2.1.2.3. Tazminat Talebinin İleri Sürülmesi Teorisi

Tazminat talebinin ileri sürülmesi teorisine göre ise, riskin gerçekleştiği anın belirlenmesi açısından sigorta ettirenin üçüncü kişiye zarar verdiği yani haksız fiil işlediği yahut dikkat yükümlülüğünü ihlal ettiği an önem taşımaz[269]. Riskin gerçekleşme anı, bu teoriye göre sebep olayı veya zarar olayının gerçekleştiği andan farklı olarak zarar gören tarafından tazminat talebinin sigorta ettirene karşı ileri sürüldüğü an olarak kabul edilir[270]. Böylece sigortalının zararı, üçüncü kişiye zarar verdiği anda değil, üçüncü kişinin tazminat talebinde bulunduğu an meydana gelir. Eğer üçüncü kişi sigortalıya karşı tazminat talebinde bulunmazsa, sigortalının zararı da söz konusu olmaz[271]. Bu sebeple de, tazminat talebinin ileri sürülmesi teorisi riskin gerçekleşme anını zarar gören kişinin sigortalıya karşı tazminat talebi ileri sürmesi anı olarak kabul eder[272]. Yabancı hukuk doktrininde bu teorinin kabul edildiği sigorta sözleşmeleri *"claims made basis policy"* olarak adlandırılır[273]. Bu teorinin kabulü uzun bir sürede tedricen

---

[268] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 79; **Şenocak** (2000), s. 92.

[269] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 83; **Şenocak** (2000), s. 101.

[270] **Lange**, Oliver (2002), Praxisfragen der D&O-Versicherung (Teil II), DStR. Heft 39, s. 1675; Türk hukukunda bu teori Kender ve Atabek tarafından savunulmaktadır; **Kender** (1977) s. 8, 9; **Atabek**, s. 411, 412.

[271] **Fidan** (2005), s. 44; **Şenocak** (2000), s. 101.

[272] **Bozer** (1981), s. 182; **Fidan** (2005), s. 44; **Kender** (1977), s. 9; **Şenocak** (2000), s. 102; **Ünan**, Samim (1998), 1. Baskı, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul, Beta Yayınları, s. 31; **Yongalık** (1998), s. 195.

[273] **Can**, Mertol (2006), Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Bir Bakış, 1. Baskı, Ankara Bankacılık Enstitüsü Yayınları, s. 18.

meydana gelen zararalar açısından yani sebep ile zararın arasındaki sürenin uzun olması halinde riskin gerçekleştiği anın tespitini yapmakta kolaylık sağlar[274]. Ancak bu teori, sorumluluğunun doğduğunun farkında olan sigorta ettirenin zarar gören kişinin tazminat talebinde bulunmasından önce sigorta sözleşmesi kurarak sorumluluktan kurtulabileceği sebebiyle eleştirilere maruz kalmıştır[275]. Yukarıda açıklanan zarar olayı teorisi için de aynı sakınca mevcuttur. Zarar olayı teorisinde olduğu gibi bu eleştiri, Türk Ticaret Kanunu'nun beyan yükümlülüğünü düzenleyen 1435. ve devamı maddelerinin uygulanmasıyla çözülebileceği savı ile savunulmuştur. Ancak söz konusu hükümlerin bu sakıncayı bertaraf etmede yeterli olmadığı da aşikârdır[276].

3.3.2.1.2.4. Sigorta Olayının Tespitine İlişkin Diğer Teoriler

Yukarıda bahsedilen teoriler dışında riskin gerçekleştiği anını belirleme açısından zararın tespitini önemseyen teoriler de mevcuttur. Bunlardan biri olan zararın sübjektif tespiti yahut bir diğer deyişle keşif teorisine göre zararın tespit edildiği ilk an sigorta sözleşmesinin süresi içinde yer alıyor ise, sigortacı zararı tazminle yükümlüdür[277]. Yine zararın tespiti teorilerinden bir diğeri olan zararın mahkeme önünde veya dışında yapılan işlemlerle kesin olarak tespiti teorisine göre, sorumluluk sigortasının teminat altına aldığı zararın doğduğu an, sigorta ettirenin sorumluluğunun tespit edildiği andır[278].

Riskin gerçekleşme anını belli bir zaman noktasına indirmeye gerek görmeyen teoriler ise yukarıda bahsedilen teorilerin aksine riskin gerçekleşmesi anı ile ilgili belli bir zamanı esas almamaktadır. Bu teorilerden biri olan mürekkep sigortalanan olay teorisine göre, riskin gerçekleşmesi, sebep olayı ve tazminat talep edilmesi sürecinin tamamının sigorta sözleşmesi süresinde gerçekleşmesine bağlıdır[279]. Süreklilik gösteren sigortalanan olay teorisine göre ise, riskin gerçekleşmesi, sebep olayı, zarar olayı ve tazminat talep edilmesi unsurlarından birinin

---

[274] **Fidan** (2005), s. 44; **Sopacı Öztuna**, Birgül (2015), Yönetici Sorumluluk Sigortası, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 224; **Şenocak** (2000), s. 103; **Yongalık** (1998), s. 197;

[275] **Fidan** (2005), s. 45; **Şenocak** (2000), s. 106; **Ünan** (1998) s. 44, 45.

[276] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 84.

[277] **Fidan** (2005), s. 43; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 85, 86; **Şenocak** (2000), s. 98; **Ulaş** (2012), s. 771; **Yongalık** (1998), s. 199.

[278] **Bozer** (1981) s. 182; **Fidan** (2005), s. 46; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 87; **Şenocak** (2000), s. 110; **Ulaş** (2012), s. 771, 772; **Ünan** (1998) s. 33.

[279] **Fidan** (2005), s. 47; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 88; **Şenocak** (2000), s. 112.

sigorta sözleşmesi süresinde meydana gelmesi halinde sigortacının tazminat yükümlülüğünün ortaya çıktığını savunmaktadır[280].

3.3.2.1.3. Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Olayına İlişkin Kabulü

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu riskin gerçekleşme anı açısından tespit niteliğinde bir hükmü haiz değildi. Doktrin ise bu boşluğu 1292. maddenin birinci fıkrası hükmü ile gidermeye çalışmıştır. Mezkûr hükme göre, *"Sigorta ettiren kimse sigortanın taalluk ettiği rizikonun gerçekleştiğini haber aldığı tarihten itibaren beş gün içinde sigortacıya haber vermeye mecburdur. Bu müddet, üçüncü şahsın sigortalıya karşı dava açması halinde sigortacıya sigortalının müdafaasına yardım etmeye mecbur tutan mesuliyet sigortalarında sigortalının tebligat üzerine davayı öğrendiği, sigortalının üçüncü kişiye vereceği tazminatın sigortacı tarafından ödenmesine ait mesuliyet sigortalarında ise hakkındaki mahkeme kararının kesinleştiğini sigortalının öğrendiği veya dava olmaksızın yahut dava neticesi beklenmeksizin üçüncü şahsa sigortalının para ödemiş olması halinde parayı ödemiş olduğu tarihten başlar."* Bu hükümden yola çıkarak 5 günlük ihbar süresinin başlangıç tarihinin riskin gerçekleşmesinin haber alınması olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla eğer sigortacı, sigortalıya yöneltilen davanın idaresini üstlenmişse risk, sigortalıya tebligat yapıldığı anda gerçekleşmiş sayılır. Ancak sigortacı davanın idaresini üstlenmemişse, sigortalının üçüncü kişiye karşı tazminat ödemesine hükmedilen mahkeme kararının sigortalı tarafından öğrenildiği anda risk gerçekleşmiş sayılır. Sigortalı eğer dava açılmaksızın yahut sonuçlanmadan önce üçüncü kişiye tazminat ödemişse, ödemenin yapıldığı tarih riskin gerçekleşme anını oluşturur[281].

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu açısından ise sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleştiği anın açıkça belirlenmesi mümkün değildir. Zira kanun, bu soruya cevap olabilecek maddeleri arasında birbirleriyle çelişki hükümler barındırmaktadır. Ancak riskin gerçekleştiği anın belirlenmesi önem arz eder. Bu nedenle riskin gerçekleşme anına ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden çıkarılabilecek çözümler incelenmeye çalışılacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesi hükmünden sigortalının, *"sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan"* sorumluluğunun sigorta himayesine dâhil edildiği anlaşılır. Mezkûr hükümden sorumluluk sigortalarında sigortacının sigorta süresinde gerçekleşen vakalar sonucunda meydana gelen zararlardan, zarar sigorta ilişkisi sona erdikten sonra ortaya çıkmış olsa bile

---

[280] **Fidan** (2005), s. 47; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 89; **Şenocak** (2000), s. 115; **Ünan** (1998) s. 36.

[281] **Bozer** (1965), s. 264; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 90.

tazmin yükümlülüğünün olduğu çıkarılır. İşte bu hükümden yola çıkıldığında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun riskin gerçekleştiği anı belirleyen teorilerden sebep olayı teorisini esas aldığı söylenebilir[282]. Başka bir deyişle, mezkûr hükümden sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleşme anı, sorumluluğu doğuran hareketin yapıldığı an anlaşılmalıdır. Ancak riskin gerçekleşmesinden sonra sözleşmenin taraflarının kanundan veyahut sözleşmeden doğan birtakım yükümlülükleri vardır. İşte bu yükümlülüklerden rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmesi ve zararın azaltılması yükümlülüklerinin düzenlendiği Türk Ticaret Kanunu'nun 1475. ile 1476. maddelerinde bu yükümlülüklerin *"sigortalıya karşı yöneltilen istem"*e bağlandığı görülmektedir. Yine 1475. maddenin gerekçesinde ise *"sorumluluk sigortalarında riziko, üçüncü kişinin bizzat zarara uğraması değil de bu zarar bağlı olarak zarar veren durumundaki sigortalıdan tazminat talebinde bulunulması olduğundan"* ifadesi geçmektedir[283]. Yani söz konusu maddenin gerekçesinde sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleşme anı tazminat talebinin ileri sürüldüğü an olarak kabul edilmiştir. Ancak bu da 1473. madde hükmüyle bir çelişki meydana getirir[284].

Kanaatimizce sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleşme anı tespit edilirken Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin açık hükmü karşısında 1475 ile 1476. maddelerin lafzından ve gerekçesinden dolaylı tespit yapılmamalıdır[285]. Bundan dolayı Türk Ticaret Kanunu'nun sorumluluk sigortalarında riskin gerçekleşme anını tespite çalışan teorilerden sebep teorisini esas aldığı kabul edilmelidir. Ancak 1473. madde hükmü emredici olmadığından sözleşmenin tarafları isterlerse riskin gerçekleşme anını tespit için diğer teorilerden birini esas almakta özgürdürler.

1473. maddenin emredici olmamasının sonucu olarak Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda[286] Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı bir teori de benimsenmiştir. Söz konusu genel şartların A.1 hükmünde riskin gerçekleşme anı için (a) bendinde *"sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı sigorta teminatı verilir"* ifadesi

---

[282] Aynı görüşte, **Acar**, Serdar (2012), Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 66; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 92; **Karayazgan**, Ahmet (2005), 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış', Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, s. 68; **Uluğ**, İlknur (2005). 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları', Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, s. 208.

[283] Bkz. Türk Ticaret Kanunu'nun 1475. maddesinin gerekçesi.

[284] **Acar**, s. 67, dn. 72; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 94.

[285] Aynı görüşte, **Hacıömeroğlu** (2017), s. 94.

[286] 26.05.2013 tarih ve 28658 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları.

geçmektedir. Burada Türk Ticaret Kanuna paralel olarak riskin gerçekleştiği an için sebep olayı teorisi benimsenmiştir. Ancak A.1 hükmünün (b) bendinde ise *"sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen bir olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı ileri sürülebilecek taleplere karşı… sigorta teminatı verilir"* denilerek riskin gerçekleştiği an olarak tazminat talebinin ileri sürüldüğü anın esas alındığı görülür. Bu iki düzenlemeyle birlikte Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, sigorta sözleşmesi taraflarına riskin gerçekleştiği ana ilişkin olarak belirtilen teorilerden birini seçme imkânı tanımıştır.

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının bahsi geçen A.1 maddesinin (b) bendine benzer olarak Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının[287] A.1 maddesinde bir düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemede geçen *"bu sigorta, serbest ya da kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların poliçe kapsamındaki mesleki faaliyeti ifa ederken… verdiği zararlara bağlı olarak sözleşme süresi içinde kendisine yapılan tazminat taleplerine… karşı teminat sağlar"* ifadesinden bu sorumluluk sigortası türünde de riskin gerçekleşme anı açısından tazminat talebinin ileri sürülmesi teorisinin esas alındığı görülmektedir.

3.3.2.2. Sorumluluk Sigortalarında Sigortalının Rizikoyu Kasten Gerçekleştirmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesine göre *"sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz"*. Bu hüküm ile genel hükümlerde rizikonun gerçekleşmesinde kusurun etkisini düzenleyen 1429. madde hükmünden farklı olarak sorumluluk sigortaları açısından rizikonun gerçekleştirilmesinde kusurun etkisi düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi, genel hükümlerde düzenlenmiş olması hasebiyle tüm özel sigorta türlerine uygulanabileceği için sorumluluk sigortalarına da uygulanma kabiliyetini haizdir. Ancak 1429. maddenin varlığına rağmen sorumluluk sigortalarına ilişkin özel hükümlerin düzenlendiği bölümde yer alan 1477. madde hükmü ile sigortalının sigorta konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden sigortacının sorumlu olmadığı özel olarak düzenlenmiştir. 1477. madde hükmünün amacı, sigortalının sorumluluk sigortasının

[287] 21.07.2010 tarih ve 27648 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları.

varlığına güvenerek zarara sebebiyet verdiği zaman kendisinin malvarlığının olumsuz etkilenmeyeceğini bildiğinden dolayı kasten zarar vermesinin önüne geçmektir.

Kast, birinci bölümde değinildiği üzere neticenin bilerek ve istenerek meydana getirilmesi anlamına gelir. 1477. madde açısından kastın iki unsurundan birincisi olan bilme unsuru açısından, sigorta ettirenin rizikoyu gerçekleştirecek hareketi, bu hareketin neticesinde meydana gelecek zararı ve bu ikisi arasındaki illiyet bağını bilmesi gerekir. Sigorta ettirenin kanun hükümlerini bilmesi gerekmez, 1429. madde yahut 1477. madde hükümlerinin kasten gerçekleştirilen rizikoları teminat dışında bıraktığını bilmese bile sorumlu olur. Kastın ikinci unsuru olan isteme unsuru açısından ise sigorta ettirenin yaptığı eylemi neticesinde rizikonun gerçekleşmesini istemesi gerekir[288].

1477. maddesi lafzının hatalı olduğu gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiştir. Kender'e göre[289], *"hükümdeki sigortalı ifadesinin ne anlama geldiği kesin değildir. Sorumluluk sigortalarında sigortalı kavramı, sigorta ettirenin başkasının sorumluluğunu sigorta ettirmesi halinde ortaya çıkar. Bu da başkası hesabına sigorta hükümlerine tabi olur."* Kanaatimizce sigortalı, menfaati sigorta ile teminat altına alınan kişi olduğundan bu eleştiri yerinde değildir. Sigorta ettiren ise sigortacıyla sigorta sözleşmesini yapan kişidir. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülükleri yerine getirmesi gereken kişi iken, sigortalı sigorta tazminatını talep hakkına sahiptir. Sigorta sözleşmelerinde bu iki terim yani sigortalı ve sigorta ettiren genellikle tek bir kişide toplanır. Bu açıdan kişi kendisine ait bir menfaati sigorta sözleşmesiyle teminat altına almış ise, hem sigorta ettiren hem de sigortalı aynı kişidir[290].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin emredici özelliğinden yukarıda bahsedilmişti. 1477. madde hükmü de, Türk Ticaret Kanunu'nun 1486. maddesinin birinci fıkrası uyarınca emredici özelliğe sahiptir. Zira 1486. maddesinin birinci fıkrasına göre 1477. maddeye aykırı sözleşmeler geçersizdir.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu da, genel hüküm niteliğinde olan 81. paragrafına ek olarak sorumluluk sigortalarını düzenlediği bölümde rizikonun kasten gerçekleştirilmesini

---

[288] **Şenocak** (2018), s. 174.

[289] **Kender** (2016), s. 300.

[290] **Bozer** (1981), s. 33; **Hacıömeroğlu** (2017), s. 58, dn. 194; **Ulaş** (2012), s. 41.

hükme bağlamıştır. 103. paragrafa göre, sigortacı, sigortalının kasten ve kanun dışı olarak üçüncü kişiye zarar vermesi halinde bu zararı tazmin etmekle yükümlü değildir[291].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesi ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafı arasında kastın teveccüh ettiği nokta birbirinden farklı düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesi uyarınca ortaya çıkan zararın sigorta himayesi haricinde tutulabilmesi için sigorta ettirenin sorumluluğunu doğuran eylemi kasten gerçekleştirmiş olması gerekir. Ancak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafı uyarınca ortaya çıkan zararın sigorta himayesi haricinde tutulabilmesi, sigorta ettirenin meydana gelen zarara kasten sebebiyet vermiş olması şartına bağlıdır. İki kanun arasında mevcut olan bu fark, 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 152. paragrafı ile 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafı arasında meydana getirilmiş farktan kaynaklanmıştır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukuku düzenlemelerinin mehazı 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunudur. Bu kanunun söz konusu edilen 152. paragrafı uyarınca ortaya çıkan zararın sigorta himayesinden çıkarılabilmesi için sigorta ettirenin kastının sorumluluğuna neden olan olayı gerçekleştirirken aramaktadır. Ancak yürürlükte olan 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu bu düzenlemeyi değiştirmiş ve zarar açısından kast aramayı tercih etmiştir. Kanaatimizce 2008 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun tercihi sorumluluk sigortaları açısından yerindedir. Zira sigorta ettirenin sorumluluğuna neden olacak hareketi kasten gerçekleştirmesi, zararın sigorta himayesi haricinde bırakılması sonucunu tek başına doğurmaz. Sigorta ettirenin aynı anda, eyleminin sonucu olan zararın meydana gelmesi açısından da kastının bulunması gerekir[292]. Örneğin bir hekimin zarara sebebiyet veren tedaviyi bilerek ve isteyerek yapmış olması ancak zararlı neticeyi istememiş olması halinde meydana gelen zararın sigorta himayesinin kapsamında yer alması gerektiği savunulabilir[293].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinde sigorta ettirenin bizzat kendi kişiliğinden kaynaklanan ve doğrudan rizikonun gerçekleşmesine illiyet bağı içinde sebep olan sübjektif tehlike hali sigorta himayesinden çıkarılmıştır. Burada rizikonun ağırlaşmasına sebep olmak değil, rizikonun gerçekleşmesine sebep olmak sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. Başka bie

---

[291] https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=861#103, s.e.t. 01.05.2019; **Uluğ Cicim**, İlknur / **Alhan**, Yunus (2016), 'Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi', Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, https://jurix.com.tr/article/7568, s.e.t. 11.03.2019.

[292] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 60; **Schimikowski**, Peter (2014), Versicherungsvertragsrecht, 5. Aufl., Verlag C. H. Beck, München, s. 192; **Ünan**, Samim (2012), Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası Genel Şartlar Şerhi, 1. Baskı, Özdil Basımevi, İstanbul, s. 28.

[293] **Hacıömeroğlu** (2017), s. 60.

deyişle 1429. maddeye göre sigorta himayesinden çıkarılan riziko, sigorta ettirenin kasti hareketiyle gerçekleştirdiği sigorta konusu riziko değil ancak sigorta sözleşmesinin kurulmasından itibaren sigorta teminatı dışında bırakılan rizikodur. Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesi bakımından da sigorta ettirenin kasten gerçekleşmesine sebebiyet verdiği sorumluluk doğuran zarar, sözleşmenin kurulmasından itibaren sigorta teminatı dışında bırakılmıştır[294].

1477. maddede yalnızca kasten rizikonun gerçekleştirilmiş olmasına sonuç bağlanması nedeniyle ihmal açısından 1429. madde hükümlerine gidilmesi gerekir. 1429. maddede sigortacının, aksine sözleşme bulunmadığı takdirde, sigorta ettiren, sigortalı, lehtar ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden meydana gelen zararları tazmin ile yükümlü olduğu düzenlenmektedir. Bu nedenle sorumluluk sigortaları bakımından da 1429. madde için ihmal ile ilgili yapılan açıklamalar geçerlidir. Yani, taraflar sözleşmede aksini kararlaştırmamışlar ise sigortacının ihmal ile sebebiyet verilen riziko açısından tazmin yükümlülüğü devam eder. Ancak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı ağır ihmale de sonuç bağlamıştır. Buna göre, rizikoya ağır ihmal ile sebebiyet verilmesi halinde sigorta tazminatında indirime gidilebilir. Alman doktrininde sorumluluk sigortaları açısından 103. paragrafın 81. paragraf hükmünü sınırlandırdığı görüşü yer bulmuştur[295]. Bu görüşe göre, Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafının, sigorta ettirenin rizikoya ağır ihmaliyle sebebiyet vermesi halinde, 81. paragrafın hükmüne karşı sorumluluk sigortası sigortacısının yükümlülüğünü genişlettiği söylenmektedir[296]. Sorumluluk sigortasının sigortacısı, sigorta ettirenin ağır ihmal ile gerçekleştirdiği eylemlerin sonucunda meydana gelen zararı tazmin etmekle yükümlü olur. Ayrıca sigorta ettirenin kusurunun derecesinin ağırlığına göre sigorta tazminatından indirim yapma hakkını da haiz değildir[297].

3.3.2.3. Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. Maddesinin İhdasının Gerekçesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hükmü rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde sigorta tazminatının ödenmeyeceğini düzenler. Bu hükmün sorumluluk sigortalarına uygulanma kabiliyetini haiz olmasına rağmen 1477. maddenin ihdası neden gerekmiştir? Türk

---

294 **Şenocak** (2018), s. 174.

295 **Lücke**, Werner, Prölls/Martin (2015), Versicherungsvertragsgesetz, Band 14, Vorbemerkung zu den §100-112, 29. Aufl, Verlag C.H.Beck, München, §103, Rn.1; **Beckmann**, Roland Michael / **Matusche-Beckmann**, Annemarie (2015), Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Aufl., München, C.H. Beck, §24, Rn. 49.

296 **Hacıömeroğlu** (2017) s. 62.

297 **Lücke**, §103, Rn. 1; **Beckmann/ Matusche-Beckmann**, §24, Rn. 49;

Ticaret Kanunu'nda olduğu gibi Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda da genel hükümlerde rizikonun gerçekleştirilmesinde kusurun etkisi 81. paragraf ile düzenlenmişken, sorumluluk sigortalarına ilişkin 103. paragraf ihdas edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesinin gerekçesi ise *"Sigortacının kasten neden olduğu rizikolardan dolayı sorumlu olmayacağı şeklindeki genel ilke, sorumluluk sigortası için de aynen benimsenmiştir. Aksi takdirde, sigortalı sigortasına güvenerek, vermiş olduğu zarar nedeniyle kendinin mal varlığından herhangi bir azalma olmayacağından kasıtlı olarak karşı taraf zarar verebilir. Bu ise kabul edilebilir bir sonuç değildir."* ifadeleriyle açıklanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesinin ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafının ihdası ile sigorta ettirenin kasten işlediği hareketler ile alakalı bir risk istisnası meydana getirilmiştir[298]. Ancak bu hükümlerin ihdasındaki esas amaç, sorumluluk sigortalarında sigorta olayının meydana gelmesi özellik arz ettiği için genel hükümlerin yanında özel hükümlere de ihtiyaç duyulmasıdır[299]. Hem Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hem de Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafı ile rizikonun gerçekleşmesinde başka bir deyişle sigorta olayının meydana gelmesinde sigorta ettirenin kastı neticeye bağlanmıştır. Sorumluluk sigortalarında ise sigorta olayı birbirinden farklı hallerde ortaya çıkabilir[300]. Özellikle yukarıda değinildiği üzere riskin gerçekleşme anı açısından sebep olayı teorisi haricindeki teorilerin esas alındığı sigorta sözleşmelerinde, kast istisnasının, sigorta ettirenin sigorta olayının gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi olarak kabul etmek bizi herhangi bir sonuca ulaştırmaz. İşte bu durumun farkında olan Türk ve Alman kanun koyucuları, genel hükümler haricinde sorumluluk sigortaları bakımından hüküm ihdas etmek gereksinimi duymuşlardır. İşte bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi sorumluluk sigortalarına da uygulanma kabiliyetini haizken 1477. madde hükmünün düzenlenmesinin fazlalık olduğunu savunmak doğru olmaz. Fakat bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesi, 1429. maddeye; Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 103. paragrafı, 81. paragrafına göre özel hüküm niteliği taşır[301].

---

[298] **Hacıömeroğlu** (2017) s. 59; **Littbarski**, §103, Rn. 3.

[299] **Hacıömeroğlu** (2017) s. 59; **Littbarski**, §103, Rn. 4.

[300] Bu konu hakkında bkz. 3.3.2.1. numaralı başlık vd.

[301] **Hacıömeroğlu** (2017) s. 59; **Littbarski**, §103, Rn. 4.

3.3.2.4. Kastın Birinci Derecede (Kanunen) Riziko İstisnası Olup Olmadığı Meselesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. ve 1484. maddeleri sadece zorunlu sorumluluk sigortaları için uygulama kabiliyetini haizdir. Mezkûr 1484. maddenin ilk fıkrasına göre, sigortacının, sigortalıya karşı ifa borcundan kısmen yahut tamamen kurtulmuş olması halinde bile zarar gören açısından ifa borcu zorunlu sigorta değerine kadar devam eder. Bundan dolayı zorunlu sorumluluk sigortaları açısından 1477. madde hükmünün zarar gören karşısında sigortacıya bir kalkan oluşturup oluşturmayacağı konusunun üzerinde durulması gerekir.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu açısından Alman doktrininde ise sigortacının zarar gören kişiye karşı ileri süremeyeceği savunmanın, edim yükümlülüğünün doğmasının ardından bu yükümlülüğünden daha sonra kısmen veyahut tamamen kurtulması olduğu belirtilmiştir[302].

Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen husus, sigortacının ifa borcunun doğmuş olduğu hallerde başka bir deyişle sigortanın maddi koruma süresi dâhilinde rizikonun gerçekleşmesi halinde; sigorta ettirenin kendisine kanunla yahut sözleşmeyle yüklenen yükümlülüklerini ihlal etmesi neticesinde sigortacının ifa borcundan kısmen yahut tamamen kurtulması hususudur. Bu bakımdan sigortacının ifa borcunun doğmadığı hallerde, 1484. madde hükmünün uygulanması da söz konusu olmaz.

1477. madde hükmünde mevcut olan sigortacının zarardan sorumlu olmayacağı ifadesi, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi halinde sigortacının sorumluluğunun doğmayacağı anlamına gelir. 1477. madde hükmü sübjektif riziko istisnası oluşturmaktadır[303]. Yani sigortacı, sigorta sözleşmesinin kurulmasından itibaren rizikonun kasten gerçekleştirilmesi bakımından sorumlu değildir, zararı üstlenmemiştir, söz konusu zarar sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi halinde sigortacının sorumluluğu doğmaz, 1484. madde açısından sorumluluk doğduktan sonra ortadan kalkması söz konusu değildir. Şenocak'a göre, zaten sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi hali, sigortacının sigorta sözleşmesiyle sigorta himayesi kapsamına aldığı bir husus değildir. Sigorta ettirenin rizikoyu kasten gerçekleştirdiği takdirde kast zaten sigorta himayesinde bulunmadığından sigorta ettirenin sebep olduğu zararlı sonuç riziko oluşturmamaktadır. Bu sebeple de yazar, Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesinin 1484. maddenin birinci fıkrası kapsamında

---

[302] **Şenocak** (2018), s. 179.

[303] **Şenocak** (2018), s. 179.

değerlendirilmemesi gerektiği dolayısıyla sigortacı tarafından zarar görene karşı ileri sürülebileceğini kabul etmiştir[304]. Kanaatimizce de, zorunlu sorumluluk sigortaları açısından düzenlenmiş olan 1484. madde hükmünde sigortacının doğmuş bulunan edim yükümlülüğünün, sigorta ettirenin kanunu veya akdi yükümlülüklerinden birini ihlali sebebiyle kısmen veya tamamen ortadan kalkmış olması hali düzenlenmektedir. Ancak 1477. madde uyarınca sigorta ettirenin rizikoyu kasten gerçekleştirmesi ihtimalinde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü doğmaz. Bu sebeple sigortacının zarar görene karşı sigorta tazminatı ödemesi de söz konusu değildir.

Şenocak, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ile ihtiyari mali sorumluluk sigortaları açısından ise yukarıdaki görüşünün aksini savunmaktadır[305]. Buna göre, Karayolları Trafik Kanunu'nun 95. maddesi hükmü uyarınca *"Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir."* Bu hükümde geçen tazminat yükümlülüğünün kaldırılması ifadesi sigorta hukuku açısında mehaz İsviçre Karayolları Trafik Kanunu'nun 65. maddesinden yola çıkılarak *"edimin reddi veya azaltılması"* şeklinde kabul edilmelidir. Sigortacının bu halde, zarar görene karşı sigorta tazminatının reddi yahut miktarının azaltılmasına ilişkin kanun veya sözleşmeden kaynaklanan defilerini ileri sürmesi mümkün değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1477. maddesi de, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi halinde sigortacının tazminat ödemeyi reddetmesi hakkını bahşeden bir düzenlemedir. Bu nedenle, sigorta ettirenin rizikoyu kasten gerçekleştirmesi halinde sigortacının tazminat ödemeyi reddetmesi kanun ile verilen bir def'i olduğu için Karayolları Trafik Kanunu'nun 95. maddesi uyarınca sigortacı bu def'iyi zarar görene karşı ileri süremez.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 100. maddesi hükmü uyarınca 95. madde hükmü ihtiyari mali sorumluluk sigortalarına da uygulanır. Dolayısıyla yukarıda Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ile ilgili yapılan açıklamalar ihtiyari mali sorumluluk sigortaları açısından da geçerli olacaktır.

---

[304] **Şenocak** (2018), s. 179.

[305] **Şenocak** (2018), s. 180.

Kanaatimizce Karayolları Trafik Kanunu'nda "*sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması"* şeklinde açıkça belirtilmiş olması sebebiyle sigorta ettirenin rizikoyu kasten gerçekleştirmiş olması ihtimalinde de Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ile ihtiyari mali sorumluluk sigortaları açısından sigortacının zarar görene karşı tazminat ödeme yükümlülüğü devam eder. Sigortacı, zarar görene ödeme yaptığı miktarla sınırlı olarak sigorta ettirene rücu hakkını haizdir.

3.3.3. Can Sigortaları Açısından Konunun Değerlendirilmesi

3.3.3.1. Can Sigortası Türlerinde Maddi Anlamda Sigorta Himayesinin Kapsamı

Can sigortalarında kusurlu işlenen hareketin sigorta himayesi dışında kalması incelenirken öncelikle can sigortalarında maddi anlamda sigorta himayesinin kapsamının incelenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Can sigortalarında sigorta himayesi zarar sigortalarının aksine sigorta edilen menfaatin rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle uğradığı zarar[306] değildir. Can sigortalarında genellikle şahıs varlığı ve yaşamı ile ilgili ve esasen para ile ölçülemeyen menfaatler sigortalanmaktadır[307].

Hayat sigortalarında sigortalanan risk Türk Ticaret Kanunu'nun 1487. maddesine göre *"sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâli"*dir. Buna göre, sigortalının ölmesi yahut belirli bir tarihte hayatta olması ihtimallerine göre riziko gerçekleşmiş olacak ve sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğü doğacaktır. Böylece hayat sigortalarında ölüm ihtimaline göre yapılmış ise sigortalının sigorta süresi içinde ölmemesi yahut yaşama ihtimaline göre yapılmışsa sözleşmede belirtilen tarihten önce ölmüş olması halinde sigorta bedeli ödenmez[308]. Her iki rizikoya karşı yapılmış olan bir hayat sigortasında ise sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü bu şekilde ortadan kalkmaz. Bu sebeple uygulamada hayat sigortalarının her iki rizikoya birden karşı yapılması tercih edilmektedir[309].

Hastalık sigortasının sigorta himayesinin kapsamı ise Türk Ticaret Kanunu'nun 1512. maddesinin ilk fıkrasında belirtilen *"sözleşmede öngörülen hastalıklardan birinin veya birkaçının, sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi veya ortaya çıkması hâli"* olarak

---

306 **Yaman**, s. 3.

307 **Ulaş** (2002), s. 11.

308 **Can** (2009), s. 204.

309 **Can** (2009), s. 204; **Ünan** (1998), s. 2, 3.

belirlenmiştir. Buna göre hastalık sigortasıyla sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan hastalığın veya hastalıkların sözleşme süresi içinde meydana gelmesi halinde sigortacı açısından sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü doğar.

Sağlık Sigortası Genel Şartları'nda ise sigortanın himayesinin *"sigortalıların sigorta süresi içinde hastalanmaları ve/veya herhangi bir kaza sonucu yaralanmaları halinde tedavileri için gerekli masrafları ile varsa gündelik tazminatları"* kapsadığı belirtilmektedir. Buna göre sağlık sigortaları, sigorta sözleşmesi süresi dâhilinde sigortalının bir hastalık yahut kaza neticesinde sağlığında meydana gelen bir aksaklık nedeniyle olduğu tedavinin masraflarını ve kararlaştırılmışsa günlük masraflarını teminat altına almaktadır.

Kaza sigortasının himayesinin kapsamı ise Türk Ticaret Kanunu'nun 1507. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinden anlaşılmaktadır. Buna göre, kaza sigortası sigortalının maruz kaldığı kaza neticesinde ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik durumlarını teminat altına alır. Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda ise sigorta himayesinin kapsamının *"maruz kalacağı kazaların neticeleri"* olarak belirtmiştir.

3.3.3.2. Hayat Sigortasında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi

3.3.3.2.1. Hayat Sigortasında Sigortalının İntihar Etmesi

Zarar sigortalarında rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde sigorta himayesi dışında kalması kuralına benzer ve paralel olarak hayat sigortalarında da sigortalının intihar etmesinin belli şartlar altında sigorta himayesi dışında kalacağı hükme bağlanmıştır. İntihar, kişinin bilerek kendi canına kıymasıdır. Başka bir deyişle intiharda kişi kendi iradesiyle hayatına son vermektedir. Hayat sigortası açısından ise sigortalı kendi kusurlu hareketiyle rizikoya sebebiyet vermiş bulunmaktadır. İnsan hayatının değeri ve hayat sigortalarının sosyal özelliği sebebiyle intihar sigorta himayesinin kapsamında sayılsa bile çeşitli sınırlamalar getirilmiştir. Örneğin 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda intiharın şuurlu veya şuursuz işlenmesine göre bir ayrım benimsenmiş, şuursuz olarak gerçekleştirilen bir intihar söz konusuysa sigorta bedelinin ödeneceği düzenlenmişti. Ancak sigortalı öldükten sonra intiharı işlerken şuurlu mu yoksa şuursuz mu olduğunun incelenmesi ve tespiti zordur. İşte bu nedenle daha sonra yapılan değişikliklerle sigortalının intiharının sözleşmenin devam ettiği sürelerle sınırlandırılmasına gidilmiş, belli bir süre geçtikten sonra intihar edilse bile sigorta himayesi kapsamında bırakılmıştır.

6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun 1328. maddesinde sigortalının intiharı konusu düzenlenmiş bulunmaktaydı. Söz konusu hükümde sigortalının intiharı, "*sigortalı intihar veya*

intihara teşebbüs neticesinde öldüğü takdirde sigorta arasız olarak en az üç yıl devam etmiş bulunuyorsa sigortacı poliçede yazılı sigorta bedelini tamamen ödemekle mükelleftir; bu müddetin geçmesinden önce sigortalının intiharı anında akli melekeleri ne olursa olsun sigortacı sigortanın o andaki riyazi ihtiyatını öder." denilmek suretiyle düzenlenmişti. Bu hükme göre sigortalı, hayat sigortasında üç yılın geçmesinden sonra intihar etmişse sigortacı sigorta bedeli tam olarak ödemek zorundaydı. Üç yıl geçmeden önce sigortalının intihar etmesi yahut intihara teşebbüs etmesi sonucu ölmesi durumunda ise sigortacı yalnızca sigortanın o andaki matematiksel karşılığını ödemekle yükümlü olmaktaydı.

6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda sigortalının akli melekelerinin yerinde olup olmadığı ayrımı yapılmadan bir düzenlemeye gidilmişti. Ancak sigortalının akli melekelerinden yoksun olması ihtimalinde zaten kişinin kastından söz edilemeyecektir, ancak yine de bu durumun kanunda düzenlenmemiş olmaması doktrin tarafından eksiklik olarak görülmüştür[310]. Yine 6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu yürürlükteyken, sigortalının sözleşmenin yapılmasından itibaren üç yıl geçmeden intihara teşebbüs etmesi ancak ölümün üç yılın dolmasından sonra meydana gelmesi halinde sigortacının sigorta bedelinin tamamını mı yoksa matematiksel karşılığını mı ödeyeceği tartışılmaktaydı. Maddenin intihar durumunda hareketin yapıldığı anı mı yoksa sonucun gerçekleştiği anı mı dikkate aldığı açık değildi. Doktrin sigortalının, lehtarı sigorta bedelinden yararlandırmak amacıyla sözleşmenin üç yılının dolmasını bekleyip sonra intihar etmesini olası görmemişti[311]. Bu nedenle hareketin gerçekleştirildiği yani intihara teşebbüs edildiği anın dikkate alınması gerektiği savunulmuştu[312].

6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun 1328. maddesinde her ne kadar intihar halinde sigorta bedelinin ödenmesi için sözleşmenin üç yılını doldurması aranıyor olsa bile aynı kanunun 1264. maddesinin 4. fıkrası uyarınca bu hükmün sigortalı aleyhine olmamak koşuluyla değiştirilmesi mümkün kılınmıştı. Uygulamada da bu sürenin sigortacı tarafından kısaltıldığı görülmekteydi.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ise 1503. maddesi sigortalının intihar etmesinin sigorta sözleşmesine etkisini hükme bağlamıştır. Hükmün ilk fıkrasına göre, sigortalı, en az üç yıldan beri sürmekte olan ve ölüm ihtimaline karşı yapılan bir hayat sigortası sözleşmesinde,

---

310 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 343.

311 **Bozer** (1965), s. 342.

312 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 343.

üç yıl geçtikten sonra intihar ederse veyahut intihara teşebbüs etmesi sonucu ölürse, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlüdür. Sigortalının üç yıldır devam eden sözleşmede bu sürenin dolmasından sonra intihar etmesi sigorta himayesi kapsamındadır. Ancak madde metninden anlaşılacağı üzere eğer üç yıldır sürmekte olan bir sözleşme yoksa yani sigortalı üç yılı dolmamış bir ölüm ihtimaline karşı hayat sigortası mevcutken intihar ederse, sigortacı sigorta bedelini ödemekten kurtulur. Sigorta bedelinin ödenmesi için intihar yahut intihara teşebbüs eylemi mutlaka sözleşmenin devam ettiği üçüncü yıl dolduktan sonra gerçekleşmiş olmalıdır. Üç yıl dolmadan önce intihara teşebbüs edilmiş ve ölüm üçüncü yılın dolmasından sonra gerçekleşmiş olsa bile bu durumda sigorta bedeli ödenmez.

Kanunda öngörülen üç yıllık süre, sigorta ettirenin intihar ederek sigorta bedelinin ödenmesini sağlamak amacıyla hayat sigortası sözleşmesi yapmasının, başka bir deyişle, meydana geleceği kendi açısından bilinen bir rizikoyu sigortalamasının önüne geçmek amacıyla öngörülmüştür. Kanun koyucu, hayat sigortasındaki riziko şahsının intihar etme kararını bu süre boyunca korumayacağından yola çıkmıştır. Hayatını sona erdirmek isteyecek bir kişinin bunun için üç yıl beklemeyeceği, eğer kararlıysa yakın zamanda eyleme geçeceği ya da vazgeçeceği varsayılmaktadır. Bu şekilde kişinin intihar kararıyla hayat sigortası birbirinden ayrılmaya çalışılmaktadır. Kanun koyucunun öngördüğü bu azami süre sona erdikten sonra intihar kararlılığı hala sürmüşse bile bunun sözleşmenin yapılması sebebi olmayacağı aksi ispatlanamaz bir karine olarak belirtilmektedir[313].

Ölüm rizikosunun gerçekleştiğini lehtarın ispatlaması gerekirken, rizikonun sigortalının intiharı sonucunda gerçekleştiğini ispat yükü sigortacıya aittir[314]. Hükümde belirtilen üç yılın başlangıcı ise prim ödenmesinden değil sözleşmenin yapıldığı andan itibaren hesaplanacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1503. maddesinin 2. fıkrasına göre ise, sigortalının intihar etmesi veya intihara teşebbüs etmesi sonucunda ölmesi, akli melekelerindeki bir rahatsızlık sebebiyle gerçekleşmiş ise sigorta sözleşmesi üç yıldan beri sürmüyor olsa bile sigortacı sigorta bedelini ödemek zorundadır. Böylece sigortalının akli melekelerindeki bir rahatsızlık sebebiyle intihar etmiş olması halinde de bu durum sigorta himayesi kapsamında değerlendirilecek ve sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu sona ermeyecektir.

Kişinin akli melekelerinde ve karar verme iradesinde geçici rahatsızlıklar, intiharın bu rahatsızlığın yaşandığı süre içinde gerçekleşmesi halinde sigorta himayesine dâhil olacaktır. Bu

---

313 **Bozer** (1965), s. 342; **Ünan** (1998), s. 99.

314 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 344; **Ulaş** (2002), s. 52.

rahatsızlıkların sürekli olması halinde riziko şahsı genel hükümler uyarınca tam ehliyetsiz bir kişidir.

Riziko şahsının karar verme kabiliyetini sınırlayan veya ortadan kaldıran alkol veya uyuşturucu gibi maddelerin etkisi ise, alkolün veya uyuşturucu maddenin kişinin mantıklı davranabilme yeteneğini ortadan kaldırma seviyesinin üzerinde alınmışsa bu durumda kişinin iradesi olmadığından bahsedilir. Ancak alkol veya uyuşturucu madde zaten intihar düşüncesi olan kişinin kendisini cesaretlendirmesi amacıyla alınmışsa, bu durumda intihar etmek için hareketin yapıldığı anda kişinin kastının olmadığından bahsedilemez. Zaten kişinin kendi iradesiyle hareket etme kabiliyeti yalnızca intiharda ölüme sebebiyet verecek hareketin yapıldığı anla sınırlandırılmamalıdır. Bu açıdan kişinin kendi iradesiyle alkol veya uyuşturucu aldığı gerçeği de gözetilmelidir.

6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak ise, üç yıl içinde, sigortalının akli melekeleri yerinde değilken intihar sonucu ölüm gerçekleştiği takdirde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün devam ettiği kabul edilmiştir. Madde gerekçesinde bu hükmün kabul edilmesinin amacının, kişilerin kasıtlı olarak rizikonun gerçekleşmesine neden olmamasının engellenmesinin burada söz konusu olmaması olarak açıklanmıştır. Zira kişinin akli melekelerinin yerinde olmaması halinde kasten rizikoyu gerçekleştirmek istemesinden bahsedilemez.

Kişinin akli melekelerine sahip olmadığı veya karar verme yeteneğini etkileyen bir rahatsızlığı olduğundan intihar ettiğini dolayısıyla sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünün devam ettiğini iddia eden kişi bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür.

Madde gerekçesinde diğer ülkelerin uygulamalarına bakıldığı zaman sigortalının intiharı konusunun bazen kanunlarla bazen de, Anglosakson hukukunda olduğu gibi sözleşme hükümleriyle düzenlendiğinin görüldüğünden bahsedilmektedir. Sigortalının intihar etmesi sonucunda sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün devam edebilmesi için sözleşmenin ölüm ihtimaline karşı yapılması gerektiği, intihara ilişkin düzenlemede yer alan üç yıllık süreye ise yenilemelerin de dâhil edildiği belirtilmektedir. Yenilemelerin dâhil edilmesinin bir yıl süreyle yapılan ancak aralıksız olarak yenilenen sözleşmelerin uygulamada var olması nedeniyle eklendiği açıklanmaktadır.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 161. maddesinde sigortalının intiharı düzenlenmiştir. Bu hükme göre ölüm ihtimaline karşı yapılan bir hayat sigortasında sözleşmenin yapılmasının üzerinden üç yıl geçmeden önce sigortalı intihar ederse sigortacı

sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünden kurtulur. Fakat sözleşmenin yapılmasının üzerinden üç yıl geçmemiş olsa bile, serbest iradeyle karar verme yetisini ortadan kaldıran bir akıl hastalığı sebebiyle intihar edilmişse, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlüdür. Belirtilen üç yıllık sürenin sözleşmeyle artırılması mümkündür. Sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünün ortadan kalktığı hallerde bile sözleşmenin satın alma bedelini ödemesi gerekir[315].

İngiliz hukukunda ise sigortalı intihar ettiği takdirde sigorta bedelinin ödenip ödenmeyeceğiyle ilgili açık bir hüküm bulunmamaktadır. 3 Ağustos 1961 tarihinden sonra intihar etmek suç olmaktan çıkarıldığı için bu tarihe kadar intihar sonucu sigorta bedeli ödenmesi mümkün değildi[316]. Ancak bu tarihten sonra da, sigortalının kasti hareketiyle rizikoya sebebiyet vermiş olması halinde sigorta tazminatı alamayacağı ilkesinden yola çıkılarak sigortalı intihar ettiği takdirde sigorta bedelinin ödenmemesi gerektiği savunulmuştur[317]. Ancak sigortalı akli melekelerinden yoksunsa zaten kasti bir hareket işleyemeyeceğinden bu tür durumlarda sigorta bedelinin ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Uygulamada ise, sözleşmeye kloz konularak bu durum düzenlenmiştir. Belli bir süre içinde, örneğin 1 yıl gibi, sigortalı intihar ederse bu durumda sigorta bedelinin ödenmeyeceği belirtilmektedir[318]. Sigortalının akli melekelerine sahip olup olmaması şeklinde ayrım da yapılmamaktadır. Ancak sözleşmede intiharın sigorta himayesi kapsamı dışında olduğu belirtilmemişse, intihar durumunda sigorta bedeli yine de ödenmektedir[319]. Amerikan hukukunda da İngiliz hukukunda olduğu gibi, sigortalının intiharı sözleşmede öngörülen klozlarla düzenlenmektedir. Uygulamada genellikle, sözleşmenin akdinden itibaren iki yıl geçmeden meydana gelen intiharlarda sigorta bedelinin ödenmeyeceği kararlaştırılmaktadır. Böylece iki yıldan sonra intihar gerçekleşirse sigortacı sigorta bedelini ödemeyi taahhüt etmektedir. Yine bu sürenin bir yıla indirildiği klozlar da uygulamada görülmektedir. Bu klozların eklenme amacı intihar etme kararında olan kişilerin hayat sigortası yaptırmalarını önlemektir[320]. Yine Fransa hukukunda da, Fransız Sigorta

---

315 https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=861#164, s.e.t. 05.02.2019; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 345.

316 **Davey**, James / **Coggon**, John (2006), 'Life Assurance And Consensual Death: Law Makıng For The Ratıonally Suicidal', Cambridge Law Journal, 65(3), s. 527.

317 **Birds**, John (2013), Birds' Modern Insurance Law, Ninth Edition, London, Sweet & Maxwell, s. 236.

318 **Davey/ Coggon**, s. 530.

319 **Birds**, s. 237; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 346.

320 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 346; **Vance**, William R. (1951), Handbook on the Law of Insurance, Minnesota, West Publishing Co., s. 560 vd.

Kanunu'nun L-132-7. hükmünde sigortalının intiharının sigorta sözleşmesinin ilk yılı dolmadan gerçekleşmesi halinde sigorta bedelinin ödenmeyeceği düzenlenmiştir[321].

Sigortalının, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, kendi hayatını sona erdirme düşüncesi olması ve kendi intiharından sonra sigorta sözleşmesi lehtarına veya mirasçılarına sigorta bedelinin ödenmesi amacıyla sigorta sözleşmesi yapması ihtimali düşünülerek intihar sigorta himayesinden çıkarılmıştır. Ancak Türk Ticaret Kanunu, bazı istisnai hallerde sigortalı intihar etmiş olsa bile hayat sigortası bedelinin ödeneceğini hükme bağlamıştır. 1503. maddenin hükmüne göre, ölüm ihtimalli hayat sigortası sözleşmesi en az üç yıldır yapılmakta ise üç yılın geçmesinden sonra sigortalının intihar etmesi sigorta himayesine dâhil olacak ve sigorta bedeli ödenecektir. Yine aynı maddenin 2. fıkrasında akli melekelerinde bir rahatsızlık olan sigortalının intiharı halinde, sözleşme üç yıldan beri sürmüyor olsa bile, sigorta bedelinin ödeneceği hükme bağlanmaktadır.

Hükümde belirtilen intihar, kişinin iradesiyle gerçekleşmiş olmalıdır. Yani riziko şahsının kendi kastıyla kendi ölümüne sebebiyet veren hareketi işlemiş olması gerekir. Bu anlamda hareketinin neticesinde ölebileceği ihtimalini görmesi ve bunu kabullenmesi başka bir deyişle ölmeyi göze alması burada belirtilen intihar açısından yeterli değildir. Olası kastla yani hareketinin sonucunda ölebileceğini kabullenmesi halinde ya da bilinçli taksirle yani hareketinin sonucunda ölmeyeceğini umması halinde ise intiharın varlığının olduğu söylenemez. Kişinin istemeyerek, kazayla kendi ölümüne sebebiyet vermesi halinde de yine bu hüküm uygulama alanı bulmaz. Ancak riziko şahsının başka bir kişinin kendisini öldürmesini istemesi yahut buna izin vermesi intihar olarak değerlendirilir. Yine birden çok kişinin ölmek konusunda anlaşmaları ve içlerinden birinin hareketi gerçekleştirmesi halinde de intihar söz konusudur[322]. Zaten sigortalının başka bir kimseyi kendisini öldürmek için ikna etmesi durumunda onun intihar kastının olduğu açıktır. Bu bakımdan sigortalının oynadığı Rus ruleti sonucu ölmesi yahut düello yaparken ölmesi durumlarında da intihar ettiği düşünülerek 1503. madde hükmü uygulanmalıdır[323]. Yine intihar saldırısı gerçekleştiren kişinin kasten öncelikle kendisini ve başkalarını öldürmek amacıyla hareket ettiğinden intihar hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Sigortalının hapishaneden kaçmaya çalışırken düşerek ölmesi ya da ateş edilmesine rağmen ateş almayan bir tabancanın içinde mermi olmadığına inanarak

---

321 https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1744, s.e.t. 06.02.2019.

322 **Ünan** (1998), s. 99.

323 **Kabukçuoğlu Özer**, s. 345.

kendisine doğrultarak tetiğe basması ve bunun sonucunda ölmesi hallerinde de intihardan bahsedilemez[324].

Sigortalının insani bir görev bilinciyle kendisini tehlikeye atması durumunda, rizikoyu kasten gerçekleştirmiş olduğu kabul edilerek sigorta bedelinin ödenmemesi de kanaatimizce hakkaniyete aykırı düşer[325]. Örneğin küçük bir çocuğa araba çarpmasını engellemek amacıyla onu yoldan çekmeye çalışırken ölen kişinin hareketine bakıldığında zaten kasten kendisini öldürmeyi istemediği açıktır. Ölebileceğini öngörmesi bakımından bilinçli taksiri olduğu kabul edilse bile bilinçli taksir intihar kabul edilmemektedir. Yine çok sevdiği kardeşini korumak maksadıyla kendisini silahın önüne atan kişinin hareketi de intihar kapsamında değerlendirilemez. Bunun dışında yine, niteliği bakımından tehlikeli mesleklerde çalışan insanların, örneğin emniyet güçleri yahut ordu görevinde çalışan askerlerin, görevlerinin tehlikesiyle hayatlarını kaybetmeleri intihar olarak değerlendirilemez.

Kişinin ölümü sonucu Türk Ticaret Kanunu'nun 1503. maddesine gidilebilmesi için intiharın ve kişinin bu hareketi intihar kastıyla yaptığının sigortacı tarafından ispatlanması gerekir. Ancak kişi öldükten sonra hareketini ne kastla işlediğini ispatlamak oldukça güçtür[326]. Amerikan yargı kararlarında sigortacının intihar savunmasına karşı insanların yaşama tutunma güdüsünün olduğunu ve kesin kanıtlanmadıkça intiharın olmadığının kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur[327]. Yine bir Amerikan yargı kararında sigortacı, sigortalının bileğindeki kesiklerin kendisi tarafından yapıldığını ve kesikler nedeniyle aşırı kanamadan öldüğünü tıp doktorunun ifadesiyle savunmuştur[328]. Alman yargı kararlarında da bu konuda değerlendirilebilecek çeşitli örnekler görülmektedir. Örneğin, başka bir kimsenin hareketi gerekmeksizin özel olarak tasarlanmış bir mekanizmayla ateşlenebilen bir tüfekle meydana gelen ölümde intihar kastı olduğu bellidir. Yine çok usta bir avcının kendi silahıyla kendi başını hedef alarak silahını ateşlemesi; mali açıdan oldukça sıkıntılı günler yaşayan sigortalının evdeki tüm gaz musluklarının açık olmasından dolayı zehirlenerek ölmesi olayları intihar olarak kabul edilmiştir[329].

---

[324] **Ünan** (1998), s. 99.

[325] Aynı görüşte bkz, **Kabukçuoğlu Özer**, s. 340.

[326] **Freedman**, Warren (1952), Richards on the Law of Insurance, New York, Baker Voorhis & Co. Inc., s. 837 vd.

[327] Wellish v. John Hancock Mut. L. Ins. Co., 293 NY 178, 184, 56 NE2d 540, 543, **Freedman**, s. 837.

[328] Kirchbaum v. Metropolitan L. Ins. Co., 133 NJL5, 42 A2d 257, 158 ALR 743, **Freedman**, s. 838.

[329] **Ünan** (1998), s. 100.

İntihar eyleminin kaza süsü verilerek meydana getirilmesi de olasıdır. Örneğin bir kişinin trafikte bir duvara yahut duran bir araca çarpmak suretiyle ölmesi durumunda, çarpmanın riziko şahsının dikkatsizliğinin, yorgunluğunun veyahut aracındaki fren sistemindeki bir bozukluktan değil de; kişinin intihar kastından gerçekleştiğinin ispatı gerekir. Bu bağlamda riziko şahsının ekonomik olarak çok zor durumda kalmış olması, ruhsal bunalım geçirmekte olması ve arkasında veda mektubu bırakmış olması gibi sebepler intihar şüphesini artırır. Bu gibi sebeplerin varlığı halinde somut olayda kişinin intihar kastının varlığı tartışılabilir.

Sigortalı, intihara teşebbüs etmiş ancak ölmemiş ise, bu durumun sigortacının sözleşmeyi feshetmesi için haklı neden olduğu kabul edilmelidir. Zira güven ilişkisine dayanılarak kurulan bir sözleşmenin güveni sarsacak bir durumla karşı karşıya kalan tarafı, sözleşmeyi sürdürmeye zorlanamaz. Zaten mal sigortalarında da kısmi bir zararın meydana gelmesi halinde sigortacıya tanınan tazminatı ödedikten sonra sözleşmeyi fesih hakkı bu durumla benzerlik gösterir.

Konuyla ilgili değinilmesi gereken bir diğer nokta da Türk Ticaret Kanunu'nun tüm sigorta türlerine uygulanacak genel hükümler kısmında bulunan 1429. maddesinin bu hükme uygulanıp uygulanmayacağı sorusudur. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hükmünde sigortacının, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Buradan yola çıkarak, sigorta sözleşmesinde aksi belirtilmemişse sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararlar sigorta teminatı kapsamına girer. Türk Ticaret Kanunu'nun hayat sigortasına özel hükümlerinde de 1429. maddenin söz konusu hükmünden farklı bir düzenleme olmadığından ve genel hüküm özel hüküm ilişkisi mevcut bulunmadığından 1429. maddenin ilk fıkrası olduğu şekliyle uygulanacaktır. Böylece hayat sigortasında sigortalının kendi ihmali bir hareketi sonucunda ölmesi de sigorta teminatı dâhilinde kalacak ve sigortacı tarafından sigorta bedeli ödenecektir. Ayrıca bu madde ile sigorta ettirenin, sigortalının ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olmaları halinde, sigortacının tazminat borcundan kurtulacağı ve aldığı primleri geri vermeyeceği düzenlenmiştir. Ancak söz konusu maddenin 2. fıkrasında 1503. madde hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. 1503. maddede sigortalının intiharının sigorta himayesinden çıkarılması için yalnızca sigorta bedelini alma amacıyla hareket etmesi aranmayacak, sözleşmenin üzerinden üç yıl geçmedikçe her ne

amaçla intihar etmiş olursa olsun sigorta bedeli ödenmesi yükümlülüğü ortadan kalkmış olacaktır.

3.3.3.2.2. Sigorta Ettiren veya Lehtarın Riziko Şahsını Öldürmesi

Hayat sigortasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalı kavramları yukarıda açıklanmış idi. Bu bağlamda sigorta ettiren veya lehtarın hayat sigortasında rizikonun gerçekleşmesine kusurlarıyla sebebiyet vermesi belirli şartlar dâhilinde teminat kapsamı dışında bırakılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesi ilk fıkrası hükmüne göre sigorta ettiren, sigorta bedelinin ödenmesini sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürür veya öldürülmesinde suç ortaklığı yaparsa, sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulur. Hükümde sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesi teminat dışında bırakılmıştır. Ancak sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü ancak sigorta ettirenin sigortalıyı, sigorta bedelinin ödenmesini sağlamak amacıyla öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde ortadan kalkmaktadır. Burada kanun koyucu sigorta ettirenin sigortalıyı öldürme fiilini işlemesi veya öldürülmesinde suç ortaklığı yapması halinde sigorta bedelinden mahrum kalması için ayrıca fiilini özel bir amaçla işlemesini aramaktadır. Kanunun lafzından eğer sigorta ettiren sigorta bedelini ödeme borcunu sağlama amacı gütmeden sigortalıyı öldürürse bedelin ödenmesi borcunun sona ermeyeceği sonucu çıkar. Sigortalının sigorta bedelini almak amacıyla öldürüldüğünün ispatlandığı olaylarda, sigorta bedelinin ödenmeyeceği kanunda açıkça belirtilmiştir. Zira bir kişinin kendi hukuka aykırı hareketlerinden fayda sağlaması hukuk devletinin ilkeleriyle uyuşmaz.

Birinci fıkrada kanunun özellikle sigorta ettirenin özel amacını araması doktrinde eleştirilmiştir. Zira maddenin amacının sigorta ettirenin hukuka aykırı bir fiille kasten rizikoyu gerçekleştirmesinin sigorta himayesi kapsamı dışında bırakılması olduğundan bahsedilmiştir[330]. Kanunun gerekçesinde ise *"Maddenin ilk fıkrasında ise sigortalının sigorta ettiren tarafından öldürülmesi hali ayrıca düzenlenmiş ve genel sigortacılık ilkeleri çerçevesinde sigorta ettirenin tazminat ödemesini sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürmesi hali sigortacı açısından teminat dışı bir hal olarak kabul edilmiştir."* denilmektedir. Madde gerekçesinden kanun koyucunun iradesinin sigorta ettirenin sigortalıyı özel amaçla öldürmesinin sigorta himayesi kapsamı dışında bırakılmasını kapsadığı görülmektedir. Ancak farklı saiklerle sigorta ettirenin sigortalıyı kasten öldürmesinin sigorta himayesine dâhil olacağı, dolayısıyla sigorta ettiren sigortalıyı öldürmüş olsa bile sigorta bedelinden yararlanabileceği kanısına varılmaktadır. Bunun yukarıda bahsedilen, kişinin kendi hukuka aykırı fiilinden yarar

[330] **Kender** (2016), s. 301.

sağlamaması gerektiği ilkesine aykırılık oluşturacağı kanaati mevcuttur. Bu nedenle kanaatimizce de sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesinin, maddenin ikinci fıkrasında lehtarın sigortalıyı öldürmesi halinde olduğu gibi özel bir amaç aranmaksızın kasten işlenmesi halinde sigorta himayesi dışında bırakılması daha yerinde olacaktır.

Sigorta ettiren veya lehtarın sigorta bedelinden mahrum kalması için sigortalının ölümünün gerçekleşmiş olması gerekir. Sigorta ettiren veya lehtar sigortalıyı öldürmek için kasti hareketlerini gerçekleştirmişler ancak sigortalı ölmemişse bu durumda sigorta bedelini talep hakkını kaybetmiş sayılmazlar. Ancak sigorta ettiren bu durumda sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi lehtarı da değiştirebilir[331].

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1328. maddenin ikinci fıkrasında *"sigortadan faydalanan kimse hayatı üzerine sigorta yapılmış olanı öldürmüş veya onun öldürülmesinde her hangi bir şekilde suç ortaklığı etmiş bulunduğu takdirde sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölenin mirasçılarına ait olur."* denilmekle sigortalının sigortadan yararlanan kişi tarafından öldürülmesi ihtimali sigorta himayesi dışında bırakılmıştı.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesi ikinci fıkrası hükmüne göre ise lehtar, sigortalıyı öldürürse veya onun öldürülmesinde herhangi bir şekilde suç ortaklığı yaparsa, sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölen kişinin mirasçılarına ödenir. Hükümden görüldüğü üzere lehtarın sigortalıyı öldürmesi mutlaka sigorta bedelinden mahrum kalması sonucunu doğurmaktadır. Birinci fıkrada olduğu gibi bu fıkrada kanun koyucu özel bir amaç aramamış, lehtarın sigortalıyı öldürmesini veya öldürülmesine iştirak etmesini yeterli görmüştür. Lehtarın sigortalıyı öldürmesi veyahut öldürülmesine iştirak etmesi hallerinde sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu sona ermeyecek, sigortalının mirasçıları var ise bedel onlara ödenecektir. Bu maddede gösterilen lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi hali yalnız lehtar açısından anlam ifade etmekte, onun sigorta bedelinden mahrum kalması sonucunu doğurmaktadır. Sigortacının hakkaniyete uygun olarak sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü tamamen ortadan kalkmamaktadır. Zira lehtarın kusurlu hareketinin sigortacı açısından bir kazanç ifade etmesi hakkaniyete uygun olmaz. Ancak sigortalının mirasçıları, başlangıçta sigorta sözleşmesinin tarafı olmasalar bile açık kanun hükmü karşısında rizikonun lehtar tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle sigorta bedelinin alacaklısı olmaktadırlar. Böylece sigorta bedelini talep etme hakkı lehtardan, ölen sigortalının mirasçılarına geçer. Türk Ticaret Kanunu 1504. maddesi 2. fıkrası ile lehtarın sigortalıyı öldürmesinde ayrıca sigorta

[331] **Bozer** (1965), s. 344.

bedelinin ödenmesini sağlamak amacı gütmesini aramamaktadır. Lehtar, amacı ne olursa olsun sigortalıyı öldürür veya öldürülmesine iştirak ederse sigorta bedelinden mahrum kalır.

Lehtar veya sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesinin veya öldürülmesine iştirak etmesinin sigorta himayesinin dışında bırakılabilmesi için öldürme eyleminin taksirli işlenmemiş olması gerekir. Bu açıdan sigorta bedeli ödenmesi yükümlülüğünün ortadan kalkabilmesi için sigorta ettiren veya lehtarın sigortalıyı kasten öldürmeleri gerekmektedir. Örneğin sigorta ettirenin sigortalının ölümüne bir trafik kazasında sebebiyet vermesi yani aracını çok hızlı kullanması sonucu aracın hâkimiyetini kaybetmesi ve şarampole yuvarlanması bu esnada yolcu koltuğunda oturan sigortalının hayatını kaybetmesi durumunda sigorta hukuku açısından sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğü sona ermez. Sigorta ettirenin sigortalıyla kavga ettikten sonra ateş ederek öldürmesi ise kasten hareket ettiğinden sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırır.

Lehtar veya sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesinin veya öldürülmesine iştirak etmesinin sigorta himayesinin dışında bırakılabilmesi için yine öldürme eyleminin hukuka uygunluk hallerine dâhil olmaması gerekir. Sigorta ettirenin yahut sigortalının meşru müdafaa içinde hareket etmekteyken sigortalıyı öldürmeleri halinde sigorta bedelini talep etme hakkını kaybetmezler. Yine zorunluluk halinin varlığında da sigorta ettiren veya lehtar sigorta bedelini talep hakkını kaybetmezler[332]. Bu açıdan lehtar veya sigorta ettirenin kamu görevlisi olduğu ihtimalinde silahlı direniş gösteren sigortalıyı ateş ederek öldürmesi sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz[333]. Yine örneğin lehtarın sigortalıyı meşru müdafaa halinde öldürmesi söz konusuysa yine de sigorta tazminatından mahrum bırakılması söz konusu olmaz.

Sigortalı, lehtarın kasti hareketi sonucu ölmezse sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğü ortadan kalkmaz. Bu durumda eğer lehtar geri dönülemez şekilde atanmamışsa, değiştirilmesi mümkündür. Ancak lehtar geri dönülemez biçimde atanmışsa, lehtar atanması işleminin iptali Türk Ticaret Kanunu kapsamında söz konusu olamayacağı için bu işlemin genel hükümlere dayanılarak sonuç doğurması engellenebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesi ikinci fıkrası hükmüne göre lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi durumunda sigorta bedelinin ölen riziko şahsının mirasçılarına bırakılması Türk doktrininde eleştirilmektedir. Bozer'e göre, riziko şahsıyla sigorta ettirenin aynı kişi olması durumunda söz konusu hükmün uygulanması sorun teşkil

---

[332] **Bozer** (1965), s. 344.

[333] **Ünan** (1998), s. 103.

etmez. Ancak riziko şahsıyla sigorta ettirenin farklı kişiler olduğu durumda riziko şahsının lehtar tarafından öldürülmesi halinde sigorta bedelinin ölen kişinin mirasçılarına değil sigorta ettirene ödenmelidir[334].

Sigorta bedelinden yoksun kalması gereken kişi ölen riziko şahsının mirasçılarından biri ise, örneğin lehtar olarak atanan riziko şahsının oğlu riziko şahsı olan babasını öldürmüş ise, onun sigorta bedelinden alacağı pay diğer mirasçılara ödenir. Riziko şahsının başka mirasçısı olmama ihtimalinde sigorta bedeli devlete kalacaktır. Devlet sigorta bedelini yasal mirasçı sıfatıyla kazanır.

Birden çok lehtarın atandığı sigorta sözleşmelerinde, lehtarlardan birinin sigortalıyı kasten öldürmesi ve sigorta bedelinden yoksun kalması halinde, onun payının ne olacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Ünan'a göre sigortalıyı öldüren lehtarın sigorta bedeli üzerindeki payı diğer lehtarlara geçer[335]. Ancak Bozer'e göre lehtarın sigortalıyı öldürmesi halinde onun hakkı sigorta ettirene veya onun mirasçılarına geçer, diğer lehtarlara geçmez[336]. Kanunun konuyu düzenleyen 1504. maddesinin ikinci fıkrasının lafzından lehtarın sigorta bedelinden yoksun kalması halinde hakkının mirasçılara geçeceği anlaşılır. Kanaatimizce lehtarın birden çok olması durumunda da sigorta bedelinden yoksun olan lehtarın payının da bu hükme göre ölen sigortalının mirasçılarına geçmesi gerekir.

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 162. maddesinde sigortalının lehtar tarafından öldürülmesi düzenlenmiştir. Bu hükme göre sigorta ettirenin kendisinden başka bir kişiyi riziko şahsı olarak gösterdiği hallerde, sigorta ettiren riziko şahsını kasten ve hukuka aykırı bir şekilde öldürürse sigortacı sigorta bedelini ödeme borcundan kurtulur. Hükmün ikinci fıkrasında ise lehtar atanan sigortalarda lehtarın riziko şahsını kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmesi halinde lehtar ataması işleminin yapılmamış sayılacağı düzenlenir[337].

Hayat sigortalarında sigorta ettiren veya lehtarın kasten rizikoyu gerçekleştirmesinin sigorta himayesine dâhil edilmemesinin nedenlerinden biri, bir suçun işlenmesi sonucu riziko gerçekleşmesi ve kişinin hukuka aykırı fiillerinden yarar sağlamaması gerekliliğidir. Bu düzenlemelerin eleştirileri genel olarak sigortalıyı öldüren kişiye ceza hukukunun öngördüğünün dışında bir ceza verildiği düşüncesi ile anayasa hukuku ile öngörülen mülkiyet

---

334 **Bozer** (1981), s. 234.

335 **Ünan** (1998), s. 104.

336 **Bozer** (1965), s. 344.

337 https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=861#165, s.e.t. 05.02.2019; **Ünan** (1998), s. 104.

hakkı ve kaybına aykırı olduğu düşüncesidir[338]. Ancak "*Nullus commodum capere potest de injuria sua propria*" ilkesinin sonucu olarak hayat sigortasında, sigortalıyı kasten öldürerek ölüm rizikosunun gerçekleşmesine sebep olan sigorta ettiren veya lehtarın sigorta bedelinden yararlanması adalete ve hakkaniyete aykırı düşer. Zira *"nullus commodum capere potest de injuria sua propria"* ilkesi, özel hukukta kimsenin kendi kusurundan faydalanmaması gerekliliğinden doğmuş ve kullanılmıştır. İlkeye göre bir kişinin diğer bir kişiyi öldürmesi ve onun ölümü dolayısıyla mülkiyet kazanması kendi kusurundan fayda sağlaması anlamına gelecektir ki bunun yasaklanması gerekir[339]. Ayrıca, kanunların toplumdaki bireyleri suça teşvik edebilecek ya da suç işleyenleri ödüllendirecek hükümler koyması yahut kanun içi boşluklarla buna izin vermesi şeklinde yorumlanabilmesi hukukun temel ilkelerine aykırılık teşkil eder. Bu nedenle sigorta ettiren yahut lehtarın sigortalıyı öldürmesi ihtimallerinde sigorta bedelinin ödenmesi yasaklanmaz ise, toplumdaki bireylerin sırf kazanç sağlamak için hayat sigortası yaptırması ve sigortalıyı öldürerek rizikoyu gerçekleştirmesi söz konusu olabilir. Kanunların kişileri suça yönlendirebilecek her türlü düzenlemeden kaçınmaları ve suçu engelleyecek önlemler almaları gerekir. İşte bu düşünceler ışığında sigorta sözleşmelerine ilişkin hükümlerde sigortalının lehtar veya sigorta ettiren tarafından öldürülmesinin teminat dışında bırakılması yerindedir.

Sigorta sözleşmesi hükümlerinde sigorta ettiren veya lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde bile sigorta tazminatının ödeneceği kararlaştırılmışsa sözleşme hükümsüz olur. Zaten bir sözleşmenin hukuka aykırı sonuçlar meydana getirebilecek hususları düzenlemesi sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğünün sınırını oluşturur[340]. Türk Ticaret Kanunu'nun koruyucu hükümler başlıklı 1520. maddesinde de açıkça 1504. maddeye aykırı sözleşmelerin geçersiz olacağı hükme bağlanmıştır. Bu ilkeler ve kanun hükmü ışığında sigorta sözleşmesiyle lehtarın sigortalıyı öldürmesinin sigorta himayesi kapsamına alınamayacağı açıktır. Böylece kanunda açık hüküm olduğundan lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde bile sigorta tazminatının ödeneceğinin kararlaştırıldığı hayat sigortası sözleşmeleri kesin geçersizlik müeyyidesi ile batıldır.

---

338 **Lipscomb**, Hubert S (1936), 'Insurers' Liability and Rights when Insured's Death is Caused by Beneficiary or Assignee', Mississippi Law Journal, S. 476, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/mislj8&i=484, s.e.t. 09.12.2018, s. 478.

339 **Wade**, John W. (1936), 'Acquisition of Property by Wilfully Killing Another--A Statutory Solution', Harvard Law Review, S. 49, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/hlr49&i=773, s.e.t. 01.04.2019, s. 715, 716.

340 **Ercoşkun Şenol**, Kübra (2016) 'Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü Ve Bunun Genel Sınırı: TBK m. 27', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXIV, S. 2, s. 726.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesi hükmünde sigortacının, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümler içerisinde olduğu için, hayat sigortalarında da uygulama alanı bulur. Buna göre sigorta sözleşmesinde aksi belirtilmemişse sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararlar sigorta teminatı kapsamına girer. Türk Ticaret Kanunu'nun hayat sigortasına özel hükümlerinde de 1429. maddenin söz konusu hükmünden farklı bir düzenleme olmadığından ve genel hüküm özel hüküm ilişkisi mevcut bulunmadığından 1429. maddenin ilk fıkrası olduğu şekliyle uygulanacaktır. Böylece hayat sigortasında sigorta ettirenin veya lehtarın riziko şahsının ölümüne ihmaliyle sebebiyet vermesi sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Yine sigortalının kendi ihmali bir hareketi sonucunda ölmesi de sigorta teminatı dâhilinde kalacak ve sigortacı tarafından sigorta bedeli ödenecektir.

Ayrıca bu madde ile sigorta ettirenin, sigortalının ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olmaları halinde, sigortacının tazminat borcundan kurtulacağı ve aldığı primleri geri vermeyeceği düzenlenmiştir. Ancak söz konusu maddenin 2. fıkrasında 1503. madde ve 1504. maddenin 2. fıkrası hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. 1504. maddenin 2. fıkrası lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi durumunda lehtarın sigorta bedelinden mahrum kalacağı düzenler. 1429. maddenin bu hükme uygulanmaması, lehtarın özel olarak sigortadan yararlanma amacı güderek sigortalıyı kasten öldürmesine gerek olmadığı, herhangi özel bir amacı olmadığı halde öldürme fiilini kasten işlemesiyle sigorta bedelinden yoksun kalacağı anlaşılır.

Sigortalının lehtarı öldürmesi de bazı koşullarda sigorta tazminatının ödenmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırabilir. Örneğin sigorta tazminatı alacaklısının lehtar olduğu ancak lehtarın sigortalıdan önce öldüğü durumlarda sigorta bedelinin sigortalıya ödeneceği kararlaştırılmışsa, sigortalının lehtarı öldürmesi de sigorta tazminatının ödenmesi yükümlülüğünün son bulmasına neden olabilir.

3.3.3.3. Kaza Sigortalarında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi

Türk Ticaret Kanunu'nun hayat sigortalarıyla ilgili maddelerinden "Sigorta ettiren veya lehtarın sigortalıyı öldürmesi" başlıklı 1504. maddesi kaza sigortalarında da uygulama alanı

bulur. Bu açıdan yukarıda yapılan açıklamalar kaza sigortaları için de geçerlidir. Ancak kaza sigortaları açısından sigorta ettiren veya lehtarın kasti hareketleriyle rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesinin özellik arz ettiği durumlar incelenmelidir.

Sigorta ettirenin kasten rizikoya sebebiyet vermesi yine kendisinin sigortalı olduğu durumlarda söz konusu olabilir. Bu hallerde sigorta ettirenin kendi üzerine yaptırdığı yani sigortalı olduğu kaza sigortalarında rizikoyu kasten gerçekleştirmesi zaten kendi iradesi dâhilinde olacağından sigorta himayesine girmez. Örneğin sigorta ettirenin kendi üzerine yaptırdığı bir kaza sigortası varken kasten üçüncü kattan atlayarak kendisini yaralaması yahut sakat bırakması halinde bir kaza söz konusu olmadığından sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü bulunmaz.

Sigorta ettirenin üçüncü bir kişi üzerine kaza sigortası yaptırdığı hallerde ise kasti hareketiyle sigortalı üzerinde rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verebilir. Hayat sigortaları açısından sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümlerden 1429. madde, 1504. madde özel hükmü nedeniyle devre dışı kalmıştır. Ancak kaza sigortaları açısından 1510. maddede 1504. maddenin birinci fıkrasının kaza sigortalarına uygulanacağı belirtilmektedir. Ancak söz konusu hükümde sigorta ettirenin sigortalıyı sigorta bedelini almak amacıyla öldürmesi halinde sigorta himayesi dışında kalacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla genel hüküm niteliğinde bulunan 1429. madde burada sigorta ettirenin sigortalıyı bu amaç dışında öldürmesi halinde yine uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla kaza sigortalarında sigorta ettiren hangi amaçla olursa olsun sigortalıyı öldürürse 1429. madde kapsamında, sigorta bedelini alma özel amacıyla öldürürse 1504. madde kapsamında değerlendirilir. 1504. madde hükmü uyarınca sigorta ettiren sigortalıyı sigorta bedelini almak amacıyla öldürürse sigortacı sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünden kurtulur. Sigorta ettiren sigortalıyı sigorta bedelini elde etmek amacı dışında bir sebeple örneğin ona çok kızdığı için öldürürse 1429. maddenin 2. fıkrasını da göz önüne alarak sigorta ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmamaktadır[341]. Ancak bu halde sigorta ettirenin bu bedelden mahrum bırakılması gerektiği savunulabilecektir.

Sigorta ettirenin sigortalı üzerinde ölüm dışındaki rizikolardan birini kasten gerçekleştirdiği durumlarda ise 1504. madde hükmü sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesini düzenlediğinden kaza sigortalarındaki diğer rizikolara uygulanamaz. Ancak Ünan[342] bu durumda hayat sigortalarına ilişkin getirilen bu hükmün, hayat sigortalarında sadece ölüm

[341] Aynı görüşte, **Ünan** (2016), C.III, 358.

[342] **Ünan** (2016), C.III, 358.

rizikosunun söz konusu olduğundan bahisle (belirli bir tarihte hayatta kalma rizikosu haricinde) geniş yorumlanması gerektiğini ve kaza sigortalarında da uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Zira sigorta ettirenin sigortalıyı sigorta bedelini alma amacı dışında bir amaçla öldürmesi halinde sigorta yükümlülüğünün sona ermediği kabulünde, ölümden daha hafif sayılan kasti yaralama ve sakat bırakma yahut iş göremez hale getirme eylemlerinde sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünün sona erdiğinin kabulünün hükümlerin tutarlılığına uymadığını belirtmektedir. Yazarın endişesine katılmakla birlikte, sigorta bedelini elde etme amacı olmasa bile sigortalı üzerinde kasti hareketi sonucunda rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet veren sigorta ettirenin sigorta bedeline hak kazanması hukukun genel ilkelerine ve kimsenin kusurundan kazanç sağlamaması gerekliliğine aykırılık taşımaktadır. Bu bakımdan sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünün sona ermemesi ancak sigorta ettirenin de bu bedeli alamaması gerekir ve bedelin sigortalının mirasçılarına ödenmesi şeklinde bir çözüm önerilebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesinin ikinci fıkrası kaza sigortalarına uygulanır. Buna göre lehtarın sigortalıyı kasten öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde lehtar sigorta bedelinden yoksun kalır ve bedel ölen sigortalının mirasçılarına ödenir. Lehtarın sigortalıya karşı ölüm rizikosu dışındaki rizikolardan birini meydana getiren kasti bir hareket işlemesi halinde ise hangi hükmün uygulanacağı belirlenmelidir. Zira 1429. madde hükmünde rizikonun kasten meydana getirilmesi bakımından lehtar düzenlenmemektedir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1278. maddesinde *"sigortadan faydalanan kimsenin"* kastının sigorta himayesi dışında bırakıldığı açıkça belirtilmekteydi. Bu durumda 1429. maddenin lehtarı da kapsayacak şekilde anlaşılması yani örneğin lehtarın sigortalıyı kasten sakat bırakması durumunda sigorta bedelinden yoksun kalması gerekir[343]. Türk Ticaret Kanunu'nun 1495. maddesine göre lehtarın, sigortacıya karşı talep hakkını kazanamaması durumunda bu hak sigorta ettirene, onun da ölmüş olması hâlinde, mirasçılarına geçer. Bu durumda lehtarın kasti hareketi sonucu sigorta bedelinden mahrum kalması halinde bu bedeli talep hakkı sigorta ettirene geçecektir.

Sigortalının intiharını düzenleyen 1503. maddenin kaza sigortalarına uygulanıp uygulanmayacağı tartışma konusu olmuştur. 1510. maddede sayılan kaza sigortalarına uygulanacak hükümlere 1503. madde hükmü de giriyor gibi görünmektedir. Ancak kaza tanımına bakıldığı zaman sigortalının iradesi dışında gerçekleşme unsuru intiharda söz konusu

[343] **Ünan** (2016), C.III, 360.

olmaz. Dolayısıyla kaza sigortalarında intihar, sigorta himayesi kapsamına girmez. Sigortacının, intihar eden sigortalı açısından kaza söz konusu olmadığından sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü de bulunmaz.

3.3.4.4. Hastalık ve Sağlık Sigortalarında Kusurun Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1519. maddesi uyarınca hayat sigortalarına ilişkin hükümler 1497 ve 1504. maddeler dışında hastalık sigortasına da uygulanır. Ancak hastalık sigortasına 1503. madde, sözleşmede belirtilen rizikonun intihara teşebbüs nedeniyle gerçekleşmiş olması halinde uygulanabilir. 1503. madde kapsamında sigortalının intihara teşebbüs etmesi sonucu hastalanması halinde hastalık sigortasından kaynaklanan sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğü ortadan kalkar.

Sağlık sigortalarında kusurun sigorta bedelinin ödenmesine etkisi ise genel hüküm olan 1429. madde kapsamında değerlendirilmelidir. Zira hayat sigortalarında sigortalının, lehtarın ve riziko şahsının kusurunu düzenleyen 1503 ve 1504. madde hükümleri sağlık sigortalarına uygulanmaz. Ayrıca Sağlık Sigortası Genel Şartlarının teminat dışı kalan halleri düzenleyen 2. maddesinde de kusur ile rizikonun gerçekleştirilmesinin teminat dışında sayıldığı haller mevcuttur.

Genel Şartların 2. maddesinin (c) bendinde *"tehlikede bulunan kişileri ve malları kurtarmak hali müstesna, sigortalının kendisini bile bile ağır bir tehlikeye maruz bırakacak hareketlerde bulunması"* hali sigorta himayesinden çıkarılmıştır. Sigortalının bilerek kendisini ağır bir tehlikeye maruz bırakması yine kendi iradesiyle ve isteyerek gerçekleştirildiği için kasti hareketi sayılır. Sigortalı kasten kendisini tehlikeye maruz bırakacak fiillerde bulunuyorsa, örneğin otoyolda tehlikeli bir şekilde motosiklet yarışı yapan sigortalının bu hareketi sonucu yaralanması ve tedaviye ihtiyaç duyması halinde olduğu gibi, sigorta himayesi kapsamından çıkarılmıştır. Ancak kişinin çok tehlikeli bir durumdan kurtulmak maksadıyla daha az tehlikeli bir duruma maruz bırakacak bir harekette bulunması zorunluluk hali olarak kabul göreceğinden sigorta himayesi içinde kabul edilmelidir[344]. Örneğin kendi şeridinde seyreden bir aracın karşıdan hızla üzerine gelen aracın çarpmasını önlemek için direksiyonunu şarampole kırması ve kaza yapması halinde iradi bir hareketi olmasına rağmen daha tehlikeli bir durumdan kaçınmaya çalıştığından sigorta teminatı içindedir.

[344] **Karabıyık**, s. 28.

Genel Şartların 2. maddesinin (d) bendinde ise, *"esrar, eroin gibi uyuşturucuların kullanımı"* halinin sağlık sigortası himayesi kapsamından çıkarıldığı görülmektedir. Buna göre sigortalının uyuşturucu madde kullanması kendi iradi hareketi olduğundan bunun sonucunda hastalanması ve tedaviye ihtiyaç duymasının kendi kusurundan kaynaklandığı görülmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin genel hükümlerine uygun olarak sigortalının iradesiyle uyuşturucu madde kullanması hali de sağlık sigortası teminatı dışında bırakılmıştır.

Genel Şartların 2. maddesinin (g) bendinde ise *"sigortalının intihara teşebbüsü nedeniyle meydana gelebilecek hastalık veya yaralanma halleri"*nin sigorta teminatı kapsamına alınmadığı görülmektedir. Buna göre sağlık sigortasında sigortalının intihara teşebbüs etmesi yani kasten yaptığı bir hareket sonucu hastalanması veya yaralanması durumunda sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü değildir.

Yine Genel Şartların 9. maddesinde rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının yükümlülükleri sayılmaktadır. Hükme göre rizikonun gerçekleştiğinin ihbarı ile tedaviye başlama ve gerekli önlemleri alma yükümlülüklerinin sigortalı tarafından kasten yerine getirilmemesi halinde sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Söz konusu yükümlülüklerin kasten değil kusur ile yani ihmaliyle yerine getirilmemesi halinde ise yükümlülüklerin yerine getirilmemesi yüzünden kaza ve hastalık sonuçları ağırlaşırsa sigortacı ağırlaşan kısımdan sorumlu olmayacaktır.

SONUÇ

Sigorta kurumu, toplum ve bireyler için faydalar ve sakıncalar barındırır. Sigorta, riskin oluşturduğu güvensizliği ve endişeyi ortadan kaldırmaya yarar ve insanların güvende hissetmesini sağlar. Ancak kişilerde oluşturduğu güven duygusu sebebiyle normalde davranmayacakları şekilde tedbirsiz ve dikkatsiz davranmalarına yol açabilir. Bazı sigorta türleri kişiler açısından tasarruf aracı olarak kullanılabilirken, kişiler sigortaya güvenerek israfa de yol açabilirler. Sigorta şirketlerinde toplanmakta olan sigorta primlerinin finansman araçları ile ülke yatırımları için kaynak oluşturabilir. Böylece ödenen sigorta primleri ülke ekonomisine katkı sağlar. Sigorta, kişilerde güven duygusu oluşturduğundan dolayı müteşebbislerin sayısını artırır. Bazı sosyal sigortaların sigortalının prim yükünü riskle birlikte kişinin gelir seviyesine göre belirlediğinden, milli gelir dağılımındaki eşitsizlikler azaltılabilir. Ancak sigorta, kasten verilen zararlara da neden olabilir. Kişiler, finansman sıkıntısı çektikleri zaman sigorta tazminatı veya sigorta bedeli almak amacıyla rizikoyu kasten gerçekleştirebilirler.

Kusur, hukuk düzenine aykırı bir hareketin yapılmasında irade sahibi olmak anlamına gelir. Başka bir deyişle, hukuka aykırı bir fiilin işlenmesine ya da hukuka aykırılığın giderilmesi hususunda gerekenin yapılmamasına yönelik irade gösterme halidir. Kusur ortaya çıkışına göre kast ve ihmal olarak ikiye ayrılır. Kusurun ağırlık derecesi hareketin kasten veya ihmali olarak yapılmasına göre değişiklik gösterir. Kasten işlenmiş bir hareketin neden olduğu zararda kusur daha ağır derecede olur, ihmali bir hareketin neden olduğu zararda ise kasta göre daha hafif bir derecede olur. Sigorta hukukunda ise kusur, kasten veya ihmali hareketle rizikoyu gerçekleştirmek olarak karşımıza çıkar. Rizikoyu kasten veya ihmali hareketle gerçekleştiren veya gerçekleşmesine sebebiyet veren kişi sigorta ettiren, sigortalı, lehtar veyahut üçüncü bir kişi olabilir.

Sigorta hukukunda rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği yahut ne zaman gerçekleşeceği belirsiz bir olgu olması, rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi halinde çeşitli müeyyideler öngörülmesini gerektirmiştir. Özellikle rizikonun kasten gerçekleştirilmesinin sigorta tazminatına veya sigorta bedeline etkisinin, kasıtlı hareketi gerçekleştiren kişi ya da kişiler açısından farklı neticeleri söz konusudur. Rizikonun ihmalle gerçekleştirilmesi halinde ise, aksine sözleşme yoksa sigorta tazminatının ya da sigorta bedelinin ödenmesini etkilemeyeceği düzenlemiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin birinci fıkrasında sigortacının, sigorta ettiren, sigortalı, lehtar yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin

ihmallerinden kaynaklanan zararlardan, aksi sözleşmede belirtilmemişse sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Kusurun kasta göre daha hafif derecesi olan ihmal, kişinin, hukuka aykırı neticeyi istememesine rağmen, halin gerektirdiği tedbirleri almayarak sonucun gerçekleşmesine neden olmasıdır. Söz konusu maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde ise kanun koyucu, sigorta ettiren, sigortalı ve sigorta tazminatını almak amacıyla hareket eden hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri halinde sigortacının sigorta tazminatından yahut sigorta bedelinden sorumlu olmayacağını düzenlemektedir. Hükümde geçen kast, hukuka aykırı neticenin bilerek ve istenerek meydana getirilmesi anlamına gelir. Bu açıdan kanun koyucu, sigorta ettiren ve sigortalının rizikoyu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesini sigorta himayesinden çıkarmıştır. Sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin ise rizikoyu kasten gerçekleştirmeleri, ayrıca sigorta tazminatını almak amacı ile hareket etmişlerse sigorta himayesi dışındadır. 1429. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi 1452. maddeye göre emredici olduğundan, taraflar sözleşmeyle kasten gerçekleştirilen rizikoların sigorta himayesine alınmasını kararlaştıramazlar, böyle bir hükmün bulunduğu sigorta sözleşmeleri geçersiz olur.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1429. maddesinin ve konuyla ilgili Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 81. paragrafının ihdas amaçları, kişilerin sırf sigorta tazminatı almak kastıyla rizikoyu gerçekleştirmelerinin engellenmesidir. Bunun yanında söz konusu hükümlerin konulmasıyla sigortalıların kasten gerçekleştirilen rizikolardan da korunması amaçlanmıştır.

Kanun koyucu 1429. madde hükmünü tüm sigorta türlerine uygulanma kabiliyetini haiz düzenlemekle birlikte sorumluluk sigortaları ve can sigortaları için rizikonun gerçekleşmesinde kusurun sigorta tazminatı veya sigorta bedelinin ödenmesine etkisi açısından ayrıca hükümler ihdas ederek düzenlemiştir.

Sorumluluk sigortalarında sigortalının, üçüncü kişilere karşı sorumlu olmasına neden olan olaylar sebebiyle malvarlığında oluşabilecek azalmalar sigorta himayesine alınır. Zarar sigortalarının sorumluluk sigortalarına ilişkin ikinci ayrımında yer alan 1477. madde hükmü sorumluluk sigortalarında sigortacının, sigortalının sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden kaynaklanan zararlardan sorumlu olmayacağını düzenlemiştir. Bu hüküm ile sorumluluk sigortaları açısından sigortalının rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi sigorta himayesinden çıkarılmıştır. Sorumluluk sigortalarında, sigortacının sigortalıya karşı edim borcundan kurtulmuş olması sigortalının zararına neden olduğu üçüncü kişiye karşı sigorta tazminatı ödemesi borcundan kurtulduğu anlamına gelmeyeceği için, hâlihazırda 1429. madde hükmü varken 1477. maddenin ihdas edilmesi gerekmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun

1484. maddesinde zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının borcunu ifa etme yükümlülüğünden kurtulmuş olmasının bile zarar görene sigorta himayesi kapsamında ödeme yapması gereğini ortadan kaldırmadığı düzenlenmiştir. Ancak bu hüküm, 1477. madde açısından rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde sigortacının sorumluluğunun hiç doğmaması sebebiyle uygulanmamalıdır. 1484. madde hükmünün rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde uygulanabilmesi için ilgili kanunda özel hüküm bulunması sebebiyle, sigortanın, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası veya ihtiyari mali sorumluluk sigortası olması gerekir.

Can sigortalarına ilişkin ise hayat sigortalarının düzenlendiği kısımda rizikonun kusurla gerçekleştirilmesine ilişkin 1503 ve 1504. madde hükümleri ihdas edilmiştir. Hayat sigortalarında sigortalanan risk Türk Ticaret Kanunu'nun 1487. maddesine göre *"sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâli"*dir. Buna göre, sigortalının ölmesi yahut belirli bir tarihte hayatta olması ihtimallerine göre riziko gerçekleşmiş olacak ve sigorta bedelinin ödenmesi yükümlülüğü doğacaktır. 1503. madde hükmünde sigorta ettirenin intiharı, 1504. maddede ise lehtarın riziko şahsını öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halleri düzenlenmektedir. Hayat sigortalarının kişinin ölmesi yahut belirli bir tarihte hayatta kalması ihtimallerine göre yapıldığı düşünülürse özellikle ölüm ihtimaline göre yapılan hayat sigortalarında sigorta ettirenin intiharı yahut lehtarın riziko şahsını öldürmesi rizikonun kusurla gerçekleştirilmesi anlamına gelir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1503. maddesinin birinci fıkrasında en az üç yıldır devam eden ölüm ihtimaline karşı yapılmış hayat sigortalarında üç yılın geçmesinden sonra sigortalının intihar etmesi halinde sigortacının sigorta bedelini ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmenin üç yıldır sürmemesi veya üç yılın bitmemiş olması ihtimallerinde sigortalının intihar etmesi halinde sigortacı sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden kurtulacaktır. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, sigortalının intiharının akli melekelerinde bir rahatsızlık nedeniyle üç yıllık süre dolmadan önce gerçekleşmiş olması ihtimalinde de sigortacının sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünün devam ettiği düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1504. maddesinin birinci fıkrasında ise sigorta ettirenin, sigorta bedelinin ödenmesini sağlamak için sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden kurtulacağı düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürülmesine iştirak etmesi halinde sigortacının sigorta bedelini lehtara ödemeyeceği ve bedelin ölenin mirasçılarına

ödeneceği düzenlenmiştir. Böylece sigorta ettirenin sigortalıyı öldürmesinin sigorta bedeli ödenmesi borcunu ortadan kaldırması için ayrıca özel bir amaçla hareket etmesi de aranmış ancak lehtarın amacı ne olursa olsun sigortalıyı öldürmesi halinde sigorta bedelinden mahrum kalacağı düzenlenmiştir.

KAYNAKLAR

Acar, Serdar (2012), Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Ahrens, R. (1935), Der Eintritt des Versicherungsfalles in der Haftpflichtversicherung, Nürnberg.

Akgün, Evrim (2012) 'Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması Ve Hafiflemesi' Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, http://www.academia.edu/10127526/T%C3%BCrk_Hukuku_ve_Avrupa_Sigorta_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi_Hukuku_%C4%B0lkeleri_PEICL_%C3%87er%C3%A7evesinde_Rizikonun_A%C4%9F%C4%B1rla%C5%9Fmas%C4%B1_Ve_Hafiflemesi_Aggravation_and_Reduction_of_Risk_Pursuant_to_Turkish_Law_and_Principles_of_European_Insurance_Contract_Law_PEICL_, s.e.t. 10.03.2019, s. 3;

Akmut, Özdemir (1980), Hayat Sigortası Teori ve Türkiye'deki Uygulama, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası.

Akyol, Şener (1976) Tam Üçüncü Şahıs Lehine Sözleşme, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Arkan, Sabih (2014) Ticari İşletme Hukuku, 19. Baskı, Ankara, Bankacılık Enstitüsü Yayınları.

Armbrüster, Christian, Prölss/Martin (2015), Versicherungsvertragsgesetz, 29. Aufl., C.H. Beck, §81.

Arseven, Haydar (1960), 'Ticaret Kanunu'nun Sigortacıya Müteallik Umumi Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler', Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 27 Nisan-3 Mayıs 1959, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, s.183-216.

Atabek, Reşat (1950), Sigorta Hukuku, İstanbul, Duygu Matbaası.

Aydın, Sevgican (2018), Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Ayhan, Rıza/ **Çağlar**, Hayrettin (2018), Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, C. I, II.

Bağrıaçık, Safiye (2013) 'Sigorta Sözleşmesinde Taraflar Dışındaki İlgililerin Hukuki Durumu', (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baysal, Başak (2012) Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları.

Baysal, Pelin (2011), '6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bakımından Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerinin İhlaline İlişkin Yaptırımlar', Legal Hukuk Dergisi, C. 9, S. 2011, https://legal.com.tr/Book/NIPsa0kHCUu1Es-eYVKvQA/1294e7d758df410f8496dd5ed58fc83d?s=Legal+Hukuk+Dergisi+Y%C4%B1l+2011+Say%C4%B1+105, s.e.t. 11.08.2018, s. 3517-3540.

Beckmann, Roland Michael / **Matusche-Beckmann**, Annemarie (2015), Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Aufl., München, C.H. Beck, §24.

Bennett, Carol S. (1989) Insurances of Liability, 2nd Edition, London, Witherby & Co. Ltd.

Bilgen, Mahmut (2017), Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Birds, John (2013), Birds' Modern Insurance Law, Ninth Edition, London, Sweet & Maxwell.

Bozer, Ali (1965), Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozer, Ali (1977) 'Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası', Mesuliyet Sigortaları Semineri Tebliği III, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları.

Bozer, Ali (1981), Sigorta Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozer, Ali (2009), Sigorta Hukuku (Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri), 2. Baskı, Ankara, Bankacılık Enstitüsü Yayınları.

Burmann, Michael / **Heß**, Rainer / **Hühnermann**, Katrin / **Jahnke**, Jürgen (2018), Straßenverkehrsrecht: StVR, 25. Aufl., Buch, C. H. Beck, §81.

Can, Mertol (2006), Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Bir Bakış, 1. Baskı, Ankara Bankacılık Enstitüsü Yayınları.

Can, Mertol (2009) Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.

Çeker, Mustafa (2016), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 14. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi.

Çelik, Nazlı Hilal (2015) 'Adam Çalıştıranın Sorumluluğu' (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Davey, James / **Coggon**, John (2006), 'Life Assurance And Consensual Death: Law Makıng For The Ratıonally Suicidal', Cambridge Law Journal, 65(3), s.521–548.

Demirayak, Ezgi Başak (2011), 'Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, http://inonu.dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22404/239805, s.e.t. 4.11.2018, s. 477-496.

Deutscher Bundestag, 16. Wahlperiode, Drucksache 16/3945, 20.12.2006, Gesetzenwurf der Bundesregierung, Entwurf eines Gesetzes zur Reform des Versicherungsvertragsrechts, s.79-80.

Ercoşkun Şenol, Kübra (2016) 'Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü Ve Bunun Genel Sınırı: TBK m. 27', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXIV, S. 2, s. 709-737.

Erdoğan, İhsan (1990) 'Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru' Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, http://dergipark.gov.tr/suhfd/issue/26614/280260, s.e.t. 11.06.2018, s.109–134.

Eren, Fikret (1975) Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, 1. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası.

Eren, Fikret (2013) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Eroğlu, Sevilay (2005), Hastalık Sigortası Sözleşmesinin Kurulmasında İhbar Külfeti, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Fidan, İsmail (2005), 'Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi', Ankara Barosu Dergisi, S. 2005/2, s. 33-56.

Fischer, James A. (1990), 'The Exclusion From Insurance Coverage Of Losses Caused By The Intentional Acts Of The Insured: A Policy In Search of a Justification', 30 Santa Clara Law Review 95, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/saclr30&i=111, s.e.t. 20.12.2018. s. 95-172.

Freedman, Warren (1952), Richards on the Law of Insurance, New York, Baker Voorhis & Co. Inc.

Günal, H. Yılmaz (1961) 'Müterafik Kusur', Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, s. 208-220.

Güvel, Övünç (2017) 'Roma Hukukunda Sorumluluk', Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, s. 375-404.

Güven, Sabri (1982) 'Kusur Kavramı ve Çeşitleri I ve II', I, s. 574, Yargıtay Dergisi, I: Y. 1981, s. 570-588, II: Y. 1982 s. 154-186.

Hacıömeroğlu, A. Oğuzhan (2017) 'Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı' (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hacıömeroğlu, Oğuzhan A. (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi', Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, s. 49-70.

Hakeri, Hakan (2017), Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Hatemi, Hüseyin **/ Gökyayla**, Emre (2012) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Honig, Richard (1938), Roma Hukuku (Çeviren: Şemseddin Talip), 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Kabukçuoğlu Özer, F. Dilek (2014), Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, 2. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Karabıyık, Aydın (2006), 'Poliçe Genel Şartları Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Uyarınca Sağlık Sigortası Sözleşmesi' (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Karan, Yeliz (2010) 'Haksız Fiil Sorumluluğunda Tazminatın Belirlenmesi Bakımından Zarar Görenin Kusuru', (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasu, Rauf (2016), Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Karayazgan, Ahmet (2005), 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış', Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, s. 52-78.

Kaya, Arslan (2013), Türk Ticaret Kanunu Şerhi Birinci Kitap Yedinci Kısım: Acentelik, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Kayıhan, Şaban (2016), 'Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, s. 1595-1624.

Kender, Rayegan (1977), 'Mesuliyet Sigortasının Mahiyet ve Türleri', Mesuliyet Sigortaları Semineri Tebliği III, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları.

Kender, Rayegan (2016), Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 14. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları.

Kılıçoğlu, Ahmet (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 329.

Kılıçoğlu, Mustafa (2004) 'Haksız Fiillerde İlliyet Bağı', Yargıtay Dergisi, C. 30, S. 1-2, http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/yd/ocak2004.pdf, s.e.t. 10.09.2018, s. 27-44.

Kurt, L. Müjde (2015) 'Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 64, S. 3, s. 775-814.

Lange, Oliver (2002), Praxisfragen der D&O-Versicherung (Teil II), DStR. Heft 39.

Lipscomb, Hubert S (1936), 'Insurers' Liability and Rights when Insured's Death is Caused by Beneficiary or Assignee', Mississippi Law Journal, S. 476, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/mislj8&i=484, s.e.t. 09.12.2018, s. 476-488.

Littbarski, Sigurd (2001), Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Haftpflichtversicherung: AHB- Kommentar, München, §1.

Lücke, Werner, Prölls/Martin (2015), Versicherungsvertragsgesetz, Band 14, Vorbemerkung zu den §100-112, 29. Aufl, Verlag C.H.Beck, München, §103.

Memiş, Tekin (2004), 'Sigorta Hukukunda Ağır Kusur Ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurul Kararı Değerlendirmesi', Reasürör, S. 54, s. 4-18.

Oğuz, Habip (2016) 'Sorumluluk Hukukunda Kusur', Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 7, S. 28, s. 273-286.

Oğuzman, Kemal/ **Öz**, Turgut, (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, C. 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Omağ, Merih Kemal (2006) 'Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Klozları', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Armağan Özel Sayısı, Doç.Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, İstanbul, 529-542.

Omağ, Merih Kemal (2011), Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Özdamar, Mehmet (2009), Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Özgenç, İzzet (2018) Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.

Öztan, Fırat (1966) Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları.

Poroy, Reha / **Yasaman**, Hamdi (2015), Ticari İşletme Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Rado, Türkan (2015) Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku 11. Baskı, İstanbul, Filiz Yayınevi.

Reisoğlu, Safa (2014) Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Schimikowski, Peter (2014), Versicherungsvertragsrecht, 5. Aufl., Verlag C. H. Beck, München.

Schmidt, R. (1956), Gedanken zur Dauer des Haftpflichtversicherungsschutz, VersR.

Schwarz, Andreas B. (1948) Borçlar Hukuku Dersleri, (Çeviren: Bülent Davran), 1. Baskı, İstanbul, Kardeşler Basımevi.

Seven, Vural (2016) 'Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi' Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, http://dergipark.gov.tr/maruhad/issue/36500/359621, s.e.t. 14.05.2019, s. 2521-2529.

Sopacı Öztuna, Birgül (2012), 'Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki

Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi', Banka ve Ticaret Enstitüsü Dergisi, C. 28, S. 3, s. 117-152.

Sopacı Öztuna, Birgül (2015), Yönetici Sorumluluk Sigortası, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Stoecker, Phillip (2011), Der Vorsatz des Versicherungsnehmers bei der Herbeiführung des Versicherungsfalles im Sinne des ′ 103 VVG, Göttingen Universitätsverlag, Berlin.

Şeker Öğüz, Zehra (2010), Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Şeker, Zehra (2000), Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, Beta Yayınları, s. 1044-1056.

Şenocak, Kemal (2000), Mesleki Sorumluluk Sigortası -Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Şenocak, Kemal (2009), 'Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S.1, s. 189-229.

Şenocak, Kemal (2012) 'Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı)', Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXVIII, S. 4, s. 47-82.

Şenocak, Kemal (2018), 'Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m. 1477)', Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları, s. 173-180.

Tahiroğlu, Bülent (2016), Roma Borçlar Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Der Yayınları.

Tandoğan, Haluk (1963) Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk–İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, 1. Baskı, Ankara, Ajans-Türk Matbaası.

Tandoğan, Haluk (2010) Türk Mes'uliyet Hukuku, 1961 Yılı 1. Basıdan Tıpkı Basım, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Tekinay, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Haluk/**Altop**, Atilla (1988) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Tiftik, Mustafa (1994) Akit Dışı Sorumlulukta Maddî Tazminatın Kapsamı, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları

Toroslu, Haluk (2016) 'Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme', Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 126, s. 95-122.

Tunçomağ, Kenan (2001), 'Hayat Sigortası Sözleşmesinin Tanım, Meydana Getirilmesi ve Hüküm Doğurması', Nuri Çelik'e Armağan, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, s. 789-806.

Ulaş, Işıl (2002), Can Sigortası Hukuku Hayat ve Kişisel Kaza Sigortaları, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Ulaş, Işıl (2012), Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Uluğ Cicim, İlknur / **Alhan**, Yunus (2016), 'Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi', Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, https://jurix.com.tr/article/7568, s.e.t. 11.03.2019.

Uluğ, İlknur (2005), 'Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler', Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği- Sempozyum, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 308-350.

Uluğ, İlknur (2005). 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları', Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, s. 197-214.

Ülgen, Hüseyin (2016) 'Başkası Lehine Sigorta Ve Bu Sigortada Sigortalının Ve Sigorta Ettirenin Talep Ve Dava Hakkı', Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Özel Sayı, C. I, s. 2827-2838.

Ülgen, Hüseyin / **Helvacı,** Mehmet / **Kendigelen**, Abuzer / **Kaya**, Arslan / **Nomer Ertan**, Füsun (2015), Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayınları.

Ünan, Samim (1998), 1. Baskı, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul, Beta Yayınları.

Ünan, Samim (1998), Hayat Sigortası Sözleşmesi, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Ünan, Samim (2012), Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası Genel Şartlar Şerhi, 1. Baskı, İstanbul, Özdil Basımevi.

Ünan, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, C. I, 12 Levha Yayınları.

Ünan, Samim (2017) 'Hayat Sigortalarında Lehtar Atama İle İlgili Bazı Sorunlar', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16 S. 2-3, s. 295-330.

Vance, William R. (1951), Handbook on the Law of Insurance, Minnesota, West Publishing Co.

Von Tuhr, Andreas (1983) 2. Baskı, Ankara, (Çeviren: Cevat Edege) Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Yargıtay Yayınları.

Wade, John W. (1936), 'Acquisition of Property by Wilfully Killing Another--A Statutory Solution', Harvard Law Review, S. 49, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/hlr49&i=773, s.e.t. 01.04.2019, s. 715-755.

Wagner, Erich (1986), Haftpflichtversicherung, 2. Aufl., Bühl, Karlsruhe.

Wandt, Manfred / **Weyers**, Hans L. (2003), Versicherungsrecht, 3. Aufl, Carl Heymanns Verlag.

Yaman, Fulya (2006), 'Mal Sigortalarında Sigorta Himayesinin Kapsamı' (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Yongalık, Aynur (1998), Çevre Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Zilelioğlu, Hilal (1987) 'Roma Hukukundaki Sorumluluk Ölçütlerine Genel Bir Bakış' Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 39, S. 1, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2859.pdf, s.e.t. 16.08.2018, s. 241-264.

İnternet Kaynakları

http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=INS&division=1.&title=&part=1.&chapter=6.&article=2., s.e.t. 10.02.2019.

http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201004/20100430ATT73919/20100430ATT73919EN.pdf, s.e.t. 10.03.2019.

https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fges%2Fvvg1908%2Fcont%2Fvvg1908.p61.htm&anchor=Y-100-G-VVG1908-P-61, s.e.t. 15.03.2019.

https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1744, s.e.t. 06.02.2019.

https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/forschung/evip/restatement/sprachfassungen/peicl-en.pdf, s.e.t. 10.03.2019.

Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.

Neue Juristische Wochenschrift, https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fnjw%2froot%2fcont%2fnjw.htm, s.e.t. 20.05.2019.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bbb8d15479918.27444453, s.e.t. 08.10.2018.

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Zehra AVCI
Doğum tarihi	: 18.06.1994
Doğum yeri	: Adana
Medeni hali	: Bekar
Uyruğu	: T.C.
Adres	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara
Tel	: 03129062116
Faks	:
E-mail	: avcifzehra@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Selçuklu Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi 2012
Lisans	: KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi / 2016
İŞ TECRÜBESİ: Araştırma Görevlisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi: 2018- Konya Barosu Avukatlık Stajı: 2016-2017	
YABANCI DİLLER: İngilizce	
ÖDÜLLER: KTO Karatay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, 2015/2016 Dönem Birinciliği.	
YAYINLAR: "Sivil Havayolu İle Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Yolcu Hakları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 26, S. 2, s. 473-501. "Sigorta Sözleşmesinde Sigortacinin Aydinlatma Yükümlülüğü", Terazi Hukuk Dergisi, Y. 2019, Temmuz, S. 155.	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR:	